

Dobroslav Chrobák

Drak sa vracia

*Hľadanie stratenej cti, lásky a
dôvery ľudí tvorí vhodnú látku
pre hrdinskú rozprávku.*

J. Conrad - Lord Jim

1

Drobnými a presnými pohybmi pokračovala žena v práci. Umyla riad, poutierala stôl, zamietla hlinenú podlahu, schránila smeti pod ohnisko. Nadvihla pokrývku na panvičke a priložila na dotlievajúcu pahrebu dve triesky. To všetko vykonala s istotou a jemnou presnosťou, pripomínajúcou jemnú presnosť citlivého stroja. Potom, keď všetko bolo hotové, zdvihla ruky nad hlavu a naprávala si vlasy v zátylí. Súčasne hľadala pohľadom okolo seba niečo, čím by sa zamestnala, kým príde jej muž.

Bola to mladá žena (žena Šimona Jariabka), a ako tam stála, s rukami v zátylku, vystupovali jej boky, prsia a plecia v okrúhlych a pevných tvaroch. Bola bosá a nohy, útle v chodidlách, dvíhali sa priam od členkov oblým a pružným obrysom ku kolenám. Zohla sa nad ohnisko a pokúšala sa rozdúchať oheň. Pod popolom

ukázali sa dva-tri žeravé uhlíky a osvietili jej našpúlené ústa žiadostivým červeným svetlom. Náhle vyskočil z pahreby úzky plamienok, olizol triesku, roztancoval sa a temer zavýskal plachou radosťou zo života. Žena neodtiahla tvár a jej tvár vyzerala na chvíľu ako odliata z červeného bronzu: planula pokojným, upriameným svetom v polotme teplého súmraku, ktorý sa pred chvíľou pretiahol pomedzi odchýlené dvere, vlečúc za sebou čierny chvost: máčik, čo sa celý deň túlal po záčinoch a pleviencoch a teraz na mraku sa priplichtil zohriať na teplý prípecok.

Súčasne s večerným šerom vnikal sem cez otvorené dvere i večerný chlad a všetky večerné zvuky v pravidelnom a plynulom slede. Najprv to bol gagot husí vracajúcich sa z poľa, potom cengot zvoncov spomedzi čriedy kráv, čo prichádzali k večernému pôdoju. Nato bolo počuť hrkot kolies oneskorených vozov, a keď sa už celkom zotmelo, ozval sa štekot prvých trlíc. Súčasne zakňučala kdesi v treťom dvore ufňukaná harmonika.

Všetky tie zvuky vystriedali sa v každodennom, cez veky sa opakujúcom slede. A predsa žena, schýlená nad ohniskom, zbystrila od istej chvíle sluch a začala načúvať pozornejšie. Až doteraz zostávalo všetko pokojné a na svojom mieste, no jej sa zazdalo... postihla vari v povetrí nečakaný rozruch. Predmety v kuchyni akoby boli vzpriamili šije a stali si na prsty. Plamienok na ohnisku nepokojne zablikal a stúlil sa pod pahrebu,

akoby sa cítil zbytočný a nepotrebný. Žena znehybnela a načúvala. Nevedela však postihnúť nič určité, ničoho sa nemohla chytiť. Nad strechou oproti dverám vyšiel mesiac a rozprestrel cez prah neskutočný koberec. Stala si tam a videla, že všetko, čo je za prahom: dvor, domy a hrebene striech, je ponorené do nehybného, mrazivého prísvitu. Drevo na dvore, prázdny voz s vytrčeným ojom, viazanice plavého ľanu: všetko pláva na studenej, lesknúcej sa hladine. Akoby na dvore bolo rozliate živé striebro. Chytila sa trámku vo dverách a skúšala bosou nohou dotknúť sa ligotavej, mrazivej plochy. Čakala vari, že keď sa jej to podarí, rozvlní sa tichá hladina v sústredných, zväčšujúcich sa kruhoch. Nič sa však nestalo a žena ustúpila zamyslene naspäť. Rozpustila si na chrbát oba ťažké vrkoče, vzala hrebeň a prečesávala ich dlhými hladkými pohybmi, pričom jej nad sluchami s tichým praskotom vyskakovali celkom zreteľne drobné iskierky.

A teraz si vlasy znova zapletá, lenže miesto dvoch pletie si len jeden vrkoč. Ku koncu zaväzuje doň úzku stužtičku a necháva ho voľne splývať cez prsia až dolu, poníže pásu. Je to krásny vrkoč, slušiaci mladej žene, a jej obratné prsty môžu sa v ňom prepletať s opravdivou rozkošou vo chvíli, ako je táto, keď nad domom odpočíva večerné ticho, keď dym z komína stúpa úzkym pramienkom rovno do neba, keď je už všetka práca hotová a kury na pántoch ticho spia a keď sa treba prichystať na spánok, ktorý nasleduje potom, keď sa

všetky večerné zvuky vystriedali v správnom a utišujúcom súzvuku.

Áno, lenže... Lenže práve z tohto súzvuku čosi dnes vystalo. Čosi nesmierne dôležité sa doň nedostalo. A preto nenachádza vari žena pôžitok v rozpletaní a zapletaní ťažkého vrkoča. Znovu prikláňa tvár k ohňu, znovu sa pozorne sústreďuje na prácu, ale oheň sa nechce rozhorieť, izba zostáva tmavá a predmety na policiach zanovite mlčia.

A zrazu zašiel i mesiac za hustú chmáru. Vyzrela ešte raz dvermi a videla, že domy celkom znehybneli, akoby v ich útrobach vyhasli všetky ohne, a celá dedina že je náhle tichá a pripravená na to najhoršie. Trlice prerušili hašterivý džavot a nebo – poďívala sa na nebo – nebo sa unížilo a nebolo na ňom jedinej hviezdy. Dokonca potok... napála sluch... dokonca aj potok, čo tečie poza dvory, zdá sa, celkom onemel a voda sa zastavila v jeho koryte. Žena stípla, placho sa obrátila do pitvora a bezradnými očami hľadala na stenách a pod povalou nejakú zmenu v známom usporiadaní predmetov, ktorá by jej povedala viac o tom, čo sa práve stalo a našlo ju tuná bezradnú a nepripravenú. Stála uprostred pitvora celkom nehybne, s uchom nastaveným oproti čiernemu, mlčiacemu štvorhranu dverí. Stála tak dlho, kým sa len nepohol ťažký pravý pondus na stenových hodinách a kým sa v ich útrobach neozval hrčivý zvuk kolies, ktoré sa vyrušili zo zamretého ticha

a po krátkej príprave uviedli do pohybu kladivko. Narátala deväť úderov.

A vtedy, sotva odrátala, vybuchol spod pahreby ticha divoký, splašený zvuk. S prenikavým štekotom rozletelo sa ticho na tisíc črepov, a to tak náhle, že sa chvíľu nevedela spamätať a musela napäť všetky zmysly, aby pochopila, že to zvon bije na poplach. Chvatne vybehla na priedomie a dívala sa hore i dolu cestou. Na nižnom konci ktosi zakričal „horí“ a tesne popred ňu prebehol chlap, zdalo sa jej, so sekerou v ruke. Kdesi nablízku ozvali sa zmätené hlasy a zhora i zdola rozbrechali sa psi. Celá dedina sa náhle zježila a vystrčila tisíc tykadiel oproti neviditeľnému nepriateľovi.

A vtom – práve tak náhle a nezmyselne – prestal zvon biť na poplach, zmĺkol na chvíľu a rozhojdal sa potom celkom pravidelne.

Z druhej strany cesty počula utišujúce zakliatie a nadávky na zvonára. – Korheľ akýsi, lú dedinu vyplašil...

Že by to bolo naozaj len toto? Zvonár sa opil a zabudol na večiereň? Žena zodvihla ruku k čelu a pokúšala sa rozpomätať, ako nasledovali jednotlivé úseky toho večera za sebou. Usilovala sa nájsť utíšenie v presvedčení, že naozaj len porušený sled večerných zvukov vyvolal jej doterajší stav. Rozmýšľajúc a zrovnávajúc si v hlave ešte raz všetko od začiatku,

vrátila sa pomaly do pitvora a spriatelila sa s vysvetlením, ktoré sa jej ponúklo. A hoc nebol práve čas na pradenie, vzala potom kúdeľ, pretože práca pod kúdeľou je utišujúca, a sadla si na prah, kam zasa svietil mesiac.

Čierna ovčia vlna sa jej poddajne šúlala medzi prstami, vreteno sa ticho hojdalo na pradene a jej naklonená šija odrážala sa v pokojnej krivke oproti čiernemu rámcu dvier. Bosé nohy, na ktorých pocítila chlad večernej rosy, vtiahla pod sukňu, kde čupeli vedľa seba ako dve bliznatá – ako dve krotké bliznatá. Troma prstami pravej ruky zvrátila vreteno, ktoré sa poslušne hojdalo a ticho vrčalo na pribúdajúcom pradene (ako sa na dobré vreteno z javorového dreva patrí), a tými istými prstami na ľavej ruke vyťahovala z kúdele vlnu, rovnala ju a šúlala, dotknúc sa chvíľami miesta, v ktorom sa vlna práve mala zvinúť v nitku, vlhkými perami. Pretože kúdeľ mala vo veternom súmraku takú istú mäkkú podobu ako jej tvár, vyzeralo to z diaľky, akoby sa čochvíľa nahýnala k počernému milencovi a bozkávala ho krátkymi dotykmi pootvorených perí stále na to isté miesto uprostred čela pod čiernymi vlasmi, odkiaľ vymoká tenký prúd krvi. Dotýkala sa tohto miesta prstami, láskala ho a prikladala naň mäkké a vlhké obklady bozkov. A on sa opieral tíško a nepohnute o jej plece a znášal jej láskanie, kým pramienok krvi vymokal z jeho čela pod čiernymi vlasmi.

Dostala sa v spomienkach na príbeh, ktorý sa odohral pred rokmi, práve k tomuto miestu keď jeho hlava, opretá o jej plece, krvácala z úzkej rany na čele a keď ona bozkávala toto miesto, namáčala obrúsok do vody a prikladala ho na ranu), keď odrazu, ako už toľkokrát predtým, vyrušil ju z myšlienok na neho krok toho druhého, čo zasahoval vždy vtedy, keď už-už zabúdala, že všetko je inakšie, než si predstavovala, že nie tamten, ale tento, Šimon Jariabek, patrí k nej. Počkala, kým sa priblížil na päť krokov, potom vstala, pritísila sa k dverám a sklopilac zrak, nechala ho prejsť popri sebe. Vedela, že ako vždy, ani dnes ju nepozdraví a nepodíva sa na ňu. Sadne si za stôl a bez slova začne chlípať polievku, ktorú ona položí pred neho práve tak ticho a bez slova. Za celý čas nezodvihne hlavu a neprihovorí sa jej. Počká ešte na jeho rozkaz pre zajtrajšok, ktorý vysloví vždy, až doje, až sa zodvihne od stola a urobí tri kroky smerom k izbe, kde spávajú. Vtedy, dotknúc sa kľučky a skloniac hlavu medzi pleciami, povie spoza chrbta; „Zajtra presúšame na Blatách.“ Alebo „Zajtra treba zvážať,“ Vypočuje jeho rozhodnutie, odprace zo stola a vyčká, kým zaspí. Potom sa nehlučne odstrojí v pitvore a vojde do izby, do svojej postele, ktorá stojí v druhom kúte, oddelená od jeho postele lavicou, stolom a stoličkami. Od prvých čias, kým si ešte trúfal navštíviť ju, ak sa predtým dostatočne potúžil v krčme u Baumhorna, naučila sa načúvať jeho oddychovaniu. A dodnes, i keď už nečakala výbuchy, čo ju

to vyhnali do komory, na pôjd, na šopu alebo kde sa práve mohla ukryť, napínala sluch, pripravená každú chvíľu vyskočiť, keby pocítila, že sa jeho dych podozrivo stíšil.

Stála preto i tento večer, dokiaľ jedol, chrptom k nemu a zamestnávala sa vecami, ktoré už dávno holi vykonané. A keď vstal a obrátil sa aj on chrptom, pozrela na neho ponad plece a videla, že jeho hlava sklonená je dnes ešte nižšie a ruky visia popri tele ešte bezvládnejšie a že sú celkom, celkom prázdne. A potom, keď sa už dotkol kľučky a ona uprela zrak do jamky na jeho šiji, kam stekal úzky pramienok plavých vlasov, videla, aký je bezmocný a slabý až na poľutovanie. Čakala na jeho hlas, no trvalo dlho, veľmi dlho, kým sa ozval, suchý a priškrtený, akoby otvor, ktorým sa dral, bol úzky a vypálený dlhotrvajúcou suchotou.

– Vrátil sa ti... (urobil dlhú pomlčku, akoby mu hrdlo zovrel kľč)... vrátil sa Drak. – Ostatné slovo vytisol s najväčšou námahou a len-len že sa ním nezadusil. Potom stisol kľučku, vošiel do izby a dvere za ním sa zavreli.

A ona zostala stáť uprostred pitvora, dívala sa na kľučku, ktorá za ním zapadla, a nič nechápala. Pohybovala naprázdno perami, a nepodarilo sa jej zopakovať jeho slová. Počula ich ešte, prichádzali z veľkej diaľky, ale zneli neskutočne, neuveriteľne a nemohla ich pochopiť. Do hrdla tlačila sa jej akási gundža, ktorú

chcela, ale nemohla preglgnúť. Sústredila sa celkom na tento pocit, no nech sa akokoľvek namáhala, gundža ju dusila a nemohla sa jej zbaviť. Chytila sa dlaňou za hrdlo pod bradou a dotackala sa k lavici konča stola. Nohy pod ňou celkom zvoľna podklesávali a ona padala, pridŕžajúc sa hrany stola, do akejsi hlbokkej, bezodnej priepasti.

2

Vrátil sa teda.

Vedela odprvoti, že sa raz vráti, a čakala, že sa vráti práve v takýto večer, keď jej prsia budú navreté túžbou a jej ústa rozpuknú sa milosťou. Ako ho li? Drak, Čierny Macek, Lepiš Madlušovie. A aké mená mu dávala ona? Ozaj, ako by ho oslovila, keby zrazu vyvstal pred ňou: vysoký, čierny, vychudnutý, s očami, ktoré vraj vedia porobiť? Našla by preň jedno z tých mien, ktoré mu dávala za dlhých nocí, keď tu nebol a ona nevedela o ňom viac, ako že raz bol pri nej a stretol ju navrch Pekle, kde vyvstal pred ňou, akoby vyrástol zo zeme, keď niesla batoh ľanu z toho veľkého štôchu na Kráľovej. Založil si vtedy ruky vbok, usmieval sa a znevrady, keď k nemu zdvihla splašený zrak, chytil ju za plecia, pritiahol k sebe a bozkal rovno doprostred úst. Bozkal ju raz, dva razy, bohvie koľkokrát, stále pritom ukazujúc veselé, vlhké zuby, nič nevysvetľujúc a na nič sa nespytujúc. Nie div, že zrazu stal sa jej batoh

na chrbte náramne ťažký, stiahol ju k zemi a ona si sadla so smiešne rozloženými nohami a s vyhrnutou sukňou. A on nad ňou stál a smial sa celkom nahlas, akoby nemal lepšiu robotu. Stál nad ňou ako ten, čo si môže rozkázať a môže robiť, čo sa mu zapáči, pretože ona je celkom slabá a bezmocná. Taká bezmocná, že necítila ani hanbu ani nijaké pokorenie nad tým, že ju bozkával do tých čias, kým sa pod ňou nepodlomili kolená a kým sa pred ním nerozložila so smiešne vykasanou sukňou.

Je pravda, potom sa usiloval všetko napraviť. Ale jej sa nezdalo, že by bolo treba niečo naprávať. Prijala jeho úslužnosť, s ktorou jej pomohol vstať a naprával batoh na jej chrbte, ako príjemnú samozrejmosť a vážna účasť v jeho tvári, keď sa jej naposledy poďíval do očí, povedala za neho i za ňu všetko, čo bolo potrebné povedať.

Až po chvíli, keď išla sama dolu Peklom (On zostal stáť na samom vrchu s rukami vbok a s pohľadom upretým vysoko ponad ňu na obrys hôr na obzore), až potom, keď sa jej všetko rozležalo v hlave, stiahla si šatku hlbšie do čela. Nie od hanby, ale z obavy, aby ju nevyzradili oči, kde dosiaľ planul hlboko založený plameň, ktorý sa do nich preniesol z jeho tmavých zorníc. Nik sa nesmie dozvedieť, že podľahla tomuto upriamenému a všetko stravujúcemu čiernemu plameňu.

Býval vo vyžihárni za dedinou. Cez deň ho vídali sústredeného v práci a vždy samého: v jame na hlinu, za hrnčiarskym kruhom alebo pred rozpálenou pecou. Mával vysúkané nohavice a stál zaborený povyššie členkov v mäkkej, čerstvo rozrobenej hline. Miesil ju rozvážne, s odbornou zaujatosťou, prestupujúc drobnými krokmi z nohy na nohu. Zdalo sa, že ho táto práca nikdy nezunovala. Keď hlina bola náležite rozrobená, bral z nej po menších hrudkách a miesil ju dlho na drevenej tablici, vyberajúc z nej piesok a kamienky a zrejme sa tešiac z jej tvárnej poddajnosti. A potom nasledovala práca, pri ktorej ho nesmela vyrušovať. Len niekedy jej dovolil, aby sa dívala z najodľahlejšieho kúta na jeho citlivé prsty, ktoré sa jej videli ako prsty čarodejníka, keď z bezforemnej hrudky sivobielej hlíny niekoľkými nepostihnuteľnými pohybmi vytiahli na točiacom sa kruhu štíhlu nádobu, krčah s úzkym hrdielkom a smiešny bachratý spuštiak. Všetky jeho pohyby boli mäkké, nehlučné a citlivo reagujúce na každý styk s poddajným materiálom. Videli sa jej ako pohyby veľkej a silnej mačky a jeho mlčanlivá tvár ako tvár archanjela Gabriela, vyrezaná z dreva na oltári v kostole. Trpela a bála sa jej a sledovala s obavou pohyb jeho bosej nohy na hrnčiarskom kruhu. Rozpálená pec, stôsy hotových výrobkov, farby, glieda a štetec v jeho rukách, to všetko sa jej zdalo tajomné a podrobujúce si jeho záujem silnejšie, než kedykoľvek trúfala podrobiť ho ona sama.

Ju si nevšímal a často na ňu zabúdala, učupenú v kúte. Chýbalo jej, že nikdy pri práci nehvízdal ani nespieval a že vydržal hodiny a hodiny piplať sa s drobným ornamentom na džbáne alebo krčahu bez prestávky a bez toho, aby zodvihol hlavu a poďíval sa na ňu. A jednako chodila za ním celé leto a jeseň, zimu a jar. Celý rok chodila

za ním, kradnúc sa po záhumní a obchádzajúc domy, v ktorých sa svietilo. Od chvíle, keď sa zmrklo, cítila sa neodbytné priťahovaná jedným určitým smerom. Akoby čierny plameň jeho očí prenikal až sem, ku každej jej práci a podroboval si každý jej pohyb a všetko jej počínanie. Niekedy – veľmi zriedka – čakával ju, stojac na prahu v otvorených dverách. Brával ju bez slova a so samozrejmosťou, ktorá si ju od začiatku podrobovala, okolo pliec a stál s ňou tam na prahu, s pohľadom upreným ponad polia, kamsi medzi hviezdy nad obzorom, kým ona zakaždým trpela strachom, že všetko, čo v tej chvíli bolo krásne, prepadne sa zrazu priam do jazerných pekiel, pretože všetko to bolo súčasne i vzdialené a neskutočné, nikdy sa tomu nemohla oddať úplne, a hlavne: bolo to hriešne...

To bol teda jej príbeh. Celý príbeh jej dvadsiatich rokov, čo sa tu pred ňou znovu vynoril, keď zízala na miskú s nedojedenou zamrvenkou. Ostatné, čo nasledovalo, odohralo sa už veľmi rýchlo a spustilo sa jej teraz pred oči ako čierny závoj, cez ktorý už nič viac

nevidela, za ktorým bola tma a prázdnota. Dnes vedela, za toľký čas rozležalo sa jej to v hlave, že on jej vlastne nikdy nepatril, pretože nepatril nikomu. Bol vždy sám. Sám proti všetkým, proti nej i proti sebe samému. Ak si niekto mohol robiť nárok na neho, mohol to byť len sám belzebub, vládca pekiel. Len on sám bol svedkom všetkých tých skutkov a myšlienok, čo privodili nešťastie na celú dedinu.

Lebo že sa stal nešťastím dediny, bolo už celkom isté. Ohne, povodne, hlad a choroby sprevádzali jeho kroky a boli pamiatkou na jeho prítomnosť. Tak aspoň usúdila dedina a taká musela byť pravda. Ved' nikto ani poriadne nevedel, kde sa tu vzal a odkiaľ prišiel. Starý Lepiš Madlušovie našiel ho vraj pred rokmi povyššie Boce, keď sa vracal cez Čertovicu z jarmoku v Brezne. Lepiš bol už vtedy napoly slepý, ale jeho kôň, kôň, ktorý bol múdrejší ako teplický richtár, zastal vraj vtedy sám od seba na ceste a nepohol sa, kým gazda nezišiel z voza a nenahmatal podľa hlasu v tme vedľa cesty uzímené, drobné tielko.

Nik nevie, ako vtedy starý Lepiš kalkuloval, jedni vravia že si chcel iba vychovať z chlapca opatrovníka, iní tvrdia, že vedľa decka našiel i plný mešec dukátov. Dost' na tom, stihol ho ešte vyučiť svojmu remeslu a v dedine sa o ňom dozvedeli až potom, keď bol hrnčiar načisto slepý a keď ho chlapča vodilo za ruku do krčmy a do sklepa. Nebyť toho, že ho vôbec nepúšťal od seba, bol by hádam vyrástol z decka celkom súci chasník.

Takto sa však vôbec nedostal medzi deti svojho veku, takže keď mal štrnásť rokov, boli jeho spôsoby a jeho držanie celkom podobné spôsobom a správaniu dospeleho človeka. V reči používal tie isté slová ako jeho opatrovník, a ak sa len dalo, obchádzal ľudí v širokom oblúku. Podľa toho správala sa k nemu i dedina: nebrala ho jednoducho na vedomie. Chlapčiská hádzali síce za ním skaly, keď išiel hore cestou s hlavou vtiiahnutou medzi plecía a s pohľadom zapichnutým do zeme, no inak si ho nikto nevšímal. Zbadali ho vlastne až vtedy, keď zomrel jeho opatrovník a keď sa ukázalo, že nezomrel od staroby, ani na chorobu, ale po páde do jamy na hlinu. Z chlapčiska, ktoré za celý čas, keď ho examenovali, nezodvihlo oči od zeme, ledva vytiahli, ako sa to vlastne stalo. Našiel ho vraj deň predtým v opustenej jame, kde už dávno nekopali, v hlbokom bezvedomí. Sám a bez pomoci, on, štrnásťročný chlapec, vovliekol vraj ťažkého starca do izby a uložil ho na lavicu. Sedel vraj pri ňom celú noc a celý deň, kým sa starec neprebral a neposlal ho po ľudí do dediny. Šiel, ale keď sa vrátil, našiel ho už mŕtveho. Znelo to celkom vierohodne, pretože starec bol slepý a ľahko mohol spadnúť do jamy na hlinu. A spočiatku každý tomu aj uveril. Len neskôršie, po rokoch, keď sa na dedinu začalo valiť nešťastie za nešťastím a keď začali hľadať jeho pôvodcu, spomenuli si znovu na tú príhodu. A tu vznikla celkom nová verzia o smrti starého Lepiša. Nikomu sa už nezdalo

prirodzené, že zomrel po páde do jamy. Poznal predsa dobre okolie svojho domu. Drak (vtedy – od smrti nebohej Evy Bugáčovie, ktorú našli zahrdúsenú v žitisku neďaleko vyžihárne – volali, ho už Drakom), Drak ho vraj jednoducho zabil, pretože prísny starec stal sa mu nepohodlný a pretože sa ulakomil na jeho peniaze. Spomenuli si, že Lepiš mal po smrti hlbokú ranu na čele. A našli sa i takí, čo videli Draka špárou v okenici, ako čítal tie peniaze po nebohom Lepišovi. Mal ich vraj plnú slameničku. Držal ju na kolenách a vykladal z nej samé strieborné lážovce dobrej ražby do kôpok na stole. Pravda, tí traja, čo sa raz, keď bol Drak na jarmoku, pokúsili vyskúmať toto tajomstvo, neradi na to spomínajú. Drak ich prekvapil uprostred noci, keď prekutávali jeho dom, a hoc bol proti nim sám, poviazal ich všetkých do kozlíkov a hrozne doriadených dovezol ich na vozíku, čo s ním prišiel z jarmoku, späť do dediny. Tu ich vysypal do plytkého jarku, ktorý tečie poza dvory a je plný zapáchajúcej hnojnice. Tam ich našli za rána hrabáčky, idúce na lúky, a môžete si myslieť, že tí traja sa veľmi nevystatovali svojím dobrodružstvom. Ani jednému sa dohromady nič nestalo, no na tú noc v jarku, nemohli zabudnúť. Dva razy chceli Draka podpáliť a dva razy by sa im to bolo podarilo, keby si Drak nebol zaobstaral psa, ktorý ho uvartoval. Potom mu psa otrávil. A tu stal z neho op-ravdivý drak. Zastihol tých troch v krčme u Baumhor-

na, kde vari oslavovali lacné víťazstvo. Zahnal ich všetkých do kúta, zmlátil šeredne, a keď už ledva dýchali, schytil zo židovej police fľašu čistého špiritusu, vylial ho na nich a podpálil. Nebyť žida, ktorý sa naľakal o svoj majetok u príbehol ich ratovať, neboli by sa z toho dostali živí. Posedel si za to dva mesiace v árešte, ale odvtedy mal od nich pokoj. Len meno Drak prischlo mu načisto. Nik ho inak nevolal a všetci verili, že jeho prítomnosť v dedine môže značiť len nešťastie.

Potvrdilo sa to ešte toho roku, keď prišla suchota a neúroda a keď ľudia začali puchnúť, pretože od hladu jedli všelijaké korienky a zeliny. Varili si lobôdku, vykopávali pýr a mleli ho na múku, lúpali zo stromov kôru a chodili za trochou zrna až do Novohradu. A tu jedného dňa pred jarou, práve keď bolo najhoršie, keď bolo treba siať, ale sýpky boli prázdne, pristihol ktosi Draka pri skladaní štyroch tučných vriec z vozíka pred vyžihárňou.

„Drak má zbožie. Drak si doviezol plné štyri vrecia pšenice,“ rozletelo sa razom po dedine.

A dedina bola hneď na nohách: „Podme k nemu, podme si z nej vziať!“

Chlapi – vlastne už len mátohy – s cepami a vidlami, vyschnutí na triesku, s opuchnutými tvármi a vypúlenými očami tiahli v húfe k vyžihárni. Obstali ju v polkruhu a necúvli ani potom, keď Drak vyšiel spomedzi dverí a zastal si nad nimi na schodíkoch, takže to

vyzeralo, akoby chcel povedať reč k tomuto zástupu zúfalcov. No Drak sa neozval, díval sa im s tichou útrpnosťou do tváří a čakal s rukami voľne visiacimi pozdĺž tela. A oni stali proti nemu s nemou zaťatosťou, nepohnute, s očami upretými na neho.

– Pšenicu, – zasipel ktosi zo zadného radu.

Zástup sa zakolísal. Akoby sa doň zaprel vietor.

– Pšenicu, – opakovali dva-tri odhodlané hlasy.

Drak zostúpil o schodík nižšie a premeral ich pohľadom, o ktorom nemožno povedať, či bol viac ľútostivý alebo pohrdavý.

– Nemám pšenice.

– Videli sme. doviezol si.

– Nemám pšenice, – opakoval Drak pokojne a výrazne.

– Máš, doviezol si.

– Chceme z nej, vezmeme si ju.

– Áno, vezmeme si ju.

A tu sa húf pohol s napriamenými vidlami a kosami oproti Drakovi.

Drak ustúpil o dva kroky, chvíľu akoby zaváhal a potom pokojne prestúpil prah a zavrel za sebou dvere.

Ale zástup sa už nedal zastaviť. Každý osve nemal viac sily než nedospelé decko. V spoločnom zúfalstve oborili sa však na dvere a vyvalili ich z pántov. A teraz tu stáli ako prikovaní: na lavici boli naozaj štyri plnučké, nadeté vrecia. Vzápätí zaleskli sa im oči šiale-

nou žiadostivosťou. Čiasi ruka ozbrojená kosou, vynorila sa z húfa a širokým rozmachom rozpárala vrece odhora nadol. Vyvalila sa z neho jemná sivobiela múčka. Sprvu ich to zarazilo, no vzápätí vrhli sa všetci odrazu na hromadu bieleho prachu.

– Múka. – zajačal čísi hlas.

– Múka, múka.

V pitvore nastal zmätok. Rozpárali aj ostatné vrecia a každý sa usiloval uchytiť pre seba čo najviac. Zhŕňali obsah vriec do klobúkov, pchali ho za košele a rozvírili taký kúdol, že nebolo vidieť na krok pred seba. Nik nevedel, kam sa podel Drak a nikto sa o neho nestaral. A Drak stál v kúte nad celým týmto šialenstvom a zakrýval si ústa pred prachom, ktorý sa mu do nich dral.

Lebo vo vreciach bol prach. Jemná, rozomletá hlina, za ktorou musel putovať osem dní ta a osem nazad k známemu habánovi v Stupave. Musel tú hlinu dostať, pretože chcel vyrobiť práve taký jemný riad, ako ho robil ten habán. A teraz tu po nej šliapu a napchávajú si ňou klobúky, pretože hlad im natoľko zatemnil zrak, že nevedia rozoznať múku od hliny.

No napokon to predsa rozoznali. Ktorýsi nevládal už vydržať a napchal si plnú hrst hliny do úst. Márne sa ju však pokúšal prehltnúť. Začal sa dusiť a na jeho tvári ukázala sa divoká hrôza:

– Oklamal nás, ľudia boží, ratujte sa, oklamal nás.

Je to hlina.

Vyvalili na neho vyjavené okále. „Hlina?“ Začali z nej brať do štipky a mädlíť ju medzi prstami. Ktorýsi ju ochutnal na jazyku. Po ňom urobili tak aj ostatní.

– Hlina, obyčajná hlina.

Zbojník, oklamal nás, začaroval múku na hlinu.

– Zabime ho strigôňa.

Drak sa rozhlíadal okolo seba. Pokojným, nebada-
ným pohybom vzal z kúta široký tiesk, ktorý používal
na vychraňovanie riadu z pece, a nedbalo, akoby sa nič
nebolo stalo, začal zhŕňať zvyšky roztrúsenej hlíny do
kúta. Dívali sa naň nechápavo a ustupovali pred ním.

– Múky nemám, – povedal pomaly a zreteľne, – ale
túto hlinu potrebujem. – A súčasne pristúpil k prvému z
nich, vzal šetrne z jeho rúk klobúk, akoby bral hračku z
rúk nezbedného decka, a vysypal jeho obsah na hrbku
do kúta. To isté spravil druhému a ďalšiemu, kým
ostatní nezačali sypať hlinu sami od seba.

Vytratili sa po jednom, zahanbení, sklamaní a na-
čisto zlomení nepochopiteľnou silou, ktorou na nich
pôsobil Drakov pokoj. Boli presvedčení, že im učaro-
val, že začaroval múku na hlinu a ukrutne sa zahral s ich
biedou. Nenávideli a preklínali ho ešte viac. Nemou
dohodou dospeli k rozhodnutiu, že ho musia odstrániť
spomedzi seba. Nevedno však, kto sa na to odhodlal a
kto to spravil. No jedného rána našli ho pastieri vy-
stretého, s ošklivou ranou na čele v tej istej jame, kde
našiel smrť starý Lepiš.

Dve sudičky, dve ježibaby zastali si toho rána pod oblokom Evy Hajnákovie a zvestovali jej tú novinu. Tvárili sa, že vyhánajú kravy na pašu, no v skutočnosti zastali si tam len preto, aby jej zvestovali tú novinu. Šušľali tam a sipeli ako dve strigy, ako dve stridžie starigy:

– Počula si, stvorička? Našli ho v jame na hlinu.

– Ľudia boží! V jame na hlinu? Kohože našli v jame na hlinu?

– Draka našli, stvorička božia. Už je tak, našli ho v jame na hlinu.

– A, sssš, s kýmže ho našli. Vari, sssš...?

– Čože, sssš, samého ho našli. Samého, sssš, s ranou na čele.

– Predstav si, stvorička! Mŕtveho?

– Načisto mŕtveho...

– A ona sa s ním sssš... Ona sa s ním prespala.

Viac nepočúvala. Prehodila si šatku cez plecia a nijako sa neskrývajúc, ani sa neobzerajúc, bežala rovno k nemu. Spoza chrbta, kým zašla za uhol, sipeli ešte za ňou hlasy. „Prespala sa. Počula si? Prespala sa. Predstav si, stvorička, prespala sa." Švihali ju okolo kolien, ovíjali sa jej okolo nôh a pichali ju jedovatými, rozoklanými jazykmi do lýtok.

Vyžiháreň bola zavretá. No našla ho pod strieškou, kde sa v prievane sušili čerstvé bahríky. Našla ho a prebrala ho a denne chodila za ním prekladať mu čer-

stvý skorocel na rane nad čelom, nič nedbajúc, že dedina na ňu celkom zanevrela.

Po dvoch týždňoch sa postavil na nohy a nasledujúceho rána našla vyžiháreň zamknutú, obločnice zaklincované. Sedela na schodíkoch do samého večera a ešte dlho do noci a čakala ho. Sedávala tam deň po dni, ale on sa nevrátil a nedal jej nič o sebe vedieť. Nepamätá sa, ako prečkala rok a potom ešte jeden. Vie len, že sa jej medzitým narodil syn, ktorého si vzala stará mať z druhej dediny, že po dvoch rokoch prišiel za ňou do komory Šimon a že ona bola už natoľko otupená a on natoľko opitý, že im obom na ničom nezáležalo, ani vtedy, ani potom, keď stála s ním bez party pred oltárom. Prebrodila sa v tupých mrákotách cez to a cez všetko ďalšie, čo prišlo, ako cez lepkavý bezodný močiar, vysilujúc sa ustavičnou námahou, ktorú si vyžadoval každý pohyb a každý krok napred. Ale vydržala to, lebo čakala, že sa jedného dňa vráti a potom to všetko prestane ako dlhotrvajúci zlý sen.

A teraz sa teda vrátil vrátil sa k nej a k synovi. Ale je otázka, či môže k nemu ísť a či všetko, čo sa tu pred ňou vynorilo, je dosiaľ pravda. Po takom dlhom čase nedajú sa sprítomniť chvíle, ktoré sme vtedy prežili tak, aby všetci uverili, že nemohlo byť inakšie a že toto je pre ňu jediná zvyšujúca cesta. Vie, že sama nie je dnes taká, ako bývala pred rokmi, a hádam ani on nie je už ten, čo býval vtedy. Možno by už nevedel s ňou byť zajedno. I vtedy to dokázal len zriedka. Tak zriedka, že

po všetkom, čo ich zjednocovalo, zostala len slabučká, miznúca ozvena.

Žena sa vracia ku skutočnosti. S tupou bezcitnosťou,

ktorej sa naučila za dlhé roky čakania, vymotáva sa z kukly snov. Siaha rukou po miske a vylieva jej nedojedený obsah do putne pri dverách. Utiera zásterou stôl, opláčne riad od večere a ukladá ho do police. Pohybuje sa po izbe ticho a nehlučne ako mačka, ktorá rozoznáva okolie i potme. Predmety sa poslušne vystupujú jej pohybom a nastavujú zaoblené hrany jej dotykom. Hladí ich dlaňou a bezmyšlienkovite sa s nimi láska, kým ony ticho pradá a obtierajú sa o jej sukňu. Konča prahu je ešte vždy úzky pruh mesačného svetla a sem si žena sadá na nízky stolček, berúc do ruky máčika, čo sa k nej priplichtil spoza dvora. Hlboký, priestranný mier a mäkké ticho dotýka sa chladivou dlaňou jej tváre, kladie sa k jej nohám, líha si k nej, objíma ju okolo drieku a usína v jej náručí. Všetko sa zaoblňuje, utišuje a vyrovnáva. Pichliače, čo sa ježili pod dlaňou, zmäkli a sú poddajné ako páperie na práve sa vyliahnúvšom húsatí.

Áno, je tu celý krdlik takých húsat. Hniezdia sa v košine pod svojou materou a mať im napráva zobákom hniezdo, prikrýva ich našuchorenými krídlami, a stará sa, aby každé malo teplé miesto.

A je tu znova ľan na štôchu pod Kráľovou. Treba ho zobrať, vytrepať, spriať a natkať z neho plátna. Je tu

Rysuľa a Plavoňa a prasná sviňa a kapusta na hrade, ktorú treba zajtra pred večerom okopať. To všetko je tu, je to skutočné, čaká na ňu a nemôže byť bez nej. A hlavne je tu jej syn, syn, ktorému treba každý mesiac poslať čisté košele a gatky, prať naň a obšívaj ho, kúpiť mu šlabikár a písanku a ktorého treba aspoň raz za čas vidieť a pohladkať. Vrátiť sa tam znamenalo by však opustiť toto všetko, skrývať sa a byť odkázaná na milosť spomienok, na milosť toho, čo bolo, minulo sa a nemôže

sa viac vrátiť, ako sa nemôže vrátiť voda clo toho istého koryta, keď raz ním odtiekla. Voda však stiekla, i ona stiekla, z toho, čo ju naplňalo pred rokmi, a teraz je prázdna ... Je celkom prázdna...

Žena nastavila dlane do mesačného svetla a podívala sa na ne. Boli stvrdnuté v práci, vykonanej tu blízko, za jej chrbtom a všade vôkol nej. Boli jej verné a mohla sa na ne spoľahnúť. Vzala do nich svoje prsia a prsia boli prázdne, tuho zovreté v tesnom živôtku. Necítila v nich nijakú váhu, nijaký pohyb, nijaký život. Boli prázdne.

Ale dlane boli plné všelijakých vykonaných i vykonať sa majúcích podujatí.

A tak rozhodnutie tohto večera a zakľúčenie tejto kapitoly musí byť jasné a jednoznačné: žena vstala, prehodila si šatku cez plecia, prešla medzierkou medzi dvormi k vode a cez vodu na záhumnie až k známemu miestu, odkiaľ bolo vidieť v plnom mesačnom svetle

vyžiháreň. A keď sa presvedčila, že sa tam svieta a že sa teda naozaj vrátil, postála tam chvíľu a potom potichu, ako prišla, vrátila sa tou istou cestou. Zavrela za sebou starostlivo dvere, presvedčila sa, že závora je dobre zastrčená, odstrojila sa v pitvore a bez strachu vošla do izby. Ľahla si a dívajúc sa široko otvorenými očami do tmavej povaly, dala sa vyniesť príbojom usínania vysoko, vysoko na čierne bralo, kde ležala celkom sama, vystretá na chrbte a istá pred vlnami, ktoré hučali hlboko pod ňou.

3

Nik ešte Draka nevidel, nik sa s ním nezhováral. No od chvíle, keď voziar, čo sa vracal so soľou z Podolínca, zastal na mraku pred krčmou a oznámil, že ho predbehol poniže Stúp, že sa mu dokonca prihovoril, od tej chvíle predrala sa zvesť neviditeľnými špárkami do každého dvora. Zaľahla ľuďom do uší a zavádzala tam, akoby to bola voda, ktorú nikam nemožno vytriasť do dlane. A ľudia začínajú naraz našľapovať opatrnejšie, hovoria skoro šeptom a strhávajú sa pri každom hromote. Ženy sa ukradomky prežehnávajú, chlapi znechutene kľajú. Matere uháňajú deti po záhumniach a duria ich predčasne do postelí. Čeladní otcovia sa ustarostené presviedčajú, či je statok dobre uviazaný k válovu a rebrík proti ohňu či je správne opretý hore strechou. Nevesty a mladé vdovice sa horlivo priberajú

do mútenia a s nápadným dôrazom stískajú dbanky medzi pružnými kolenami. No nezaplašia tým hriešne myšlienky, ktoré sa im nič po nič derú do hlavy.

Čochvíľa vyjde ktosi na priedomie, poďáva sa znepokojene nahor i nadol a zasa sa bezradne poberie dnuká.

Drak sa vracia...

Nebo na západe horí zlovestným svitom, povetrie je nehybné a zem nevydáva vlahy. Tma si sadá zákerne medzi dvory, dym sa steli po strechách, ohne v kozuboch postupne hasnú a všetky večerné zvuky znejú zdusene a placho... Zostáva jediné miesto, kde možno vyčkať jeho návrat v pomernom bezpečí.

Krčma u Baumhorna je však nepríhodne ďaleko. A tak sa tu zišlo sotva pár chlapov, dosť ľahkomyselných, aby si trúfali opustiť ženy v takýto čas. A i tí zaváhali pred dvermi a rozmýšľali: majú, alebo nemajú vojsť? Kým si doma, môžeš sa tváriť, že o ničom nevieš, že sa ťa celá vec netýka. Náhle však prekročíš prah krčmy, stávaš sa v istom zmysle verejným činiteľom, pretože tu sa riešia všetky spoločné veci a každý tu má rovné slovo. No, poručeno pánu bohu. Treba sa poradiť, treba si pohovoriť o veci, aby ich nenašla nepripravených a bezradných.

Lenže sotva prestúpiš prah, zháčiš sa a si naraz celkom rozpačitý; vyzerá to ináč než si si predstavoval. Každý zíza osve na svoj rumplík s pálenkou, nevidieť nijakú družnosť, nijaký spoločný záujem. Nik akosi

nevie nájsť vhodné slovo, každý sa tvári, akoby bol sem vošiel len tak idúci. Konečne, možno je ešte čas. Nevedno predsa, či Drak pôjde rovno domov, alebo sa cestou niekde pristaví. A potom: ak má niekto začať, prečo by som to musel byť práve ja? Ak má niekto hovoriť, musí to byť predovšetkým Šimo Jariabek.

Všetci myslia na Šima Jariabka. Lenže Šima tu niet. Hoci dávno mal už byť medzi nimi. Lebo ak treba niečo vykonať, kto iný sa má na to podujat', ak nie Šimo?

– Ja si veru, prsty páliť nebudem.

– A ja, bohuprisám, tiež nie.

– Nech chlípe kašu, kto si ju navaril.

– Nechcem sa váľať v hnojnici, čo tečie poza dvory. Nemám chuť dať sa podpáliť.

Nik to ešte nevyslovil, ale ani netreba nič vyslovovať. Všeci vedia, že ak má niekto zasiahnuť, môže to byť len Šimo. Ale Šima tu niet. Šimo vartuje svoju mladá ženu.

Čerta kopasného ju ten vartuje. Veď každý vie, ako spolu žijú. Kde sa teda tára? Kdeže je, keď ho najviac potrebujú? Už aby tu bol, už aby bol koniec tomuto protivnému prestupovaniu z nohy na nohu. ..

Ani nápoj nemá dnes nijakú chuť. A lampa nad pultom ledva sliepňa. Človek sa cíti ani na pohrebníku. Krčmárisko s pupkom a mastnou tvárou je ešte hnusnejší ako zvyčajne. Fuj, aby ho... Stojíme tu ako koly v plote a čušíme ako zarezaní. Koľko nás je vlastne?

Dvaja, traja, piati, siedmi... A bojíme sa, prepytujem, jedného zdochliaka, čo ešte ani nie je tuná. Stačila jeho tóna, zvest' o jeho príchode, a všetci sme, s prepáčením, poondiat.

– Krčmár, dolej otca tvojho...

Krčmár sa lenivo pritmolí a nechotne podolieva. Pohádza náladou, ako je táto, pohádza chlapmi, ktorým musí slúžiť. Je radšej, keď sa spolu vadia, keď sa bijú, až krv tečie. Čo je to aj za krčmu bez zvady a bez bitky? Bez večného hundrania na úradských? Bez kupčenia s volmi, bez jednanja sa a nekonečného tľapkania do dlaní? Hej, vy tam, ktože dnes zaplatí oldomáš? Ani harmoniku dnes nik nedoniesol?

Nie veru, nikto dnes nedoniesol harmoniku a nik nechce zaplatiť oldomáš.

Ktosi aj oprobuje otvoriť ústa, no sotva začne čosi o sečke či o paši, všetci naň zazrú, akoby bol medzi nich spadol z mesiaca, takže mu odíde chuť od dlhých rečí. Dakto aj zakľaje, dakto kopne do psa, čo sa mu tmolí popod nohy, na viac sa však nikto nezmôže. Len starý Juráš (ten tu sedí od obeda) mal by chuť zaspievať si. Sotva však začne, sotva sa o to pokúsi, rozoženie sa naň najbližší sused.

– Čuš, lebo ti priam ...

Juráš je veľmi opitý, nevzdáva sa tak ľahko, zakrúti päšťou nad hlavou, a urobí vyzývavá grimasu a začne znova.

– Čuš, vravím ti...

A už sa mu aj zomlelo.

Aspoň na chvíľu to oživilo náladu. Bez záujmu, len tak očistom, pustia sa do Juráša.

– Čo sa tu má rozdrapovať. Daj mu ešte zopár,

Jurášov sused im znechutene vyhovie. Juráš však nechápe situáciu, vstane a bez reči vytratí sa na dvor. Kazí i túto jedinú zábavu. Namojveru, neostáva už iné ako pobrat' sa domov a vliezť si k žene do postele. Váhajú však s platením a prestupujú z nohy na nohu. Nik nechce byť prvý, nik nechce vyzerat' ako zradca. A naraz vznikne trápna scéna: dvaja, akoby jednými ústami, zavolajú na krčmára. Súčasne sa zháčia, pozerú na seba, reč sa im pretrhne uprostred slova. Akoby sa vzájomne boli pristihli pri nečistom úmysle. Ktosi sa hlučne vysmrká, ktosi prevrhne dubovú lavicu.

A vtom, práve keď nastala táto trápna scéna, otvorí sa dvere do ulice, lampa nad pultom zabliká, v izbe sa zotmie a z kútov pod povalou vyskočia strašidelné tône. Akoby sa odtiaľ vystreli chápadlá neviditeľnej chobotnice. Všetky tváre obrátia sa ako na povel jedným smerom.

On. Drak, stojí tam na prahu medzi dvermi. Jedným okom sa díva na všetkých súčasne a na každého osve. Druhé oko má zakryté čiernou páskou, uviazanou ponad uši. Stojí s palicou v ruke. Jeho obuv je zaprášená

až do kolien. Cez plece visí mu kapsa. Práve taká, akú nosievajú pocestní miškári. Namojveru, keby to nebol Drak, mohol by to byť celkom dobre pocestný miškár, ktorý prišiel popýtať o nocľah.

Nikto ho vlastne celkom určite nepoznáva. Nikto si ho takto nepredstavoval. Zmenil sa náramne a vo všetkom. V držaní i v pozore. Je vari ešte vyšší (vyplňa celé dvere), ešte chudší a celý akýsi nahnutý. Akoby pred časom bolo doň narazilo čosi ešte mocnejšie, než bol sám, a on sa nemohol odvtedy narovnať. No možno to robia len dvere, ktoré sú prinízke pre jeho postavu, a možno tiež, že sa tak nahýna len preto, aby lepšie videl do pološera miestnosti. I výraz jeho tváre i pohľad jeho jediného oka bol iný, než na aký sa pamätali. Ani v jednom, ani v druhom nieto nijakej spupnosti, nič, čo by ti chcelo nahnať strach a čo by urážalo tvoju samolúbosť. Naopak (tí, čo ho videli, netvrdia to síce celkom určite), ako tam stál medzi dvermi, zdalo sa, že v jeho pohľade, i keď to bol ešte vždy pohľad pevný, je aj akýsi odtienok pokory, alebo aspoň múdrej zhovievavosti. A výraz jeho tváre? Bol tvrdý a uzavretý, to áno, no nebol už vari celkom neprístupný. Každý, kto mal citlivejšie oko, mohol v ňom odhaliť tesné škáročky, jemne zložené vrásky v kútikoch očí, ktorými by sa azda dalo preniknúť k tomu, čo sa odohráva dnu, za nimi.

Stál tak dobrú chvíľu, pozorujúc a poznávajúc prítomných, nahýnajúc sa v nízkych dverách a držiac v

ruke palicu. Jeho jediné oko ani sa nepohlo, ani raz nezažmurkalo. Sedelo hlboko pod čiernym obočím, vľavo od rovného nosa. Dívalo sa na každého osobitne a na všetkých odrazu.

Napokon sa pohol. Vykročil pravou nohou, zdvihol dva prsty k oklepnutej streche klobúka a pozdravil.

Pozdravil pokojne, zvolna, dotknúc sa dvoma prstami strechy klobúka. Akoby tu bol včera, akoby si len pred chvíľou bol niekam odskočil.

Nevdojak pred ním ustúpili a nevdojak zašomrali odpoveď na jeho pozdrav. Len Jakub Peľach mu zaďakoval zreteľne, vážnym hlasom a pomkol sa mu pri pulte. Drak sa naň krátko poďíval, prešiel voľnými krokmi k pultu, stále sa trochu zohýnajúc, akoby sa bál že narazí hlavou o hradu v povale. Vyňal z kapsy rimštiak a položil ho na pult. Krčmár sa dotkol krpky s pálenkou a poďíval sa mu tázavo do tváre. Keď Drak mlčky prisvedčil, nalial mu do rumplíka a postavil pred neho. Vypil ho celkom zvolna, dávajúc si načas, a keď bol prázdny, dotkol sa ho spakruky koncom ukazováka každému zrozumiteľným pohybom. Krčmár ho znova naplnil, sledujúc stále vyraz Drakovej tváre a usilujúc sa uhádnuť jeho želanie, akoby si uvedomoval, že nemá pred sebou každodenného host'a. Keď videl, že jeho pohľad zavadil o zasklenú skrinku na pulte, vytiahol odtiaľ klobásu, chlieb a oštiepok. Drak ukázal prstom, pokiaľ má odrezat', vybral

z kapsy úzky nôž a začal si ukrajsovať. Obrátil sa pritom tvárou k nim a prežúval pomaly, nijako sa nenáhliac, zľahka rozkročený a opretý bedrami o hranu pultu. Akoby tu nikoho nebolo, akoby navštívil krčmu, kde ho nikto nepozná.

Dojedol, zavrel nôž, schránil drobné do dlane, prevrátil do seba druhý rumplík bez toho, aby sa mu v tvári pohol čo len sval, a pokojne, ako sem prišiel, pobral sa

zasa von, do tmy, dotknúc sa pritom znova dvoma prstami strechy klobúka.

Dvere sa za ním zavreli bez hluku. Zabudli dokonca zavízať v pántoch, akoby prepúšťali ducha, nie človeka z mäsa a kostí, ktorý sa tu pred chvíľou krmil a napájal. A vskutku, celá jeho návšteva nespôsobila viac hluku, než ho môže spôsobiť duch, ktorý sa ti o polnoci zjaví na krížnych cestách. Keby nie zvyšok chleba a prázdny rumplík na pulte, nik by neveril, že bol tu, medzi nimi, a oni sa naň dívali ako chlapčiská na svojho učiteľa. Ved' ledva sa opovážili dýchať a ledva udržali v rukách

rumplíky s pálenkou.

– Fuj, aby ho... odpľuli si s uľahčením a na dúšok dopíjali mieru. Teraz sa už predsa nemôžu ísť. Namojveru, mohlo by im z očí prísť, keby sa teraz rozišli. Stretnutie s Drakom treba zapíť. Žalúdok, ktorý

sa nadvihol, a pečeň, ktorá sa stiahla, akoby ju bol priškvaril, treba zas dostať na pravé miesto.

– Nože, ešte po rumplíku.

Krčmár sa neochotne rozkýva. Nálada v miestnosti je mu cudzia a podivný výstup s Drakom vzbudzuje jeho podozrenie. Nepamätá sa, že by toľko nápoja nerozviazalo ľuďom jazyky. Je ustatý, podošvy ho pália, no ustavične musí nalievať týmto tu i novopríchodzím, ktorí, bohvie prečo, práve teraz začínajú sa trúsiť do krčmy. A každý, čo vojde, nesie pred sebou ako lampáš tú istú otázku: „Videli ste ho? Hovorili ste s ním?“

A tí, ktorí ho naozaj videli, nemajú chuť púšťať sa do reči, Odvrkajú podráždene a odvracajú tváre od novopríchodzích.

Až keď vošiel Šimon, ktorého donedávna li, oživila trochu nálada. Cítili potrebu vyvŕšiť sa na ňom. Začali doň dobiedzať:

– Neskoro ideš.

Prv si mal prísť, viťúz, boli by sme videli, či tebe odkväcne brada ako nám.

– Obzeral sa po tebe, a teba nikde.

– Mal si ho vidieť, najedol sa klobásy a platil rimštiakom ako pán veľkomožný.

Ešte len i ten usoplenec Melichovie trúfal si doň zabŕdnúť. Uškrnul sa naň a spravil hlúpu poznámku. Šimon by si ho ani nebol všimol. No postavil sa

mu tak šikovne pod ruku, že nemusel mieriť ani sa namáhať, stačilo trochu sa rozohnať a chlapčisko sa prekoprclo pod lavicu. Ani sa za ním nepozrel, sadol si za stôl do kúta a zaboril hlavu medzi dlane.

4

Šimon Jariabek pije v krčme u Baumhorna. Celý deň sa mocoval s klátmí na pltisku, a teraz tu pije. Celý deň zahlúšal sa prácou, a teraz sa zahlúša pálenkou. Ale v noci nemá sa čím zahlušiť. V noci je sám s myšlienkami, a ak sa mu dnes pálenka natoľko zbrídí, že nedopije svoju mieru, tu ho bude spánok dlho obchádzať, na prsiach budú ho dláviť centy a cez uši budú mu diabli preťahovať ohnivé reťaze, ktoré sa tak rozrinčia, že môžu pobudiť všetkých susedov.

No susedia spia spánkom spravodlivých a neprídu mu na ratu. Spí aj Eva a nepočuje nič, hoci leží celkom blízko. Šimona to pajedí a nadúva zlosťou, až musí vstať a zavrátať sa na šope do sena, kam, div-divúci, nemajú mociosti pekiel, čo ho opantávajú taký ľahký prístup. Hádamže sem počuť pobožné meridzanie kráv. Hádam ich odháňa vôňa materinej dúšky. roztrúsenej pomedzi seno. Hádam sa im ťažko lezie na tých rozštiepených paprčkách hore rebríkom. Dost' na tom, Šimon cíti sa tu bezpečnejší a usína aspoň nad ránom ťažkým, vysilujúcim spánkom.

Dnes večer je však rozhodnutý zostať v posteli, i nech príde sám Belzebub s celým krdľom pomocníkov. Potrebuje jasnú myseľ a vyčká pokojne budúce udalosti. Preto ani nebude piť nad mieru. Preto si stiahol klobúk hlboko do čela a nedá sa vyrušovať vyzývavými pohľadmi a posmešnými poznámkami.

Nevie vlastne, po čo sem prišiel. Nikto predsa nemôže posúdiť rozhodnutie, ktoré dávno dozrelo – nie v ňom, ale kdesi mimo neho, v nejakom inom a cudzom svete, na ktorý nemôže vplývať a kam nemôže zasiahnuť. Všetci ostatní, i tí, čo tu stoja okolo, môžu si myslieť, že je to predovšetkým jeho vec. Sám však cíti, že sa ho Drakov návrat netýka viac ako ostatných a že ak už musí zasiahnuť, urobí tak nie z vlastnej vôle, ale iba ako vykonávateľ vyššej dákejšej moci, ktorá si ho naslepo vybrala spomedzi ostatných.

A tak tu sedí zbytočne a naprázdno, cedí pomedzi zuby pálenku a díva sa na žily na svojej pravici, ktorá leží pred ním na stole, akoby k nemu ani nepatrila, akoby to bol nejaký cudzí predmet, čo sa k nemu pridalo len preto, lebo čiesi rozhodnutie zverilo naň úlohu, ktorú by sám nikdy nevykonával.

Krčma sa po Drakovej návšteve celkom naplnila a každý nový príchodzí nesie pred sebou zvesť o jeho návrate ako lampáš, ktorým si svieti na cestu. Každý sa však zháčil, keď zbadá Šimona, a každý zavesí nevypovedané posolstvo na hradu v povale rovno nad

Šimonovu hlavu. Blikotavý plamienok osvetľuje jeho sklonenú šiju, dráždi ho a popudzuje k činu, ktorým by prerušil túto nerovnú a odpudzujúcu hru. Mal by jednoducho vstať a zmiznúť cez otvorené dvere v tme, ktorá ho skryje pred pohľadmi, čo sa tvária, že ho nevidia, no využívajú každú príležitosť, aby mu naznačili, že dobre vedia o každom jeho pohybe. Zlostí ho ich vyzývavá vypočítavosť. Vedia, že je v klepci, že nemôže inak. Tešia sa škodoradostne z jeho bezmocnosti. Áno, náhle mu je všetko jasné: oni, a nijaká vyššia moc si ho vybrali na vykonanie tejto šarhovenskej úlohy. A ešte sa tvária, akoby ho tým boli bohvieako poctili. Čakajú vari dokonca, že sa im za to poďakuje, že si ich pozve na diváky, že im oznámi deň a hodinu: vtedy a vtedy, ráčte sa prísť poďívať. Nie, just nie – na to sa darmo tešia. Zo svojej povinnosti sa nevyzuje, ale svedkov pritom nepotrebuje. Ani pomocníkov nie. Chce zostať sám a svoj, pretože sám je dosť mocný. Môžu sa o tom presvedčiť, ktokoľvek môže prísť a môže sa o tom presvedčiť. Tu je ruka a tu prázdny rumplík. Ak ruka stisne rumplík, rumplík sa rozprskne ako zhnitá hruška. Nech sa páči, každý sa o tom môže presvedčiť.

Áno, rumplík sa rozprskne, dlaň sa skrvaví a Šimon môže tým každého presvedčiť o svojej sile. Každého okrem seba, pretože jemu samému je náhle mdlo a nevoľno. Žalúdok sa mu obracia a cíti sa slabý ako

práve uliahnuté tel'a. Keď chce vstať, musí sa chytiť hrany stola a cestou ku dverám sa tacká, akoby bol vypil aspoň dve holby. Pred krčmou oprie sa laktom o uhol a pokúša sa vydáviť, čo ho zdnuhá tak tlačí. No leží to v ňom príliš hlboko a darmo sa s tým mocuje. Spustí sa na lavičku pod stenou, oprie hlavu medzi zaťaté päste a zavrie oči pred stúpajúcou povodňou. Cíti, ako sa jej mútna hladina vzdúva vždy vyššie a vyššie, ako špliecha okolo uhlov, ako sa na nej robia lievikovité víry, ktoré ho ťahajú stále hlbšie a hlbšie. Z diaľky počuť temné hučanie, dunivé nárazy a zdusené, krátke výkriky. Nemá sily vstať a ujsť. A ani niet kam ujať. Voda sa už dostala všade, povodeň zaplavila celý kraj. Dobré teda. Zostane tuná, nech sa stane, čo sa má stať.

Tí, čo vychádzajú z krčmy, vidia Šima na lavičke a myslia si, že spí. Nechávejú ho tak, nech sa vyspí, má pred sebou ťažký deň. Či ťažkú noc? Možno ešte túto noc...

Desiaty raz odtrúbil hlásnik, keď sa Šimon prebral. Odrátal si to v polospánku, a keď potom začul hlásnikov šúlavý krok, ako sa k nemu blíži od hradskej, vstal a vykročil na druhý bok. Nechcel, aby si ľudia, až bude po všetkom, rozprávali, že tu dnes sedel, že zaliezol do kúta, bokom od všetkých, ako pes, ktorý si potrebuje vylízať rany, utržené v nerovnom boji. Hlásnik by to iste vy- krákoril. A pridá by ešte svoje, takže by to

nakoniec naozaj vyzeralo, akoby sa sem bol utiahol len preto, aby si vylízal rany.

Ulica bola prázdna a bez života ako vyschnuté koryto potoka. Vliekol sa ním z nohy na nohu, s hlavou vtiahnutou medzi plecía, s rukami zaborenými do vrecká. Dlhé a únavné myšlienky snujú sa mu hlavou. Nemá chuť sledovať ich. Že sa Drak vrátil? A Že ho Eva mala rada? Ale veď o tom dobre vedel, keď si ju bral. Že ho ešte stále má rada? No a čo sa proti tomu dá robiť? Čo on môže proti tomu urobiť? Odpratať Draka? Dobre, ale bude mu potom lepšie? Komu bude potom lepšie? A že ak ho neodprace, Eva sa k nemu vráti? A keď bo odprace, zostane pri ňom? Fuj – čert by sa v tom vyznal. Najlepšie by bolo... Áno, čo by bolo najlepšie? Najlepšie by bolo zapľuť všetko a stratiť sa odtiaľto, z tohto prekliateho kútiska. Lenže či môže...? Čože by nemohol. Nezabudol ešte narábať širočinou, vie sa ohnať toporom. Dobrých tesárov potrebujú všade, nielen tuná. Namojveru je to dobrá myšlienka! Vezme z komory topor, pobíjačku, remennú zásteru a — hajde, majte ma radi! Ešte dnes večer vezme topor. Nič ľahšie, nič jednoduchšie.

A už aj cíti v dlani svrbľavosť po javorovom porisku širočiny a topora. Už ho aj špejú podošvy spomienkou na vandrovanie po vydratých cestách, kde nad priekopou rastú čerešne, višne a bystrické slivky. Len ruku natiahneš, schýliš chvoju a naješ sa dosýta. Ani ti

na um nezídu tunajší holopupkári. Schúliš sa pod stohom čerstvo vymlátenej slamy a do božieho rána vydrichmeš sa až-až. Ojjoj, Šimon Jariabek sa vo svete tak ľahko nestratí! Najtiaľ vyjsť za dedinu a pustiť sa chodníkom poza Leštie. Potom to už pôjde jedna radosť.

A Šimonovi Jariabkovi je zrazu ľahko a veselo. Skoro by si zapískal. Vykročil pevnejšie a dovolil mesiacu, aby si ho pekne osvietil od hlavy po päty. On, Šimon Jariabek, nemá čo skrývať, môže si tu vykračovať ako človek, ktorého cesta je jasná a rovná. Ešte dnes, ešte toho večera odkrojí si do remennej kapsy rezeň, hodný rezeň slaniny, vezme do tanistry peceň chleba a— zbohom rodina: s toporom pod pazuchou, s pobíjačkou a remennou zásterou pustí sa v mene božom kade ľahšie, kade niet starostí s Drakom a vyžihárňou, s Evou, ktorá je pred bohom i pred ľuďmi jeho ženou, ale pred ním samým je cudzárom zaťatým a nepoddajným.

Práve na priedomí musela mu zísť na um Eva. Vyvstala mu pred očami v ľahkom, žiadostivom opare, v ktorom sa mu vždy zjavovala na lúkach, keď za rána bosá v striebristej rose, s batôžkom na chrbte, s rumennými lícami od prudkej chôdze, prichádzala za ním s raňajkami. Zakaždým, keď ju tak zbadal, zaplesalo v ňom srdce radosťou: je to jednak len jeho žena, čo sa tu náhli orosenou trávou. Už-už chcel odhodiť kosu a vztiahnuť oproti nej ramená Ale zakaždým búšilo ho

čosi do prs, sotilo ho späť, takže keď sa Eva celkom priblížila, keď prišla k nemu na dva kroky a potreboval len vystrieť ruku, nevedel sa na ňu ani podívať.

I teraz sa tak zháčil, zastal na priedomí a počúchal si dlaňou čelo. Hej, Eva môže zvrátiť všetky jeho plány. Na Evu si musí dať pozor. Najmä si musí dať pozor, aby nepozrel do jej očí. Do tých očí, čo sa vedia podívať spod obočia takým kolená podlamujúcim a sily roztápajúcim pohľadom. Eve sa vystúpi, Evu obíde na sto krokov, Eva nesmie zasiahnuť do jeho rozhodnutia. Pomädlil si ešte raz čelo, vdýchol zhlboka a potom odhodlane so sklonenou šijou vstúpil do pitvora.

Vydržal všetko, vzal na seba všetko. Dokonca vedel pravidelne a bez zbytočného upozorňovania na seba vychlípať i polievku, čo mu nachystala. Toto bolo vari zo všetkého najťažšie. Každý glg cítil v pažeráku ako hrču rozpálenej žeraviny. Nik by neuveril, že polievka, čo mu naostatok navarila ona, môže mať takúto chuť. Veď je to len obyčajná polievka. Preto ju chlípal hrdo a zanovite ako obyčajnú polievku. Niet v nej skúšky rozlúčenia, niet odriekania a zabúdania, ale len rasca, zápražka a zamrvenka. No jednak len vypotreboval skoro všetko svoje odhodlanie, kým sa mu ukázalo dno na miske. Potom vstal a ako každého večera chystal sa určiť prácu na zajtra. Nevie si však napochytre vymyslieť nič pravdepodobné. Ale ona čaká na jeho slovo. Je to jediné slovo, ktoré k nej prevrávi za celý boží deň. Cíti, že naň čaká a díva sa mu do zátylia. To

ho tak vyčerpáva, tak ho to hrdúsi, že už ďalej nevládze a povie jej, povie jej, na čo tak dlho čakala. Povie jej, že sa jej vrátil a že môže k nemu ísť, že jej nebude brániť, pretože on, jej muž, odíde ešte tej noci a urobí miesto tomu druhému.

To všetko jej chcel povedať. Chcel jej vyložiť, že tak to bude najlepšie, že je to jediné múdre východisko. No zmohol sa iba na tri slová. A jedno z nich, to ostatné, bolo ešte k tomu plné zúfalstva, biedy, pokorennej hrdosti, bezmocnosti a všetkého toho, čo roky a roky pred ňou skrýval, o čom sa nikdy nemala dozvedieť. Teraz je už všetko von, teraz je už všetko spálené, teraz už berie do dlane kľučku a zaviera za sebou dvere medzi ňou a ním.

Potom sa zvalil na posteľ a zdalo sa mu, že zaspal alebo sa prepadol niekam, kde prestal vnímať seba i okolie. Po čase, po dlhom čase počul (alebo sa mu zdalo, že počuje) vrzgnúť dvere a videl (alebo sa mu len zdalo, že vidí) mihnúť sa popod obloky jej tieň. Ide teda za ním. Nepočkala ani len do rána. Dobré mu tak. Mal sa na to pripraviť. Mal s tým rátať, načo by aj čakala ešte deň, týždeň, keď už čakala toľké roky. A tu krč, čo ho dosiaľ zvieral, náhle povolil. Napätie sa uvoľnilo a zostáva po ňom len hluchá otupenosť. Vstáva, nohy ho poslúchajú, ale necíti v nich nijaký život. Oči vidia, uši počujú, ale správu o tom, čo vidia, čo počujú, nepodávajú ďalej. Hlava zostáva prázdna. Nič sa jej netýka, nič ju nezamestnáva. Nejaký bez-

duchý stroj poháňa ďalej jeho telo. Telo sa mechanicky premiestňuje, zaujíma rozličné polohy, skláňa a narovnáva sa, berie po pamäti v mesačnom pološere z komory topor, širočinu, pobíjačku, remennú zásteru a viaže to všetko do plátenej tanistry. Čiasi cudzia ruka odkrojí z komína pôlt slaniny, berie peceň chleba z omarie. Všetko je už hotové, všetko pripravené, keď sa zrazu ochabnutý bubienok v uchu znovu napružil a začal dávať poplašné signály do vedomia. Klop, klop. Klop, klop. Čo to? Čie sú to kroky pod oblokmí? Rýchle sotil pripravenú tanistru pod stôl a sám sa vyvalil na posteľ. Tajil dych a tváril sa, že spí, keď počul Evine kroky v pitvore. Počul, ako sa tam zobliekala. a potom videl, ako vŕkzla k nemu do izby. Mesačný svit olizol jej vzťahnuté rameno, keď si naprávala vlasy v zátylí, a posvietil na jej tvár, ktorá bola napodiv pokojná a vyrovnaná. Taký istý bol i jej dych, keď si potom ľahla a keď v izbe náhle zavládol mier, keď všetko zrazu zaplavilo neobyčajné, sviatočné ticho. Ako dobre, ako voľne sa mu zrazu dýchalo. Akoby niekto sňal z jeho prs vlkolaka, ktorý ho dlávil a cical mu krv v hroznom, dusivom sne. Akoby ho bol v poslednej chvíli vytiahol z prepadliska, v ktorom sa už-úž zadúšal.

Teraz je už všetko jasné. Eva sa k nemu vrátila. Mohla tam zostať, ale vrátila sa a zostane pri ňom. Lenže práve tu je malý háčik: či naozaj zostane?

Pravdaže, zostane. Musí zostať, o to sa už postará on, Šimon Jariabek.

A už aj vstáva, opatrne našľapuje, pozorne sníma sekeru z rebríka a nesmierne potichu obracia zvonku kľúč na dva spusty. Berie si ho do vaku a kradne sa popri stenách na záhumnie. Tam chvíľu postojí, lebo je prekvapený, že je už skoro biely deň, že nebo na východe jasne planie ako sviatočne osvetlený oltár, že obilie stojí ticho a nepohnute ako nábožné zhromaždenie, že sa všetko nádherne ligoce v trblietavej rose a že mu nad hlavou vzrušene zatrlikoval škovran. A k tomu všetkému vyliata sa zrazu spoza návršia prsto proti nemu taká záplava svetla a jasu, akoby odtiaľ vychádzal kráľovský sprievod v celej sláve a nádhere. Naozaj, musel sa pritisnúť k humnu, pod ktorým stál, aby ho tá záplava nezaliala, aby sa v nej neutopil, skôr než stačí zachytiť dych.

Stojí tam pod humnom s otvorenými ústami a hľadí ako prikovaný na celé to divadlo. Porisko sekery vykĺzlo mu z dlane. Všetko, čo prežil nedávno, mieša sa s tým. čo práve prežíva, akoby doň ktosi siahol obrovskou habarkou. Namojpravdu, je z toho pekný zátrepok: Eva, Drak, krčma, sekera, tanistra pod posteľou, to všetko v tme, a teraz náhle toto hýrenie svetla a jasu. Brr, cíti sa, akoby ho ktosi hodil do vody, poriadne studenej vody, v ktorej mu naraz prešli driemoty.

Najťažšie sa však odlepiť od steny, na ktorú je ako pribitý tisícmi lúčov slnečného jasu. Najťažšie urobiť

krok alebo dva. Tak – pôjde to. Chlapík, čo si dá rady s kubíkovým klátom, čo rozmliazdi rumplík ako škru-pinu z vajca, poradí si aj v takomto položení. Neza-budne ani na potrebnú opatrnosť a obíde vyžiháreň pekne zd'aleka, aby sa k nej dostal spoza lieštia, ktoré sa jej skoro dotýka ostatnými kriakmi. Tu, práve tento ker ja príhodný na pokojné vyčkanie toho, čo má prísť. Učupí sa za ním, rozhrnie dve chvojky, čo mu zacláňajú výhľad, a nemusí sa ani namáhať, aby mu neušlo nič s toho, čo sa deje tamdolu. Vyčíha si vhodná chvíľu, a ani sa nenazdá, všetko bude hotové.

Ostrie na sekere sa leskne s mrazivým súhlasom. Zachytili sa na ňom tri kvapky rosy. Chvejú a trblietajú sa v rannom slnci, akoby do nich vstúpil podivný, za-hriaknutý život. Akoby sa chceli čím skôr dostať z miesta, na ktorom priplpli. Akoby na to vynakladali najväčšie úsilie, až sa s toho celé trasú a ihrajú dúho-vými farbami. A naozaj, po chvíli sa im to aj podarilo. Opustili ostrie sekery, vyparili sa. Nerušia už Šimona ulľakanou prítomnosťou a Šimon sa znova pokúša sú-strediť na svoju úlohu.

Naoko nič sa už v blízkosti nedeje. Všetko stálo v napätom vyčkávaní príhodnej chvíle. No Šimon ešte vždy postihuje množstvo drobných chvejivých pohy-bov, ktoré rozptyľujú jeho pozornosť. Neviditeľná ruka ustavične premiestňuje kulisy scenérie. Striebrošedivé fláky orosenej trávy menia navidomoči tvar a polohu,

sťahujú sa do tónistých miest a ich pôsobnosť v tejto dráme blíži sa nezadržateľne k tragickému vyvrcholeniu. K rovnakému účinku speje hrozivé preskupovanie chmár na obzore. Podľa povelov neznámeho komandanta sústredujú sa v mohutných šíkoch k tomu istému miestu na oblohe, pripravené každú chvíľu vyraziť na rozhodujúci útok. Obrys hôr, ktorý znáša všetku ťarchu chvíle, celý sa chveje nedočkavosťou.

Kde však ostáva Drak? Jeho výstup je už dostatočne pripravený. Každú chvíľu môže sa zjaviť sprava či zľava. Najpravdepodobnejšie je, že sa ukáže v dverách vyžihárne. Dvere neslobodno v nijakom prípade spustiť z očí. Nie je však vôbec vylúčené, že sem nevpadne od chrbta a že nerozrieši situáciu nejakým nadprirodzeným zásahom.

Ba hej, len to by nám chýbalo! Pre istotu preskúmame ešte raz a dôkladne okolie. Vľavo a vpravo je všetko v poriadku. No tu sa čosi pohlo. Eh, to len jašterička vystrčila zvedavý rypáček spomedzi raždí. A tu čosi šuchlo. To zas žltochvost zahniezdil sa v hniezde. No toto – fuj, aby ťa parom vzal! Ohavné zatúlané kocúrisko dluže pomedzi kry za mladými vtáčatami.

Ale teraz – teraz sa konečne zjavil Drak! A naozaj... nevychádza dvermi, vynoril sa spoza uhla svojej chalupy. Ako dlho tam bol a čo tam mohol stvárať? Nesie v rukách rebrík a díva sa skúmavo pod ústrešie. Azda len netrčal cez celý čas na streche a nepozoroval

nás ponad jej hrebeň? Nie, zdá sa, že je to nemožné: rebrík je na to prikrátky. Čo však má za lubom, čo hľadá pod ústreším? Ah, áno, je tam plno lastovičích hniezd. Za jeho neprítomnosti nikým nevyrušované rozmnožili sa tam náramne. Ale nie, neráňa ich dolu, na to by mu stačila žrdka. Naopak, skúma každé hniezdo jednotlivé a pod tie, ktoré sú plné, pribíja úzke doštičky. Už rozumieme. Pekné zamestnanie pre chlapa! A koľko práce si s tým dáva. Ako starostlivo vymeriava, aby doštičky ležali pekne v jednom rade. Vzal si na to dokonca nebožiec. Vŕta, hľ'a, diery pre drevené kliny pod doštičky. Zrejme len preto, aby priamym zatĺkaním klinov do steny nevyplašil lastovičky z hniezd. Nuž toto! Naozaj sme nečakali, že nájdeme Draka pri takomto zamestnaní. Zdá sa, že naše poslanie sa tým skončilo. Či možno skočiť od chrbta na chlapa, ktorý si dáva toľko roboty s ošetrovaním lastovičích hniezd?

Teraz, hľ'a, lezie dolu rebríkom, dvíha čosi zo zeme a prikladá k ústam. Celkom zreteľne vidno lastovičie mlád'a a jeho rozpláštený zobáček so žltými fl'akmi v kútikoch. Pritkýna si ho k ústam a dáva mu slinu spomedzi našpúlených perí. Áno, práve tak sme to robili ako deti. Kto by si však na to dnes spomenul, keby nie Draka. Naozaj, je trápne dívať sa, keď sa dospelý človek zamestnáva vecami, ktoré patria deťom. Odplazíme sa trochu ďalej. Naša úloha je už aj tak skončená. Keby sa tu bol ukázal chlap, správali by sme sa

ako chlapi. Keďže sa však zjavil taký, čo sa zamestnáva vecami pre chlapa nepochopiteľnými, nebudeme ho vyrušovať a odídeme po svojej práci. Nech nás za to vysmejú tí, čo to nebudú schopní porozumieť!

5

Drak sa vrátil o Jáne. To je čas, keď je už všetko v kvete, keď sa nad lúkami a nad tablami prvej d'ateliny stelie omamujúca vôňa medonosného nektáru, keď sú včely v pilnej práci, keď pomedzi zemiakovú vňať vyrážajú prvé kvety ohnice, keď na jačmeni môžeš už nahmatať v kukle lístia mäkký klas, ktorý tu dýcha ako plod v matkinom tele. Je to čas plný sladkého vyčkávania, keď úroda nie je ešte dozretá, ale ukazuje sa už v mnohosľubných a pestrých kobercoch, rozložených po celom chotári. Áno, to je čas, keď gazdovia vystávajú večierkom na podstení, spokojne bafkajú z fajok a skúseným okom pozorujú oblohu: „Spríchne, lebo mesiac má dvor.“

– „Vyčasí sa, lebo Kriváň prestal fajčiť.“ – „Príde vieťtor, lebo obloha pri západe slnka je celá červená.“ Hej, hej, staré, múdre hlavy sú na to, aby oznámili tieto veci mladému pokoleniu, ktoré o nič nedbá a myslí iba na nedobizeň.

Až do Jána, až do Drakovho návratu, je všetko tak, ako má byť: koreňky naberajú vlahu z útrov zeme,

vlaha sa mení na miazgu, miazga prúdi hore stebлом, dostáva sa k zrnú a zrno sa nalieva mliečnou šťavou. Po Jáne prišla však náhla suchota a celý tento úsilný a vytrvalý dej je surovo prerušený. O Jakube je už tráva celkom vycivená, zbožie zaškrelo, kravám prischlo mlieko a zem v hlinitých miestach sa natoľko rozpu-kala, že je nebezpečné hnať tade statok, aby si v širo-kých jazvách, otvorených, prisámvačku, až do jazer-ných pekiel, nepolámал ratice. Ak do týždňa poriadne nespáchne, ak zem znova nenamokne, príde bieda a hlad.

S krmom sa gazdovia beztak už rozžehnali. Tá trocha vyschnutej trávy a kyslej šivariny, ktorú sa koscom podarilo uškudliť na slatinách a vlhčinách, nevydrží ani do Vianoc. Potom príde rad na snôpky, ktoré budú gazdovia sfáhať zo slamených striech a re-zať ich na sečku. I pýrnica s ostrými okrajmi, až si od nej prsty dorežeš, ktorá vyrastie v horách v tôni svrčín i za takejto suchoty, dostane sa znovu ku cti. Ženy s kosákmi a plachticami začínajú už na ňu chodiť v ce-lých húfoch a vláčia ju do prázdnych humien a šôp.

Pritom je každému nápadné a všetci na to myslia, že to má byť už druhý suchý rok za ich pamäti. Ten prvý skončil sa Drakovým odchodom z dediny. Tento druhý začína sa jeho návratom.

Ľudia si zasa spomínajú na odpornú chuť lobôdok, na chlieb upečený z pýru. Bezzubí starci omáľajú v ústach spomienky ešte protivnejšie. Nik už nevydrží

počúvať tie ich reči o spuchnutých tvárach, o nadutých bruchách, o ledva sa tmoliacich údoch. Mladí okrikujú starcov a vyhánajú ich na priedomie. No oni večne len melú svoje, až sa ti z toho žalúdok obracia a v zlosti schytil by si najradšej tiesk, vidly, či čo máš práve poruke, a šmaril za tým... za tým...

Hej, najhoršie, je že nemáš viditeľného nepriateľa, ktorého by si chytil za hrtan a poriadne ním zatriasol, kým by nepustil z ufúl'aných paprčí to, čo patrí len tebe, čo si si statočne vydrel zo zeme. Lebo tie babské rečičky o kľatbe, o božom treste sú len na smiech. Ak by tu mal mať niekto slovo, mohol by to byť len on, ten, ktorého sa okúňajú i len spomenúť, ktorému sa vyhýbajú, na ktorého by najradšej ani nemysleli.

A potom, ako sa s ním dostaneš do reči, kde sa s ním stretneš, keď ani nevylezie z brlohu? Sporé chýry, čo sa o ňom dostanú do dediny, sú všetky od pastiera, ktorý večer durí kravy okolo jeho vyžihárne. Celý týždeň strávil vraj riadením chalupy: páhoval šindel', pobíjal strechu, bielil dom zdnuky i zvonku, opravoval okenice a zámky na dverách, čistil studňu a presušal na slnci hromadu všelijakého haraburdia. Akoby sa tu chcel usadiť naveky. Akoby sa chystal doviesť si do domu mladú nevestu.

Všetci pritom myslia na Evu. Na Eve nebadat' však nič. Nik ju s Drakom nevidel, nik ju nepristihol na podozrivom mieste, hoc baby striehnu na každý jej krok. Ani v jej tvári, ani v jej pomere k Šimovi nebadat' ni-

jakú zmenu. Tí dvaja sa zrejme tvária, akoby sa nič nebolo stalo, akoby Drakov návrat nebol uviedol do pohybu lavínu udalostí, ktorá ich hrozí zasypať i s celým činom. Nič si, hľa, nerobia z toho, že ľudia sa už boja vyjsť do poľa, že postávajú nečinne popred domy, že sa zavrtávajú ako sysle do zvyškov lanského sena na šope, kde trávia bezútešné hodiny. Netýka sa ich vari, že ostatní prestávajú sa už modliť i pozerat' k nebu, ktoré zostáva deň po dni rovnako neúprosne a rozpálené ako žeravý kotol, pod ktorým je prichlopené všetko to spoločné trápenie. Chodia okolo, akoby sem nepatrili, pri nikom sa nepristavia, nikomu sa neprihovoria.

Pravda, ich správanie nie je dôležité, v časoch, ako sú tieto, nemôžeš čakať od ľudí mnoho dôvernosti. Horšie je, že na dovŕšenie nešťastia začínajú sa po horách zjavovať ohne. Cez deň vidieť tam len biely obláčik, naoko celkom nevinný, k večeru ukazujú sa však ohne naraz i na šiestich miestach. Najprv celkom nepatrné, akoby nad obzorom pribúdali len nové hviezdy. Potom čoraz nápadnejšie, akoby tam zatúlané lesné bytosti rozkladali oneskorené svätojánske vatry. Ľudia, vysedajúc na priedomí, upierajú k nim zrak s vytrvalým a mlčanlivým záujmom. Napínajú sluch, pretože sa im chvíľami naozaj zdá, akoby vietor donášal odtiaľ úryvky ľahavej jánskej melódie.

Požiare sa zo dňa na deň šíria, vietor ich prenáša z miesta na miesto, až celý severný obzor žiari nocou

ako ohnivý veniec pod lysým temenom hôľ. Teraz sa to už nepodobá nevinným svätotajanským ohňom, teraz to už vyzerá, akoby obzor obkružila svorka lačných šeliem s ohnivo planúcimi okáľmi. Cez deň ustupuje svorka do úzadia, no večerom približuje sa už na okraj chotára, kde číha neodbytné a vytrvale na korisť.

Napokon ohnivá barikáda oddeľuje celý masív hôľ od lúk a polí. Uzaviera dolinu Kôprovú i dolinu Tichú, tak isto Račkovú s Jamnickou a Gáborovou.

Namojveru, to už prestáva všetok špás: na konci Kôprovej hlboko v Temných smrečinách pasú sa tunajšie voly. Ak sa dačo nestane, ak bude treba vyhnat' statok nad kosodrevie, pozdychá tam hladom, pohluší sa na skalách a po úsustoch.

Vyššie dvoch týždňov neprišla odtiaľ nijaká zvesť. Gazdovia, čo sa vybrali v nedeľu k statku so soľou, museli sa od Podbanského vrátiť.

– Neprejde tade ani myš.

– A nedala by sa hora dáakým činom ratovať?

– Ani pomyslieť. Všetko je suché ako práchno, horí samo od seba. Tu zahasíš, a tam sa ti oheň prederie popod zem, za koreňmi, aj o dve siahly ďalej.

– No sú predsa chodníky, prte po divých kozách a pytliakoch, ktoré vedú ponad les a ku ktorým sa oheň nedostane. Nedalo by sa tadiaľ?

– Sú také chodníky, lenže parom sa v nich vyzná. Zabľúdiš, krk si vytruštíš a osoh nespravíš nijaký.

V nedeľu pred sv. Jakubom zišiel odtiaľ nečne pastier. Celý doráňaný a ošmrhlený, akoby sa bol v pahrebe vyváľal. S vatrálom pod pazuchou, s mačkami na krpcoch, s náramnou cifrovanou kapsou po boku a s čudným, nepríčetným výrazom v tvári kráčal dolu dedinou. Kráčal prostriedkom cesty, nikde sa nepristavil, a tým, čo mu podišli v ústrety, ledva odvetil, ani sa im pritom nepozrúc do tváří:

Hej, zo Smrečín ide...

A kdeže sa prebil, veď naši nemohli...

Popod Škaredý žľab prešiel. Mykol hlavou, akoby to bolo toť na záhumní.

Popod Škaredý ...?

Tak je, popod Škaredý žľab.

A tázateľom odkväcla brada: Počuli ste? Popod Škaredý žľab prešiel.

Cez Nefcerku, či ako?

Musel cez Nefcerku.

Nuž toto! Chlapík, ten náš pastier. Popod dý žľab sa ti pustí. Nik to meno predtým nepočul, no stačí ho raz počuť, aby v tebe vzbudilo rešpekt.

Čosi nie je však v poriadku, nezdá sa, že by bol pastier hrdý na svoj výkon. Popod Škaredý žľab prejde a hľa, nikomu sa tým nepochválil, pri nikom sa nepristaví, kráča rovno k bývaniu starostovmu. Vec je, nebodaj, natoľko vážna, že sa musí zvolať obecný výbor.

Bodaj by aj vážna nebola! Púšťal by sa dakto len tak z pasie popod Škaredý žľab! Hľa, už aj chodí

hajdúch s úradskou palicou, odznakom richtárskej moci, z dom na dom po boženíkoch a výborníkoch. O chvíľu začínajú sa boženíci a výborníci trúsiť po jednom, po dvoch k richtárovmu bývaniu. Sviatočne vyholení, v nachvat obutých čižmách, s nachýlenou hlavou, akoby načúvali radám neviditeľného pobočníka, kráčajú hore dedinou vážne a dôstojne. Sú obťažkaní vedomím svojej dôležitosti a všetci prísne uzavretí pred akoukoľvek pletkou. Dedina sa díva za nimi mlčky a s úctou. Azda ich predsa len Duch svätý osvieti a oni nájdu východisko z tejto šlamastiky. Lebo veď človek nemusí byť ani boženíkom, aby videl, o čo ide. Prázdne šopy, ohrozená úroda, všetko sa dá prekonať, ak statok vydrží na holiach aspoň do Mitra. I keď nemá bohvieakú pašu, predsa tam len častejšie sprchne, vrchy pritiahnu vlahu, cez noc bývajú tam rosy a na zápačných stranách nájdu sa vždy vlhčiny, kde tráva zostane svieža i v takejto suchote. V kotlinách popod štíty udrží sa sneh cez celé leto. Vymokajú odtiaľ potôčky a vlašia zem poniže. Ak tam teda vydrží statok do Mitra, zašanuje sa tá trocha krmu, čo sa im podarilo uškudliť, kým prišli suchá. Ale ak statok musí predčasne zísť alebo ak tam, nebodaj, pokape ... A tu sa z predovratí pohýňajú námesačné tváre. Okúňavo sa blížia k richtárovmu domu, postávajú popod uhly a bezradne tlačia ruky do rázporkov v nohaviciach. Nik ich sem nevolá, nik sa ich neopýta na radu, no ide o vec

spoločnú a chcú byť aspoň o pár krokov bližšie k miestu, kde sa o spoločnej veci rozhodne.

Richtár pozavieral ponajprv starostlivo dvere a presvedčil sa, že v pitvore nikto nenačúva. Len potom vzal z poličky krpku s nápojom a potrebný počet úradných pohárikov. Ponalieval s richtárskou rozvážnosťou, a keďže zostal stáť, s úradskou palicou v ruke, s klobúkom na hlave, nesadli si ani ostatní. Vážnosť veci si to zrejme tak vyžadovala. Zazdravkali si postojacky s náležitou obradnosťou.

No ani po tejto obvyklej príprave každého úradného rokovania nenašiel hneď richtár slovo. Stál uprostred izby, najobjemnejší zo všetkých, a díval sa chlapom rad-radom do tváří, akoby ich chcel pohľadom sprisahať. Potom náhle, bez akéhokoľvek prechodu, udrél doprosta:

– Chlapi, zle je.

Zabudol dokonca na patričnú formu, neoslovil ich „páni úradskí“, nepovedal im „slávny výbor“, nazval ich jednoducho chlapmi.

A chlapi sa zaknísali, rozpačite odkašľali.

– Zle je, chlapi, – opakoval richtár. – Statok v Temných smrečinách potrebuje pomoc. Zdychá od hladu.

Oheň ho zatisol vyše Skoku. Kto vieš radu, vrav, kým je čas.

Chlapi sa znovu zaknísali, znovu rozpačité odkašlali. Potom si spomenuli, že majú medzi sebou pašienkového gazdu. Obracajú k nemu tváre, vytŕčajú proti nemu brady: Vrav ty ... hovor, keď si gazda nad pašienkami.

Gazda sa okúňa, ukazuje prázdne dlane, že ani on nemá v nich viac ako ostatní:

– Ja by som aj, tento, hádam, aby som tak povedal...

Z toho veru nik nezmúdrel. Richtár sa zamračil, mávol rukou a dáva slovo pastierovi.

Ten má svoju reč naštudovanú. Pripravil si ju cestou z Temných smrečín. Bez rozpakov sa začne prehŕňať v cifrovanej kapse a vyberá odtiaľ za hrst' žltej škutiny. Kladie ju na stôl pred úradských.

– Toto, – vraví, – žerie váš statok. Ak myslíte, že na tom vydrží do Mitra, nedbám. Ja si však myslím, že na takej paši nevydrží ani týždeň.

Gazdovia berú Škutinu medzi prsty, voňajú k nej, mädlia ju znalecky v dlani.

– Krma je to nanič.

– Statok na nej pozdychá.

– Ale čo s ním, aby nepozdychal?

– Na to som prišiel, aby ste povedali, čo s ním, – vraví pastier. – Ja si ho na svedomie neberiem. A priam poviem, keby bolo podľa môjho, najradšej by som ho zahnal rovno do plesa. Aspoň by sa dlho ne-

trápil, aspoň by už raz prestalo to . . . to . . . – (pastier nevie nájsť slovo) – ... to strašné húkanie. Nezdjednal som sa na to, nemôžete mi rozkázať, aby som každú noc počúval, ako statok bučí od hladu, až sa celá dolina ozýva, ako sa mu porúha v jeho trápení, ako bučí vedno s ním Durný, Čubrina, Hrubý, Koprový, a čo ja viem, ako sa všetky tie vrchy dookola volajú. Každý inakšie, každý svojím hlasom. Až ti mráz chodí po chrbte, až sa ti dych stavia. Darmo pcháš hlavu do kamizola, darmo zuby zatínaš, to príšerné vytrubovanie, to strašné húkanie je všade. Nakoniec sám začneš zavýjať, sám začneš uhúkať ako pomätený. A to je najhoršie... to je potom najhoršie. Ozvenu neprehlušíš, čím tuhšie bučíš, tým tuhšie ti odpovedá. A vydrží vždy dlhšie ako ty. Vždy má ostatné slovo. Rozrehoceš sa ako blázon, a ona sa ti porúha rehotom, preklínaš ju, a ona prekláje teba. Nakoniec... nakoniec už naozaj nevládzeš a začneš mlátiť vôkol seba voslep kyjakom. Akoby si z rozumu postupoval, akoby sa ťa besnota chytala. Nemáš sa na kom vyvŕšiť, nemáš komu slova povedať, si sám, sám v tom strašnom klepci, s tým strašným húkaním všade vôkol seba. Neujdeš mu, neskryeš sa pred ním, je s tebou vždy a všade...

– Tak, aby ste vedeli... – (pastier si vydýchol a utrel dlaňou spotené čelo) – aby ste teda vedeli, čo sa porobilo s vašou čriedou, akého máte pri nej pastiera. Nemôžem, nechcem sa ta viacej vrátiť. Ak ma prisilíte, ak

ma budete nútiť, tu, bohuotcuprisám, zažením čriedu do jazera a sám sa vám tam obesím.

Takáto je reč pastierova, ktorú si pripravil cestou z Temných smrečín. Na potvrdenie všetkého sňal pri posledných slovách klobúk z hlavy a prežehnal sa krížikom na čele. Spočiatku pri reči stál a recitoval ju ako spamäti. V polovici začal habkať po slovách, hovoril prerývane a spustil sa na lavicu konča stola. Sedel tam s rozťahnutými kolenami, mädlil v rukách klobúk a díval sa vyplešteným zrakom stále na to isté miesto pod stolom, akoby tam videl čosi, čo ho ťahá do neodvratnej záhuby, od čoho nemôže odtrhnúť oči.

Gazda s richtárom, prísaznými a boženíkmi stoja okolo neho ako pribití. Dívajú sa na meravú pastierovu šiju a nevedia pomôcť sebe ani jemu. Konečne sa richtár vzchopil, otriasol sa ako pes, keď vylezie z vody, rozhliadol sa po prítomných a ako vždy našiel i teraz múdre východisko:

– Napime sa, chlapi.

Ostatní ožili, akoby sa razom prebrali z ťažkých driemot.

– Tak je, napime sa.

Richtár ponalieval a chlapi si štrngajú. Len pastier sedí nevšímavo ako predtým, stále akoby načúval príšernému húkaniu hladnej čriedy.

– Kubo, há, Kubuš, počuješ, napi sa aj ty. Preberieš sa.

Pastier sa strhne a díva sa vôkol seba nepríčetným zrakom. Na dúšok prevráti kalište z richtárovej ruky a znovu sa ponorí do mlčania.

– A čo, Kubuš, čo povieš, nedala by sa črieda dostať z doliny nejakou inou cestou, nie cez Sihly?

Pastier sa zadíval na pašienkového gazdu dlhým pohľadom, akoby ho nepoznával. Potom zažmurká a pretrie si pery jazykom.

– A čo myslíte, gazda, – začne unaveným hlasom, akoby vysvetľoval vec, ktorá je každému jasná, — čo myslíte, že som na to sám neprišiel, že som nehľadal dajaké iné východisko? Troje liet už pasiem v Smrečinách, ale o takom východisku neviem. Druhého východiska odtiaľ niet.

– A predsa je, viem o takom východisku. Kto to povedal? Kto sa opovážil? Čí je to hlas? Pokojný, rozvážny a celkom tichý. Všetky tváre obracajú sa k dverám. Z kúta odo dvier pohla sa vysoká, temná postava a postúpiac o dva kroky, zastala si s obnaženou hlavou, s klobúkom pridržaným obidvoma rukami na prsiach rovno proti svetlu, čo sa sem práve voдрalo cez tesný oblôčik. Nik nezbadal, kedy sem vošiel, no v tej chvíli nik na to ani nepomyslel, to, čo práve povedal, bolo dôležitejšie ako záhadný spôsob, ktorým sa sem dostal. Dívali sa naň a všimli sa, každý si to musel všimnúť na prvý pohľad, že ako tu stojí s obnaženou hlavou, má vlasy skoro načisto šedivé a že sa sivou

farbou nápadne odrážajú od tmavej opálenej tváre i od krátkych fúzov a hustých obrív, ktoré má dosiaľ čierne ako žúzol'. A potom si tiež všimli, že spod pásky na ľavom oku tiahne sa mu cez čelo až dolu k lícnej kosti dávno zahojená, jasne ružová jazva. No najnápadnejšie vari bolo, že sa ozval celkom ticho, skoro šeptom a že ho predsa každý počul, každý sa strhol a obrátil k dverám, kde stál.

– Jestvuje také východisko, – opakoval po chvíli.

– Viem o ňom. Medzi Čubrinou a Liptovskými múrmi. Volá sa Závory.

– Závory? – opakoval pastier začudovane.

– Tak, Závory.

– Ale veď cez Závory sa príde do Tichej a Tichá horí tak isto ako Kôprová.

– Z Tichej treba ísť na Tomanovo.

Pastier mávol rukou: – Za Tomanovým je Poľská ...

– Tak je, Poľská, – prisvedčil Drak pokojne.

– A hádam sa nazdávaš, že tade prejdeš, že ti Poliaci dajú pokoj. Kradnú statok z našich vlastných dolín, a ty im ho chceš doviest' až pred dvere.

– Musíme to skúsiť.

– Dobre, dobre ... Ale z Poľskej, ako sa chceš dostať z Poľskej?

– Popod Kamenistú, cez Pyšné. Kamenistá nie je ešte ohňom zavretá.

Pastier znovu mávol rukou: – Cez Pyšné, s čriedou cez Pyšné, ani krdeľ oviec tade nepreženieš, nieto čriedu volov.

– Musíme to skúsiť, iného východiska zo Smrečín niet.

– Musíme, musíme, kto sú tí „musíme“, ty a ešte kto?

– Ja a ten, čo sa ku mne pridá.

– Ty a ten, čo sa k tebe pridá?

– Hej, ak páni úradskí dovolia. – Drak sklonil hlavu, akoby nemal viac čo povedať, a čakal na odpoveď.

Úradskí, boženíci a výborníci pozerajú jeden na druhého, pozerajú na richtára. Richtár sa ošíva, úradskí sa ošívajú. Prišlo to trochu náhle. Nevedia: majú alebo nemajú sa pustiť s Drakom do reči. Prepadol ich nečakane, keď boli v úzkych a nevedeli si rady. Teraz ich má v hrsti, núka im pomoc, ktorú nemôžu odmietnuť, pretože inej pomoci niet nablízku. Tu richtár vytrčí proti nemu bradu a pozrie mu rovno do tváre.

– A čo za to chceš, akú odmenu si žiadaš, ak dovedieš čriedu v poriadku domov?

Drak chvíľu rozmýšľal, poďíval sa do klobúka, ktorý si stále držal na prsiach, akoby v ňom mal napísanú odpoveď, a potom odvetil oveľa miernejšie, než sa patrilo odvetiť na richtárov podráždený tón:

– Nežiadam si za to nič, nijakú odmenu, len mi dovoľte, – a tu zaváhal, akoby rozmýšľal, či sa má ešte

viac uponižiť, – len mi dovoľte kopat' znovu hlinu pod Peklom.

– Hlinu pod Peklom?

– Tak.

Chlapi sa zamrvili, zbili hlavy dovedna, začali šuškať jeden druhému do ucha. Po krátkej porade oznámil richtár rozhodnutie obecného výboru: Dobre, Drak môže ísť po čriedu, môže pojať so sebou koho potrebuje. – Ale, – richtár urobil významnú pomlčku a zdvihol vystretý ukazovák, – ak sa do týždňa nevráti s čriedou alebo bez nej, zhorí jeho chalupa do základov. Sám on, richtár, dá rozkaz, aby ju zapálili. Také je rozhodnutie obecného výboru, tak nech sa stane.

– Na zdravie teda!

– Na zdravie vospolok! Aby nás pánbožko od škody a zlej moci zachovať ráčil.

Štrngli si všetci dokola okrem Draka. Draka vynechali. Draka prepustil richtár stručným: – Môžeš ísť. – Na odchode, keď už stál vo dverách a držal kľučku, pripomenul mu ešte raz:

– A pamätaj ...! – Ako mal vo zvyku, zdvihol opäť ukazovák významne pred oči a poďíval sa na Draka spod skloneného čela. Drak sa napolo obrátil, vrátil richtárovi jeho pohľad, zdalo sa, že chce čosi povedať, no potom akoby si to rozmyslel, sklopil zrak a dotknúc sa dvoma prstami strechy na klobúku, zavinšoval im dobré zdravie.

– Pôjdem na noc, – povedal. A doložil:
– Ak sa chce niekto pridať, ak chcete niekoho so mnou poslať, nech sa na mraku ohlási. – Zohol sa v nízkych dverách a zavrel ich za sebou spakruky.

6

– Náramne sme to zaonačili.
– Peknej kaše sme si navarili.
– Len čo je pravda, baranca sme na vlka zverili.
– Hahaha.
– Čit!
– Môžem sa vari zasmiať, hahaha. Prekabátil nás. Poriadne nás prekabátil. Ak, vraj, páni úradskí dovoľia ... Čože by nedovolili. Všetko dovoľia. Sami sa ti ponúknú.

– Dobe si to vyrátal. Dobré vyčíhol pravú chvíľu, huncút jeden. Iste za dvermi načúval, počkal, kým Kubuš dokončí, a keď videl, že sme v závoze, že nemôžeme čihi ani hot, vošiel a pekne sa predstavil: Viem, vraj, o priechode, viem ako statku pomôcť... ak páni úradskí dovoľia ... Hahaha, dostal nás, dostal, figliar jeden. –

Vec má naozaj i žartovnú stránku. Teraz, keď krpka – frajerka neverná – koluje už po tretí či po štvrtý raz od úst k ústam a každý sa s ňou môže pomazať podľa

chuti, teraz by sa už radi zvesela zasmiali. A keby nešlo o celú čriedu, keby sa to bolo stalo niekomu inému, aj by sa nasmiali do popuku. Či je to nie špás prísť si po čriedu rovno do obecného výboru a dostať ju, dostať pekne z rúčky do rúčky, so schválením richtárovým, všetkých prísazných a boženíkov! Nech som dobrý, deti našich detí to budú spomínať ako najpodarenejší figel', čo sa kedy u nás stal.

I richtár by sa zasmial, no richtárovi sa patrí murgotiť. Stojí pri peci, d'ube nazlostene richtárskou paličou do hlinenej podlahy a nadúva sa ani moriak.

– Dobre teda, – vybuchne odrazu, – pošlem za ním hajdúcha, povieť mu, vy mu to povieť, – ukazuje prstom z jedného na druhého, – aby nikam nechodil, že ste našli inakší spôsob, ako statku pomôcť.

– Aj mu to povieme. Nech len príde, sám mu to poviem.

– Počkaj, kmotre, pomaly do víška, nezadychči sa. Čože mu povieš? Že sám statok dovedieš, či ako?

– Ja, že by ja? Povedal som to? Počul to tuná niekto? – Kmotor sa poľakane rozhliada po ostatných. – Najprv nech pašienkový gazda ... Nech on povie čo a ako.

S pašienkovým je zle. Pašienkový bol rád, že mu táto starosť spadla z pliec, a teraz aby znova. Mrští tvár a chytá sa za kríže. Chcel by im pripamätať, že má v nich od jari lámku. No darmo sa myká, darmo sa vy-

krúca, ich pohľady sú nemilosrdné, čakajú na odpoveď.

– Aj by som išiel. Sám by som išiel. Ale kdeže v parome sú tie Závory, či ako povedal.

Ozaj, ozaj, nikto poriadne nevie, kde sú Závory. A okrem toho má každý odrazu hromadu pilnej práce: krava je na otelení, žena na zľahnutí, dievka neviem, či sa neprespala...

– Viem, viem, – skáče im richtár do reči. – v komore sa myš okotila, kura vajce zniesla, poriadny gazda nemôže opustiť domácnosť v takomto položení. Pôjdem teda po statok sám. Chcete?

– Že by naozaj? Konečne ... no nie, s tým jeho pupkom.

– Hej, chod', ale brucho si nechaj doma.

– Hahaha.

Teraz je tu konečne nálada, keď sa dá o veci hovoriť voľne a bez preháňania. Richtár sa v tom vyzná. Chlapík – ten náš richtár. Hotový fiškál. Chlapi ho opäť počúvajú ako svojho rektora. Sedia spôsobne okolo stola, s bradami v dlaniach, s laktami naširoko rozloženými, s klobúkmi sotenými do tyla a s očami upretými na richtára. Počúvne detičky pred pánom rektorom.

A richtár im vykladá pekne od začiatku, od prvých rodičov pádu, aby každý pochopil, aby sa ani jeden neskôr nevyhováral.

– Tak je, chlapi, máte pravdu. Drak nie je náš človek, nemôžeme mu dôverovať. Ale máme lepšieho? Trúfa si niekto miesto neho? Kto z nás sa vyzná vo vrchoch, čo tu spomínal? Čie sú to vrchy? Vari naše? Čerta kopasného! Poviem vám, hneď vám poviem, čie sú to vrchy, dobre počúvajte: zbojnícke, pytliacke, poľské sú. Nedbám, pošlme Draka preč, ale potom musíme nájsť iného – zbojníka, pytliaka, Poliaka – čo sa podoberie na jeho úlohu. A dá si to zaplatiť, dobre si dá zaplatiť. Lenže istotu zas nebudeme mať nijakú. A potom, – richtár stlmil hlas a jeho hlas znel teraz tajomne, akoby prezrádzal veci, o ktorých sa dozvedel nejakým hlbším vnuknutím. – Hej, to vám tiež musím povedať, lebo – dávno ma to škrie: dávno si nad tým lámam hlavu: Načo sa Drak vrátil? Čo má za lubom, že sa vrátil po toľkých rokoch? Akoby sa nič nebolo stalo, akoby bol odišiel len predvečerom. A ešte jedno: Šimon Jariabek sa ho ani nedotkol. Myslíte, že je tá vec so Šimom v poriadku? Há – ? Poviem vám, nie... nie je v poriadku. Muselo sa niečo stať, Šimovi muselo niečo prísť do cesty, že Draka neodpratal priam v prvý deň. Nevieme, čo to mohlo byť, čo sa mohlo stať, no videli ste ho: chodí ako pomáтанý, ako bez duše chodí, nevidí a nepočuje. Hej, poviete si: Drak mu porobil, zariekol ho. Ale ja vám zas poviem: takému chlapovi, ako je Šimo len tak hocičo neporobí. No, čo vy na to?

Chlapi ani nemuknú. Žmurkajú len na richtára a opierajúc hlavy o dlane, čakajú. Čakajú, ako sa skončí táto epištola.

– Čo vy na to, – pokračuje richtár, znova sa rozohniac a pichajúc prstom do vzduchu, – čo vy na to, že si dal do poriadku chalupu, celú ju vybielil, že si koňa kúpil, že chodí v čistých šatách, celkom čiernych, a v čižmách, akoby bol jednostaj na ceste k farárovi. A že je už celý šedivý, že keď tu stál, vôbec už nevyzeral ako Drak, ale ako... ako... no veď ste ho videli, ako ponížený služobník. Hej, to je ono, to je to pravé: Drak ostarel, vypadali mu zuby, zacnelo sa mu po ľuďoch. Prišiel medzi nás a ponúkol sa nám. Povedzte, bol by sem prišiel, bol by sa ponúkol? Veď mohol ísť rovno do Smrečín a zahnať čriedu do Poľskej...

– Ako že aj zaženie... Nech ma síra ohnivá spáli a mráz nech ma zdrví, ak nezaženie. Pekne-rúče zadurí čriedu do Poľskej.

– Môžeš mať pravdu. Nevravím, že nemáš pravdu. Ale musel by som sa šeredne mýliť, a priam odložím richtársku palicu, ak sa naozaj mýlim. Lebo teraz už do toho vidím, mám to ako na dlani: Drakovi sa zunovalo túlať po svete samému ako prst, bez domova. Či sa var nazdáte, že je to slasť nejaká nemať pri sebe nikoho, nemať človeka, čo by ti podal kapce z prípecka, keď sa večer vrátiš uzímený a premoknutý, keď ti náramne zachutí najprv hrniec teplého mlieka a potom pekne

vyhriata posteľ s dvoma — tento, ono... Hehe, čože sa rehoceš, starigáň? Vari neviem, že to máš dosiaľ rád?

Nech som dobrý, hotový farár tento náš richtárisko. Akú kázeň im tu vystrúhal, ako pekne ho počúvajú. Vskutku, keď sa tak na nich dívaš, môžeš čakať, že každú chvíľu povie dajeden z nich „amen“, ako sa naučil v kostole.

– A možno, že máš pravdu. Možno sa Drak naozaj dal na pokánie.

– No len aby! Nedal by som za to deravý grajciar. Prekabátil nás, jednoducho nás prekabátil.

Chlapom sa teraz zachcelo fajčiť. Potrvá chvíľu, kým sa im richtárova reč rozleží v hlave. A na to, aby sa ti niečo poriadne rozležalo v hlave, na to je najlepšie zapiect' si. Pravda, vec sa má tak, že nemôžu začať s fajčením všetci odrazu. Na to by bolo treba naklást' na ohnisko poriadnu vatru. Vychádzajú teda po jednom do pitvora a tu, prikl'aknúc pred ohnisko na pravé koleno, odsype každý z mechúra za štipku tabaku. Pl'uvne do dlane, mädlí v nej dohán so sústredeným výrazom v tvári raz palcom, raz zas ukazovákom. Napchatú fajku strčí pozorne do pahreby. Pipka tam chvíľu tíško drieme, no zrazu začne sa prebúdzat' k čulému životu: z trúbeľky vyrazí úzky pramienok dymu, najprv bieleho – tým sa nesmieš dať oklamať, je to len para z vlhkého tabaku, a keby si teraz z fajky potiahol, poriadne by si si obaril jazyk — potom

krásne modrého – to je už opravdivý dym, zvestujúci, že zápek je hotový. Prvé dva-tri ťahy sú opatrné. Fajčiar bedlivo pozoruje, ako tabak napuchnutý teplom vytŕča z fajky žeravú hlávočku. Koncom ukazováka zatlačí tabak späť do fajky. Tak – teraz sa už možno oddať pôžitku z fajčenia bez vyrušovania.

Celý tento obrad zapekania má tú velikánsku výhodu, že dáva dosť času, aby sa fajčiar spamätal z richtárových pekných rečičiek, takže keď sa vracia do izby, má v zovretých črtách tváre a najmä v ostrých vráskach okolo úst nové, vážne pochybnosti.

– Akože vravel, kedy pôjde?

– Na noc. „Pôjdem na noc," povedal.

– Na noc, ták, akosi mu je naponáhlo, hm.

To „hm" tam azda ani nepatrí, dostalo sa nevdojak medzi dva ťahy z fajky, no vystihuje znamenite položenie.

– Hm, – odpovedajú aj ostatní. Každý svojím „hm".

– A čo ešte povedal?

– „Ak sa chce niekto pridať, ak chcete niekoho so mnou poslať, nech sa na mraku ohlási." Tak povedal.

– Hm.

– Koho by sme s ním poslali? Nebolo by vari od veci...

– Šima...? Chceš povedať, že by sme s ním mali poslať Šima?

– Hm... Nepovedal som, že Šima. Ale kohože iného, ak nie Šima?

– Vari nie naozaj? Vari to nemyslíš vážne? Ved' by sa priam za dedinou poklali.

– Baf, baf... – Zasa je na richtárovi, aby zasiahol, aby o veci rozhodol. Rozkročil sa na to zoširoka a urobil dva dlhé bafy zo svojej richtárskej pipky:

– Baf, baf... Nepovedal by som, nebál by som sa toho. Keby Šimo chcel Draka odpratať, mal už na to dosť času. Nemusel by s ním chodiť do Smrečín. A Drak? Už som povedal: za Draka strčím richtársku palicu do ohňa. Tak. Skúsme to teda, oprobujeme. Lepšieho spoločníka sme mu nemohli vybrať. Šimovi neujde, Šimo dá naň pozor ako na vlastný nos medzi očami. Ták! – A richtár si po prvýkrát poriadne prihol z krpky. Mädlí si dlane, akoby bol spravil bohvieaký obchod. Tak, veru, nech sa teraz niekto opováži pozdvihnúť hlas proti nášmu richtárovi. Či nerozriešil i túto situáciu, ako aj všetky predošlé, so šalamúnskou rozšafnosťou?

– Dobre, dobre, lenže Šimona treba o veci upovedomiť, zasvätiť ho treba.

– Pravdaže, treba. Sám to urobím. Hneď to urobím. Richtár je vo svojom živle. Má rád situácie, ako je táto, keď treba konať rýchle a rozhodne. O chvíľu už ho aj vidieť kráčať dolu dedinou. A niet nijakých pochybností, že kráča v úradnej veci: po pravom boku

sprevádza ho richtárska palica, po ľavom pašienkový gazda. Uprostred klenie sa v mohutnom oblúku jeho richtárske brucho.

– Nech vidí každý, – vraví richtárske brucho, – že konáme svoje úradné povinnosti statočne a svedomite.

A naozaj, každý to vidí a každý sa so záľubou po-
dívá na richtárovo brucho.

Iba na Šimona neurobí ono nijaký dojem. Šimon sa naň podíva bez akéhokoľvek rešpektu. Sedí na klátoch vo dvore a nevidieť, že by sa niečím zamestnával. Je bez kabáta, neobriadený, v košeli z minulého týždňa, v papučiach na bosú nohu. Na jeho strnisku nepoznať, že by bola nedeľa. Sedí zohnutý vo dva konce, s dlaňami zastoknutými medzi kolená. Akoby tu sedel od rána alebo priam od stvorenia sveta a nepohol sa za celý ten čas. Nevstal a nepozdravil richtára. Počúva jeho reč bez záujmu a zdá sa, že ju ani nevníma.

– Chorý si, Šimo? – spytuje s richtár napokon, a usiluje sa vložiť do hlasu trocha účasti.

Šimon nadvihne hlavu a žmúriac ľavým okom, ob-
zrie si richtára zdola nahor, akoby chcel preskúmať, či je richtárova účasť úprimná. – Chorý? Či azda vyzerá ako chorý? Nie, nie je chorý. No neverí richtárovi. Po-
dozrieva ho, že má za lubom čosi nečisté, že mu nepo-
vedal pravú príčinu, pre ktorú za ním prišiel. Posielajú ho s Drakom po čriedu do Temných smrečín. – Dobre. Ale je to naozaj všetko, čo od neho chcú? Nenalíčili mu

nejakú pascu? Nevnucujú mu príležitosť, aby sa s Drakom konečne porátal, aby napravil, čo zameškal toho rána hneď po jeho príchode.

Vstal, prešiel na opačný koniec dvora a obrátiac sa chrbtom, šmátral tam čosi pod rebríkom.

Aby teda vedeli: nie, túto hru on s nimi nehrá. Ak dačo od neho chcú, nech mu to povedia z mosta doprosta. Na schovávačku sa baviť nemusia. Kvôli tomu, aby sa zbavili Draka, netreba s ním posielat' jeho, Šimona, do Smrečín. Pekne sa im poďakúva za dôveru. A spánombohom, zostaňte zdraví...

Vchádza do stajne ku kravám, ako že už nemá viac čo povedať. A richtár tu stojí ako obarený.

– Šimon, ale veď... Šimon. – A podídúc za ním, začne znova od začiatku. Je neúnavný a vytrvalý. Duplikuje a replikuje. – Šimo, Šimko, pozri sa... nože počúvaj! Draka nemožno poslať samotného, celá dedina by sa vzbúrila. – A nechcú od neho dočista nič, len aby ho odprevadil, aby všetci mali istotu: Šimo dá na neho pozor, Šimona neprekabáti. – Pre mňa, za mňa, mohol by Drak ísť hoci sám, mám príčinu, pre ktorú mu dôverujem. Ale ostatní zmýšľajú ináč, ostatní mu neveria...

Šimon, zdá sa, načúva pozornejšie: Naozaj, nechcú od neho nič viac, len aby Draka odprevadil? Nie je to klepec? Nemajú bočné úmysly?

Richtár sa dušuje a znovu opakuje: Drak je jediný, no musia s ním niekoho poslať. Sám to nadhodil a výbor si to žiada. Hneď od začiatku mysleli všetci na Šimona. Tak to vraj bude najlepšie. Nielen pre vec, o ktorú ide, ale aj pre neho samého, pre Šimona.

– Lebo to, čo je medzi vami dvoma, o čom všetci vieme, nemôže zostať naveky nevybavené. Nemôžeš s tým chodiť ako so zvoncom na krku, aby si každý za tebou obzeral. Raz to len musíš nejako skončiť. A skončuj to tak alebo onak, nik sa ti do toho nezastane. Nechcem to tvrdiť, nechcem ťa nahovárať, ale hádam sa aj dohodnete, hádam sa pozhovárate a...

– Nemám sa s nikým čo dohadovať, – skočil mu do reči Šimon napajedene, – ale keď chcete, keď ste si to už vzali do hlavy, dobre, pôjdem. Môžete mu odkázať, že sa na mraku ohlásim.

Šimon zachlopil za sebou dvere na maštali a richtár triumfuje.

Nestačíme chváliť tohto nášho richtára. Ako sa v tom vyzná, ako sa len vie obracať medzi ľuďmi! Keď sa raz rozreční, keď sa raz do toho pustí, vymámi aj od jalovej kravy teľa. Tvár mu žiari a očká sa mu smejú. Potľapká pašienkového gazdu blahosklonne po pleci:

– To by sme teda mali z krku... Podme, pašienka, napijeme sa.

Tí dvaja pohli sa z domu na mraku. Vydali sa na cestu, keď slnce práve len čo zašlo za nízky obzor na západe — priam vpravo od Choča. Obloha bola tam teraz žiarivo žltá, akoby svet v tú stranu nemal nijaký koniec, kým naopak od východu sa obzor v hustnúcom súmraku zúžil a sveta akoby tam ubúdalo.

Tí dvaja namierili svoje kroky rovno v tú stranu, proti hustnúcej tme, krížom cez Brezia. Ich kroky v machnatej a vypálenej tráve temer nepočuť. Tí dvaja sa po nej posunujú nehlučne ako dve čierne tône na temnejúcom obzore.

Drak ide popredku, pár krokov za ním ide Šimon. Obaja sú asi rovnakej výšky, obaja idú rovnakým krokom. Ibaže Drak je pri chôdzi trochu nachýlený a jeho silueta je štíhlejšia ako silueta Šimonova. A potom: Drak má na nohách čižmy, je oblečený do úzkych čiernych nohavíc a krátkeho čierneho kabáta, na hlave má nízky čierny klobúk s okrúhlou, vpredu sklopenou strechou. — Drak je celý Čierny. Kdežto Šimon — Šimon kráča v mäkkých valaských krpcoch s mačkami na päťach, v bielych súkenkách, v košeli so širokými rukávmi, v kamizole, ktorý má prehodný cez ľavé plece, a v klobúku s úzkou, všade dokola vyhrnutou strechou. Šimon je skôr biely než čierny a jeho silueta odráža sa preto jasnejšie od

tmavého pozadia. Veci si obaja nesú v remenných kapsách, prehodených cez plece. Okrem kapsy má však Drak ešte i dva dlhatánske, ťažké pastierske biče na krátkom, mocnom bičisku. Má ich zavesené na slučke vedľa kapsy. A má ešte i ľahkú valašku s dlhým jaseňovým poriskom. Neopiera sa o ňu, má ju zakriачenú na ľavom ramene a tisne si ju k boku.

Takýto je Drak a takýto zas Šimon, keď sa toho večera pustili krížom cez Brezia proti hustnúcej tme, proti vrchom, ktorých jasné štíty zachycovali dosiaľ ostatné lúče zapadajúceho slnca, takže tie štíty, samotné ich špice, žiarili tam v tme, nezvyčajne vysoko nad obzorom, ako modrasté zafíry, ako ligotavé drahokamy.

Rovina, po ktorej tí dvaja kráčajú najprv od juhu na sever, potom viac doprava, k východu, celá tá rovina nemá nič spoločné s naším prostredím. Nehodí sa doň, nemá v ňom nijaký zrejmy účel. Zabudli ju tuná veky. Zabudli ju odpratať súčasne s Rákócziho a Tökölyho vojskami, ktoré kedysi táborili a ktorým slúžili za miesto mnohých bojov a bitiek. Vojská dávno odtiahli v iné strany, no rovina tu zostala — zbytočná a nepotrebná, cudzia a nežičlivá k obyvateľom niekoľkých dedín, čo sa rozložili v údoliach pod jej vyvýšeným okrajom. Svojou suchou a riedkou trávou sotvaže rovina uživí dve čriedy kráv, čo sa na nej pasú každého leta od Dzura do Egida. Inak nedáva nijaký úžitok.

A je to rovina rozsiahla, dlhá a priestranná, tiahnuca sa od Dovalovského jarku na juhu až hore k Sihlám na severe – dobré dve hodiny ostrej chlupskej chôdze.

Tieto dve hodiny chôdze sú teraz síce len na to, aby si Šimon zvykol na Drakovu postavu pred sebou. Napodiv má táto postava čosi spoločné s pustým prostredím okolo. Akoby Drak i rovina patrili spolu, akoby ich tuná oboch zabudli veky.

Šimon o tom rozmýšľa, kedykoľvek zodvihne hlavu a kedykoľvek sa poďíva na obrys Drakovej postavy, ktorý je v hustnúcej tme čím ďalej tmavší a neurčitejší. Z oboch, z roviny i Draka, má rovnaký dojem cudzoty a opustenosti. Zmocňuje sa ho pocit clivoty a hlboká potreba vyplniť nejakým činom prázdny priestor okolo seba.

Dalo by sa to spraviť celkom ľahko. Prázdnota okolo dala by sa celkom ľahko vyplniť pokojným chlupským hovorom. Tí dvaja nemajú si však čo povedať. Kráčajú mlčky, naoko len na pár krokov, v skutočnosti na míle vzdialení od seba.

Za tmy vchádzajú do lesa. Šimon sa čuduje, ako Drak, nedovidiac azda na päť krokov pred seba, predsa s istotou nachádza vozovú cestu, o ktorej Šimon tuší, že vedie cez Sihly k vyšnému koncu východniarskych lúk. Viac po pamäti než podľa zvuku Drakových podpätkov na prašnej ceste sleduje Šimon jeho kroky.

Les stojí ticho, niet v ňom jediného zvuku, vysoké svrčiny z oboch strán cesty ani sa nepohnú. No i keby si šiel tadeto po prvý raz, vytušil by si jeho obrovskú rozlohu práve podľa toho zvláštneho ticha, ktoré vlastne nie je tichom, ale miliónkrát znásobeným dýchaním každej jednotlivej vetvičky, každej trávy a bylinky. Z času na čas postaví sa im do cesty pár svietiacich očí lesného dravca, ktorý obchádza nocou za svojou korisťou. Zakaždým zmiznú však svietiace lampáše nečujne v tme, prv než sa k nim dostatočne priblížia. Bolo by zaujímavé zistiť, myslí si Šimon, či aj Drakovo oko má tento žltý svietiaci lesk, čo preniká bez akejkoľvek námahy nočnou tmou. Za celý čas sa však Drak ani raz neobrátil, a tak táto otázka zostáva predbežne nerozriešená.

Okrem očí lesnej zveri sú hviezdy, ktoré sa chvíľami ukazujú medzi haluzím stromov, jedinými jasnými bodmi na tmavej klenbe, a to až do chvíle, keď les náhle prestal a Šimon odznova ucítil vôkol seba voľný priestor.

„Mohli by to byť východniarske lúky,“ myslí si Šimon a usiluje sa rozoznať stodoly a známe cibul'ovité kopy sena. Vskutku, tu stojí jedna z tých kôp a trochu bokom je aj stodola. Drakova postava sa opäť temne črtá v popredí. Odbočuje teraz doľava, hore miernym svahom, na konci ktorého tuší Šimon nový les a za ním hradbu vrchov.

„Azda len nechce stúpať celú noc? Mal by som sa ho spýtať, kde mieni prenocovať.“ No táto otázka mohla by vzbudiť nedôveru. A k nedôvere niet predbežne nijakej príčiny. Rozhoduje sa preto sledovať Draka hoci do rána.

Chôdza do kopca ho príjemne rozptyľuje a nepatrná námaha, ktorú musí vynakladať, aby udržal s Drakom krok, odvádza jeho myšlienky iným smerom, takže v prvej chvíli ani nezbadal, že sa Drak zastavil. Nevdojak priblížil sa k nemu až na dva kroky. Po prvý raz za celý čas zodvihol teraz k nemu tvár, očakávajúc z tmy jeho svietiaci pohľad. No Drakov pohľad zviezol sa práve v tej chvíli bokom, k stodole, ktorú si Šimon až teraz všimol tesne po pravej ruke. Drak sa nakláňa do jej nízkych dvierok a skúma jej vnútro.

– Môžeme tu zostať na noc, – vraví Drak. A sú to jeho prvé slová toho večera, prvé, čo Šimon vôbec počul z jeho úst. Prekvapuje ho ich samozrejmosť a pokojná vecnosť. Nemo prisvedčí kývnutím hlavy a súčasne s Drakom sníma z pleca kapsu a vešia ju pod štít na vyčnievajúci koniec zrubu. Vzápätí Drak kamsi zmizol a o chvíľu sa vrátil s náručou suchého raždia. Prv než sa Šimon spamätal, vzplanul pred vchodom do stodoly nevelký oheň a trocha unáhlene osvietil blízke okolie jasným svetlom. Nepříjemne dotknutý, že sa tak stalo bez akéhokoľvek prechodu a bez patričného upozornenia, obracia sa Šimon chrbtom k ohňu a tvári

sa, že sa zaväzuje návlaky na krpcoch. Súčasne si však uvedomuje, ako hlúpo si počína: keby si naozaj zaväzol návlaky na krpcoch, obrátil by sa predsa tvárou k ohňu, aby lepšie videl. Celkom neodôvodnene vzplanie v ňom na chvíľu zlosť a musí ustúpiť pár krokov do tmy, za uhol stodoly, aby ju premohol. Drak medzitým doniesol ďalšie raždie a teraz už horí pred stodolou poriadna vatra. Šimon vyzrel spoza uhla a vidí, že Drak, vtiahnuc pravú nohu pod seba, sedí na zemi a krája dlhým úzkym nožíkom rezeň slaniny. Pripravuje si ražeň, stýka naň slaninu, kladie celkom blízko k ohňu okruštek chleba a nevyčkajúc ani, kým drevo trochu prehorí, začína opekať slaninu priamo nad plameňom.

„Nie zlá myšlienka," myslí si Šimon a cíti, ako sa mu v ústach zbiehajú sliny. A keď vietor dovial k nemu vôňu škvarenej masti, badá, že dlho nevydrží dívať sa, ako si Drak chystá večeru.

„Prečo by som neurobil i ja tak?" rozhoduje sa náhle. A tak isto ako Drak pripraví si ražeň a pekný rezník slaniny.

A teraz tu kvačia proti sebe na zemi, každý z jednej strany ohňa, a opekajú si voňavú slaninu nad pahrebou. Šimon vychránil pár žeravých uhlíkov k okraju ohňa, pretože piecť slaninu priamo nad plameňom nie je múdre, a keď to Drak uvidel, spravil tak isto.

– Tak je to naozaj lepšie, – povedal Drak a krútil ražeň nad pahrebou.

Keď dojedli, vyňal Drak z kapsy bachratú čutoru, upil z nej a potom ju bez slova podal Šimovi.

Ten sprvu nepochopil, poďíval sa prekvapene na Draka, Drak mu ju musel strčiť temer pod nos, kým mu ju vzal z ruky. Priložil čutoru k ústam, no znovu ju na chvíľu odchýlil a znovu sa poďíval na Draka, akoby sám sebe neveril, že to, čo práve robí, je skutočné. A tu sa Drak pousmial – naozaj, Šimovi sa zdalo, že sa Drak pousmial ledva znateľným pohybom v kútikoch úst.

– Na zdravie, – zamumlal Šimon v rozpakoch do hrdla čutory. To boli zas jeho prvé slová Drakovi.

– Na zdravie, – opakoval Drak, a keď si Šimon upil, vzal čutoru z jeho rúk, zapchal ju starostlivo a uložil späť do kapsy.

– A dobrú noc, – doložil Šimon, keď vstal a chystal sa vojsť do stodoly, spolu naplnenej senom. Nemôže tu predsa presedieť celú noc, nemôže besedovať s Drakom do rána.

Drak sa za ním poďíval ponad plece, objal si dlaňami kolená a zostal sedieť pri dohorievajúcom ohni. Šimon ho videl škárou v zrube, ako tam sedí, napcháva si fajku a zapaľuje ju uhlíkom z pahreby. Pozoroval jeho odvrátený profil, ktorého časť bola zakrytá páskou na ľavom oku, díval sa na jeho sklonený chrbát a na ruky, ktoré dlaňami objímali kolená. Sledoval s tichou účasťou, ako v pravidelných prestáv-

kach potahuje z krátkej fajky, ako zohriaty vzduch nad pahrebou pohlcuje dym z jeho úst. Potom sa tento obraz pred ním zaclonil a na jeho miesto vystúpilo čosi rovnako utišujúce, no čosi ešte príjemnejšie, ešte bezpečnejšie.

Pocit príjemného zmierenia zostal v ňom až do rána, no za živý svet si nevedel spomenúť, v čom sa mu prejavil, prv ako usnul. Videl len, že Drak je už zasa v robote a že len vyhlbené miesto v sene na opačnej strane koliby ukazuje, kde spal a že naozaj vôbec spal.

Lebo teraz je už zasa v usilovnej práci. Ostrou valaškou kliesni pred stodolou dva mocné, asi pol druhej siahly vysoké sihliačky. Obratne odtína halúžky, nie popri samom kmeni, ale asi na piad' od neho, takže napokon držal v ruke dva drúčky, podobné ostrvám, ktoré sa používajú na sušenie d'ateli-ny. Prezeral si ich znalecky a napokon ich oprel o stodolu.

Šimon ho nechal, kým dokončil túto prácu, usilujúc sa uhádnuť, načo mu drúčky asi budú. Keď videl, že Drak odišiel k blízkeму jarčeku, ktorý si včera nevšimol, vstal a vyšiel aj on zo stodoly.

Priamo proti jej štítu, neskutočne blízko a v celkom inej podobe, v zmenených jasných farbách, týčil sa tu z rannej hmly mohutný bok Kriváňa. Netušil, že sa v noci dostali k nemu tak blízko, priamo pod úpätie, a odhadoval, ktorým smerom ho Drak asi povedie.

Vľavo je Kôprová, tade priechodu niet, i keď od-
tiaľto nebadat' nič, čo by prezrádzalo, že tam už vyše
týždňa horí les. A tu sa Šimon začudoval, že na oheň,
vlastnú príčinu toho, po čo sem prišiel, temer zabudol.
Nespomenul si naň celý predošlý večer. Stále mal pred
sebou Draka a Drak zaujal všetku jeho pozornosť. Až
teraz si uvedomuje, že je tu s ním len preto, lebo oheň
zatarasil cestu cez Kôprovú a zatisol statok až hore k
Temnosmrečianskym plesám. A hoc prítomnosť Draka
ešte vždy prevažuje v jeho predstavách a zatláča všetko
ostatné do pozadia, cíti odrazu vzrušenie a skrytú ra-
dosť z tohto podniku. Prvý raz po dlhom čase dostáva
znovu chuť do života, chuť zamestnať si ruky, široké
plecia a mocné nohy. Cíti už, že sa tak stane čoskoro,
že ruky i nohy i plecia budú mať onedlho plno oprava-
vdivej, chlupskej práce. A tu si Šimon utáhuje pev-
nejšie opasok, naberá do pľúc zhlboka vzduch a dvíha
bradu k vyzývavo čnejúcemu končiaru Kriváňa.

Drak sa medzitým umýva pri jarku na dostrel od
Šima. Zobliekol sa na to do pása a dlho sa čliapka vo
vode, ktorá musí byť za rána poriadne studená. Šimon
vidí, že Drakovo telo vyzerá oproti jeho vlastnému
telu, na ktoré je zvyknutý, celkom útle, že je neoby-
čajne počerné, a zdá sa, náramne pružné. Počkal, kým
sa Drak začal obliekať, a potom, bohvie prečo, po-
dobral sa na to isté. Aj on si zobliekol košeľu, vytriasol
z nej seno, čo sa tam nazbieralo cez noc, a pritisnúc
bradu k prsiam, čliapol si na ne, na plecia a na tvár

vodu z potoka. Keď bol s tým hotový, videl, že Drak už stojí pred kolibou s kapsou a s oboma drúčkami na pleci. V ruke držal valašku a čakal. Čakal, kým sa Šimon na neho nepodíval, potom zdvihol valašku a ukázal jej poriskom šikmo do hory, ktorá sa začínala na hornom konci svahu:

– Tadeto, – zvolal.

Šimon mu z diaľky prikývol a Drak vykročil kosmo hore svahom.

8

Cesta vedie najprv hore trávnatým svahom, potom lesom. Práve tak ako včera nachádza Drak s udivujúcou istotou chodník, ktorý mierne stúpa a v širokej zákrute obchádza príkro vypučený bok Kriváňa.

Les dosiaľ tíško spí. Zdá sa ti, že musíš našľapovať na prstý, aby si ho nevyrušil z driemot. Mladý jeleň v hustej siatine zodvihol síce na chvíľu hlavu a vetrí proti nim, no nepokladá za vhodné pohnúť sa zo svojho pelechu. Necháva ich prejsť pomimo a potom zas ukladá orosený pysk pod zadnú slabinu. A práve tak i čierny vták, čo drieme na borovici, otvorí na chvíľu svoje vtáčie oko, pustí z výšky trus, raz, dva razy prestúpi z nohy na nohu, hľadáúc si pohodlnejšiu polohu, a pokojne dospáva ďalej.

Z tejto strany nehrozí predbežne nijaké prekvapenie.

No trávou, ktorá rastie v riedkych chumáčoch popod svrčiny, prebieha už čudný, chvejivý život. Jej steblá, čo cez noc oklepli k zemi, sa nepozorovane napružujú a obracajú širšiu plochu listov oproti svetlu, ktoré sa úsilne prediera pomedzi kmene stromov v dlhých, rovnobežných zväzkoch, takže to chvíľami vyzeraá, akoby krížom cez cestu boli preložené trámy zo striebrosivej hmoty.

Tesne v päťách za stúpajúcimi chlapmi dvíha sa z údolia hmla. Obchádza ich z dolnej strany svahu a nečakane sa im stavia do cesty s nehybnou, studenou výzvou. Drak sa do nej bezcitne zaborí a zmizne o chvíľu Šimovi z očí. Šimon ho sleduje vo vzdialenosti asi sto krokov s prstami zastoknutými do oboch rázporkov v súkenkách. Občas štrngne o kameň okovaný špic Drakovej valašky, občas zachytí Šimon osamelý tón nejakej pesničky, ktorú si Drak teraz ticho pohvizduje.

Vskutku: Drak si teraz ticho pohvizduje...

A či sa to len drozd preberá konečne zo sna a trilkuje tento neznámy nápev?

Šimon to nemôže rozoznať, no ani sa o to veľmi neusiluje. O chvíľu sa to beztak ukáže, pretože Drak nemôže koniec koncov dlho trilkovať ako drozd, a naopak, drozd sa musí čoskoro rozhodnúť pre nejaký určitejší nápev.

Ale skôr než sa to rozhodne, skôr než sa táto otázka rozrieši, stane sa čosi iné, celkom neočakávané: les náhle zredne a po pravej strane, z horného konca svahu vzplanie medzi kolmými kmeňmi stromov a medzi ich vodorovnými haluzami veľký rovnoramenný kríž. Je to celkom blízko, nie ďalej než nejakých dvadsať-tridsať krokov. V jeho strede žiari nádherný ohnivý kotúč a vystreľuje snopy lúčov vpravo a vľavo, nahor a nadol. Nemôže to byť klam, pretože i keď Šimon odvráti hlavu a znovu sa poďíva v tú stranu, kríž visí ďalej medzi haluzím stromov. Je celkom jasný a určitý, neuveriteľne žiarivý, nádherne ligotavý, celkom ako zjavenie. Ako zjavenie svätého Huberta, o ktorom Šimon dosiaľ myslel, že jestvuje len vymaľované na obrázku, čo visí nad posteľou mladého horára pred Sví dovým.

Teraz je však tu, celkom nablízku, Šimon sa môže naň dívať vlastnými očami, mohol by sa ho dotknúť, keby sa opovážil pristúpiť k nemu ešte bližšie.

I Drak zastal na ceste, opiera sa bokom na obuch valašky a díva sa v tú stranu. I Šimon po chvíli zastal a díva sa vedno s Drakom. Stoja vedľa seba bok po boku a dívajú sa bez slova na kríž medzi vetvami stromov. A napodiv, vôbec im neprekáža, že tak stoja a dívajú sa dlho na vec, ktorá nemôže byť než zjavenie a ktorá zas musí po chvíli zmiznúť, aby sa nikdy viac neopakovala. Šimon má pritom trochu odškerené pery a medzerou medzi nimi svietia konce jeho vlhkých zubov. Drak má

aj teraz pevne zomknuté pery, podobné dávno zaškratej jazve, no v jeho oku, v kútiku jeho jediného oka, leskne sa drobná kvapôčka. Šimon ju tam vidí a čuduje sa drobnej kvapôčke skoro práve tak ako svietivému znameniu kríž nad svahom. Nie, nie je to slza, len drobná kvapôčka, ktorú ostrý ranný vzduch vytisol spod mihalnice do očného kútika, kde sa teraz chvíľu ligoce oproti slncu, poznačenému krížom. Azda ju Drak zbadal, azda zbadal Šimov kosí pohľad, zotrel ju zohnutým ukazovákom, vysniakal sa a rozhodne vykročil.

Vzdialenosť medzi ním a Šimom nie je teraz taká, aby Šimon nemohol sledovať jeho nachýlený chrbát, kedykoľvek zodvihne zrak. I hmľa začína rednúť, ustupuje pred nimi z kroka na krok do výšky, a keď po chvíli vyjdú z lesa a dostanú sa cez kosodrevie na trávnatý chrbát Vyšnej priehyby, tu hmľa, ktorá ich zatiaľ predbehla, vznáša sa vysoko nad nimi. Ešte pár krokov a pri náhodnom zdvihnutí hlavy ukáže sa trhlinou v hmle, v neuveriteľnej výške kamenný oltár, obliaty plným slnečným svetlom. Vznáša sa nad mrakmi ako zázračný nebeský koráb, zdá sa ti, pláva, tichučko plynie pomedzi zdrapy chmár a vrhá späť od tmavolesklých hladkých brál celé stohy zlatožltých slnečných lúčov. Nemôže to byť Kriváň, pretože Kriváň zdola nikdy takto nevyzeral. Skôr je to archa, Noemova archa dohody, ktorá znova pristála na vrchu Ararat.

A jednak je to Kriváň, samotný jeho končiar, celý z čiernolesklých žulových platní, naukladaných odzdola až nahor. Hľa, Drak dvíha k nemu pravicu, ukazuje naň vystretým ukazovákom a vraví:

– Kriváň.

– Kriváň, – opakuje po ňom Šimon a slovo vzbudzuje v ňom úctu. Zanecháva nový dojem, príbuzný s dojomom, ktorý sa bol pred rokmi vytvoril pri slabikovaní katechizmu plného neznámych, vznešene znejúcich slov.

– Teraz už len kúsok, — vraví Drak a púšťa sa, prikrčený k zemi, rovno do sedla, ktoré otvára ružové d'asná medzi dvoma radmi vyškerených zubov priamo nad ich hlavami. Blížia sa k sedlu z kroka na krok a jeho pažerák je rozďavený čím ďalej hrozivejšie, akoby sa ich chystal

pohltiť, akoby to boli jeho obvyklé raňajky, na ktoré tu teraz čaká.

Drak už stojí v jeho otvore. Zuby z oboch strán sa napodiv za ním nezaklapli. Stojí tam pokojne a díva sa kamsi do hĺbky na druhej strane. O chvíľu stojí pri ňom aj Šimo. A iba teraz ukáže tajomstvo pažeráka v úplnej hrôze. Pažerák pokračuje na druhej strane nesmierne dlhým, úzkym, prudko sa zvažujúcim hrtnom, ktorý ústi hlboko pod nimi do bezodného, široko zívajúceho jazera.

– Zelené pleso, – vraví Drak a ukazuje prstom pred seba. – Zídeme tadeto.

– Tadeto? – spytuje sa Šimon pre istotu, lebo sa mu nezdá možné spustiť sa rovno dolu sypkým, nesmierne prudkým úšustom.

No Drak sa už pričupil, oba drúčky vzal pod pravú pazuchu, a hľa, už sa aj vezie dolu svahom ako v zime na dobrej sanici. Váľa vopred seba hromady drobného štrku i veľkých skál, ktoré sa rušili na neistom podklade a rútia sa s hmotom do priepasti.

Šimona zamrazilo. V chrbte medzi lopatkami cíti studený prst, ktorý ho strká a pomkýna k okraju úšustu:

„Teraz, teraz nadišla chvíľa... Keby som to urobil po ňom, keby som nedočkal, kým sa spustí až dolu, a začal váľať rovnaké množstvo skál... A on ma ani neupozornil, nepovedal, aby som počkal... Šimon nedomyslí. Mohutný balvan, príliš veľký, aby sa rušil razom, zaostal za Drakom, a teraz sa odrazu pohol. Začína sa pozvoľna sunúť nadol, najprv len plochou, na ktorej ležal, už sa však lenivo obracia a jeho pád sa čochvíľa zrýchli.

– Varuj dušu na doline... – zahúkal náhle Šimon, ako bol zvyknutý húkať v šlôgu pri spúšťaní ťažkých okliesnených kmeňov.

Drak v poslednej chvíli uskočil. Pritisol sa chrbtom k stene a balvan, zlostne dudrúc, prehrmel okolo neho. Potom sa Drak poďíval hore na Šimona, chcel

vari čosi rieť, no dotkol sa len strechy na klobúku, nie ani ako na pozdrav, len akoby si chcel napraviť klobúk na hlave, a znovu priľakol, znovu sa pustil šmykom dolu úšustom.

O chvíľu stál už dolu, na dne hlbokého hrtana. Šimon sa naň díval, aký bol malý a nepatrný v tej strašnej hĺbke, potom sa pričupil, privrel oči a odstrčiac sa dlanami, začal sa spúšťať. A odrazu to bolo celkom zábavné, prestal si uvedomovať nebezpečenstvo a oddal sa pôžitku z rýchleho, hladkého pohybu. Mačky na krpcoch boli znamenité hamovky a sledovali presne stopu, ktorú v štrku zanechal Drak. V jednu chvíľu bol pohyb nádherne rýchly. Studený vzduch z dolného konca údolia hvízdal mu okolo uší vzrušujúci nápev, akoby mu prichádzal v ústrety roztopašný parobčisko a chytal sa s ním zo samej bujnosti za pasy. Potom sa pohyb spomalil, Šimon skúsil vstať na rovné nohy a ľahkým, tancujúcim krokom zbehol zvyšok cesty.

Smial sa naširoko roztvorenými ústami, keď krepčiac na jednej nohe, zastal pred Drakom, a ani si v prvej chvíli neuvedomil, že je to Drak a že mu aj on odpovedá miernym, chápavým úsmevom.

Pravdaže, Šimon je ešte mladý, mohol by dosiaľ parobčiť, a tento úsmev mu náramne svedčí. Môže to byť širší úsmev, než je úsmev Drakov, ktorý je o hodne starší, skoro raz taký starý ako Šimon. Ani ho ver nepoznávame, ani sa v ňom nevyznáme. No keď sa už veci takto vyvinujú, tu škoda prestať, škoda znovu sa

zakaboniť, najmä ak príde do cesty ešte viac takýchto kĺzačiek. Prečo by sme napríklad neurobili toto: priložíme dlane k ústam, vypneme prsia a obrátiac sa proti skalnej stene, čo sa tu vytŕča – ľa, ako naduto sa vytŕča na druhej strane plesa – prečo by sme jej nezavolali niečo hodne veselého?

– Hahó, – volá Šimon roztopašne proti zamračenej skalnej stene.

A stena, stiahnuc trochu obrvy, odpovedá nevrle: – Hahó.

– Hahó. – A ešte raz: – Hahó.

Kam však teraz, kam sa podejeme ďalej, keď zo všetkých strán týčia sa bralá rovno do neba, akoby si tu zastali schválne kvôli tomu, aby nás okružili, aby nám zahatali spiatočnú cestu? Tuto vpravo je, zdá sa, priechod, no Drak ukazuje práve na opačnú stranu, rovno oproti zubatému hrebeňu, ktorý spája Kriváň s Krátkym vrchom. Vidieť tam medzi zubami hrebeňa úzku štrbinu, súcu najskôr ak na to, aby ňou netvor, do ktorého úst patrí, vypúšťal kotúče dymu. A vskutku, valí sa odtiaľ hustý kúdol hmly, akoby to bol otvor do pekiel.

– Špára, – vysvetľuje Drak. A dokladá: – Tam budeme potrebovať drúčiky.

Šimon pozrie najprv na Špáru, potom na drúčiky a nevie si predstaviť, na čo ich tam budú potrebovať.

„No, poručeno bohu, ak je to Špára, musíme ju za-
behať." A púšť sa s dôverou, ktorá sa k nemu znezhady
pridala, za Drakom.

Za Špárou sa ukázali nové dve plesá a nad nimi
vrch, ktorý sa volá Hrubý. Obišli ho z ľavej strany
ponad kosodrevie, a tu boli – i keď sa to v prvej chvíli
zdalo neuveriteľné – ďalšie dve plesá, celkom podobné
predošlým, takže Šimon sa začal nechápavo obzerať z
Draka na plesá a z plies na Draka.

– Temné smrečiny, – povedal Drak a dotknúc sa
Šimovho pleca, obrátil ho trochu doľava.

– Oheň ...

Spomedzi hory pod nimi i proti nim na svahoch
Křížnej vystupovali biele machnaté obláčky. Tmolili
sa nad vrcholcami stromov, spájali a rozchádzali sa v
nevinnej hre na kolembabu. Len nástojčivosť a vytr-
valosť, s ktorou tam trčali a nerozplynuli sa, ani keď
zadul vietor, prezrádzala ich pôvod a svedčila, že sú
živené odspodu desivou potravou. Inak sem nebolo
cítiť nijaký zápach, nebolo vidieť plameň, ne-
ozval sa odtiaľ jediný zvuk, jediné zastonanie.

Všetko sa odohrávalo v mŕtvolnom tichu, hlboko v
lone lesa, v samotných jeho útrobach, rozhlodávaných
nezadržateľne postupujúcou ohnivou rakovinou.

– A črieda? — spýtal sa Šimon.

— Črieda? Črieda je tamto, — a Drak ukázal na nehybné červenkasté bodky na protíľahlom svahu, ktoré vyzerali odtiaľto ako prominule na medovníku.

Došli k čriede okolo poludnia. Voly, na ktorých sa už začal ukazovať nedostatok paše, nemali nijaký košiar a stáli alebo ležali roztratené pomedzi skaly a kosodrevie vždy po páre, náručný so sedlovým, ako sa naučili v jarme. Srst' na nich bola schľpená, bez lesku, trčali spod nej hranaté rebrá a hnáty. Slabiny pod vpadnutými bokmi sa im chveli ako v zimnici a okolo chriap i v očných kútikoch usadzoval sa hustný lepkavý šliam, na ktorý sadalo množstvo múch, zatiaľ čo ovady a veľké bzučiacie sršne vyhľadávali citlivé miesta popod slabiny, na bruchu a nad pyskom. Zdravý vôl by to nestrpel. Oháňal by sa chvostom, pchal sa do kosodrevia, v najhoršom prípade začal by bzíkať, kým by sa nezbavil príliš neodbytného sršňa. Tieto tu, zdá sa, odovzdali sa už svojmu osudu. Stoja s ovisnutými chvostami, s mútnym a neprítomným pohľadom. Nebo nad nimi je prázdne, bez akéhokoľvek prejavu účasti, a vrchy dookola stoja nehybne, v napätej bezcitnosti. Jediný zvuk, čo sem dolieha, je temné hučanie vodo pádu. Znie ako neprerušovaný dunivý hukot blížiacej sa skazy, blížiacej sa pohromy.

Jediným pohľadom vôkol seba postihne Drak situáciu. Ide rovno k volom, ide od páru k páru, ohma-

táva dlaňou rohy, či nie sú teplé od horúčky, obzerá ratice, odškiera pysky a díva sa do chriap.

– Nebudeme čakať, – vraví napokon, keď je s tým hotový. – Tieto štyri musíme z čriedy vylúčiť, tie by sa cez Závary nedostali. Ostatné prejdú, hádam prejdú... Porátame ich.

Stal si na vyvýšenú skalú a začal rátať, ukazujúc si poriskom valašky. Šimon chodí pomedzi čriedu a ráta s ním.

– Tristo dvanásť, – hlási Šimon.

– Tak je, a menej štyri je tristoosem. – Drak odväzuje od slučky na kapse oba biče. Jeden z nich hodí Šimovi, druhý rozmotá, zakrúži ním nad hlavou a potom prudko trhne späť popod pravú pazuchu.

Je to opravdivý voliarsky bič, upletený z konopných vláken, dobre natretý kolomažou, s lesklou mosadznou obrúčkou na hornom a s umne usúkanom srsťienkou na dolnom konci. Váži bez bičiska dobré tri funty. Keď ním Drak zakrúžil nad hlavou a potom prudko trhol popod pravú pazuchu, ozval sa opravdivý voliarsky pleskot, ťažký a dunivý, ako keď z mažiara na Božie telo vystrelia. Tri, štyrikrát odrazil sa od skál, od Čubriny, Koprového, Hrubého a napokon od Liptovským múrov. Voly pohli srstnatými ušami, zodvihli ovesené hlavy: „Je to opravdivý voliarsky bič, opravdivý voliarsky pleskot. A či nás len naše volské uši klamú?"

Drak plesol ešte raz a potom ešte dva, tri, štyri – hádam desaťkrát rýchle za sebou. Teraz už nekrúžil pred každým plesknutím bičom nad hlavou, ale trhal ním spakruky v dlhých osmičkách a pri každom obrate ozval sa krátky, suchý, naliehavý praskot. To už ani Šimovi nedalo. Strčil do úst medzi vtiahnuté pery oba ukazováky a zakaždým, keď Drak plesol, hvizdol krátko a mocne, dobre mu bubníky v ušiach nepraskli. A potom aj on zakrúžil bičom a plesol, až mu ruka v pleci mala odletieť. A tak sa tu porážali, jeden druhého prehlúšali, až im ani dolina nestačila odpovedovať. Zježila sa v rade ozvien, celá sa rušila, zachvela a triasla. Voly nahrbili chrčty, jeden po druhom začali sa hýbať, obzerať a švihať chvostami. Potom ten, čo sa pokladal za vodcu, čo vždy chodieval popredu, ťahavo zabučal. Otrčil chriapu proti Šimovi a proti Drakovi a mocne zaručal. Ako že už rozumie, že už netreba viac plieskať.

– Pôjdem popredku, – zavolať Drak.

Ale skôr než skočil zo skaly, skôr než sa rozbehol do svahu, pribehli odkiaľsi – celí zadychčaní – dvaja chlpaní, dvaja bieli Dunčovia. Vyrútili sa z kosodrevia s náramným štekotom, s vybíjanými obojkami, s klepcami pod hrdlom.

– Aha, na vás zveril Kubo čriedu. Vy tu vartujete. No, nože, no, poď sem, tutona, – vábi ich Drak kúskom chleba, ktorý vytiahol z kapsy. Tľapká si pritom dlaňou

o stehno. Psi vrtia nedôverčivo chvostami a dvíhajú predné laby k rozpačitému pozdravu. Keď sa k nim Drak blíži s kúskom chleba medzi prstami, ustupujú pospiatky, stále chvíľami vrčiac, chvíľami krútiac chvostom, akoby sa nevedeli rozhodnúť. Náhle však zachytia otrčeným čumákom Drakov pach, ich nedôvera razom poklesne. Ten, čo je bližšie, dáva sa potľapkať po papuli. Drak ho berie za obojok a odopne mu klepec.

Tomuto zas rozumie každý pes. Behať s klepcom po hore, keď máš chuť na mladého zajačika, keď by ti dobre padol kúsok srňacinky, nie je veru nijaká pasia. A človek, ktorý ti ho odopne, nemôže mať s tebou zlé úmysly.

– Dur! – volá Drak a tľapne si povzbudivo do dlaní.

Psiskovia sú hneď uzrozmění. Začnú obskakovať okolo volov, zháňajú ich do kfdľa a duria za Drakom, ktorý rýchle stúpa hore trávnatým svahom šikmo do sedla. Šimon zostáva so psami za čriedou a pomáha im bičom.

9

Ešte pred západom slnca dostali sa cez Závory do Tichej.

Je tu trochu útulnejšie ako v Smrečinách, široká, úložná poľana je z oboch strán okružená nerušenou

stácou horou, prostriedkom preteká potok a pod dvoma svrčinami na dolnom konci vidieť zrubenú kolibu s riadnou šindľovou strechou.

Drak dvakrát krátko zahvízda, psi sa obzrú, a keď vidia, že gazda zastal, predbehnú čriedu, zakrúžia pred ňou a zastavia ju.

Drak prejde poľanou nakríž, vrátia sa, sotí klobúk do tyla, poškrabe sa na čele.

– Tráva nie je najhoršia. Volom by nezaškodilo pár dní sa na nej popásť, potrebovali by набраť síl. Cez Pyšné bude trochu strmšie a Tomanová je už v Poľsku.

Šimon ho počúva a vidí, že má pravdu. No do týždňa sa majú vrátiť. Chce mu to pripomenúť, ale zháči sa zavčasu. Nemyslí, že jemu patrí rozhodovať o tejto veci. Tak či onak, do rána sa odtiaľto nepohnú; statok potrebuje oddych.

Drak znova ide medzi čriedu, znova ohmatáva volom rohy, díva sa im na ratice. Potom siaha do trávy, prejde po nej dlaňou.

– Bude rosa, – vraví, – voly sa do rána napasú.

A voly naozaj – oňuchávajú trávu, rozchádzajú sa so spustenými šijami – a už aj počuť to jemné chrumkanie, to tiché šklbanie trávy, čo ťa vždy rozveselí okolo srdca.

Je však čas starať sa o nocľah. Koliba je iste plná bláh, treba ju vyriadiť, pozametať, vyhádzat' starú ovädnutú čečinu a nanosiť novejš. Šimon vezme na to

Drakovu valašku, prejde palcom po jej ostrí a naodtína hromadu mäkkých jedľových halúzok. Ukladá ich v kolibe pozdĺž steny, pekne vedľa seba, počnúc tam, kde budú nohy, a končiac pod hlavou, kde nastelie mäkušký zvýšený vankúš. Keď je s tým hotový, začína sa stmievať. Nanosí ešte k opačnej stene suchej haluziny, porúbe ju na prahu a nocľah je hotový. Len sa už natiahnuť, založiť ruky pod hlavu a dívať sa dierou v streche na hviezdy, čo začínajú pučiť na temnejúcej oblohe ako hlávky sedmokrások, ako drobné hlávky púpavy. Nad Kamenistou sa ukázal úzky kosáčik. Dosadol spodným rožkom práve na jej končiar, pobudol tam chvíľu, váhajúc, či nemá vykonať dáky kúsok, ktorému by sa Šimon začudoval, a potom ticho skĺzol dolu. Súčasne sa les trochu pohol, slabo zašumel a vzal na známosť, že sa skončil deň, ktorý je v kalendári označený menom proroka Daniela.

Až teraz pocítil Šimon hlad. Hľadá si pohľadom kapsu, kde by ešte mal byť kúsok chleba. Sotva si však sadne na prah, sotva kapsu otvorí, zbadá Draka, ktorý sa blíži z dolného konca poľany a je obložený ako Mikuláš. Zďaleka možno rozoznať, že v jednej ruke nesie geletku a druhou si pridržiava na pleci baranca.

„Nech som dobrý, celého živého baranca! A pod pazuchou ... Pod pazuchou má hrudu čohosi bieleho. Namojpravdu, má tam celú hrudu syra.“

Šimon sa naň díva s otvorenými ústami. Kde to len mohol nabrat', kde sa len k tomu dostal? Vari vie naozaj čarovať?

– Poniže je salaš, ani nie na pol hodiny, – vysvetľuje Drak, keď sa priblížil k prahu. – Bača je známy, z Pri- byliny, – dokladá a podáva Šimovi geletku.

– Dobrá je, okoštuj.

A Šimon, stále ešte neveriac vlastným očiam, prikladá k ústam geletku. Pije rovno z nej.

Žinčica, urda, áá, hotová smotana. Tečie ti dolu bradou, kvapká pomedzi kolená do trávy vedľa prahu. Toto nám ver dávno chýbalo. Toto nám zasa raz poriadne vymasti črevá!

Napokon odtrhne Šimon geletku od úst a díva sa na Draka. Nová nedôvera prikráda sa spoza uhla.

– Akože? Salaš? A čo oheň? Neboja sa pastieri ohňa?

– S ovcami? S ovcami prejdú hocikade. To nie sú voly. – A držiac baranca pod pazuchou, siaha druhou rukou do vrecka v nohaviciach. Vyberá odtiaľ nožík, otvára ho na kolene a ani sa neodvrátiac, jediným pohybom prereže nim barancovi hrtan.

„Ten sa v tom vyzná," myslí si Šimon. „Ani si na to kabát nezobliekol, ani rukávy si nevysúkal. Mal zújsť aspoň za roh, nie tuná, rovno pred prahom."

Znova sa v ňom prebudí starý odpor. Akoby zarezat' baranca bol bohvieaký hrozitánsky skutok. No

tento baranec nemal času ani zabľačať, Šimon sa mu nestihol ani len poďívať do očí. Drak ho stisol medzi kolená, ľavou rukou vykrútil mu pysk dohoda, pravou pichol a urobil krátky pohyb zľava doprava, to bolo všetko. To všetko netrvalo ani minútu. A predsa sa za tú minútu odohralo v mrazivej skratke všetko, čo ľudí od Draka odpudzovalo, čo prezrádzalo jeho bezcitnú pokojnosť, jeho istotu v každom počínaní.

Ale ani naše myšlienky o tom všetkom netrvalú dlhšie ako minútu. O chvíľu je zasa všetko v úplnom poriadku. „Mal sa vari pomodliť. Mal baranca ľutovať? Lepšie takto, ako robiť dlhé parády. Pravda, mohol sa odvrátiť, no ale — azda sme krv nikdy nevideli. Kvôli nám sa ver nemusel odvracať.“

Drak si konečne vyzliekol kabát, vysúkal rukávy a pitve baranca pred kolibou. Stisnutou päťou derie z neho kožu, držiac pritom otvorený nožík medzi zubami. Počína si obratne a s istotou ako vyučený mäsiar. Medzi prácou sa nebadane rozvraví. Stručne, v skratkách, v začatých a nedopovedaných vetách robí poznámky o barancovi, ktorého pitve, o voloch, ktoré sa pokojne pasú, o ceste, ktorá ich čaká. Napokon si spomenie na kotlík.

– Kotlík... – obzerá sa okolo seba, – kotlík som zabudol na salaši. A chcel som ho... v urde. Varený v urde by bol najlepší. No to nič, upečieme ho. Mastný je... dosť je mastný, ladže... Ale oheň... Treba už oheň ... Drak sa pomkne, spraví Šimovi miesto a Šimon rozloží pred kolibou oheň.

– A ražeň...? I ražeň treba.

Šimon pripraví aj ražeň.

O chvíľu obracia sa už baranec nad pahrebou. Masť z neho kvape, syčí a prská, celý sa pokrýva zlatohnedou chrumkavou kôrkou. Vôňa pečienky privábi oboch psov. Okálie z úctivej vzdialenosti a – nevediac sa dočkať – prestupujú z nohy na nohu, akoby stáli na žeravom uhlí. Vlhkými jazykmi olizujú si čierne ňufáky a vrtia netrpezlivo chvostami. Drak si ich všimne a pohodí im vnútornosť. Zhlnú ich v tú chvíľu a znovu sa postavia do predošlej pózy.

Vatra pomaly prehára. Tma a ticho približujú sa z kroka na krok ku kolibe. Nenápadne ju obstupujú v úzkom polkruhu a sledujú s neodbytným záujmom každý pohyb na osvetlenom priestranstve.

Drak stiahol z ražňa dopečeného baranca a položil ho na dva lopúchy, ktoré Šimon rozprestrel pred kolibou. Obaja si odkroja svoj diel a jedia ho mlčky, jeden z tejto, druhý z onej strany pahreby. Geletka s urdou stojí pod ústreším. Keď sa nasýtia, pijú z nej postojačky dlhými dúškami. To všetko, i ďalšie, odo-

hráva sa potichu a bez rečí, v nevyslovenej dohode s okolím, ktoré sa pokrylo neprístupnými tŕňami a vyslalo mlčanlivých strážcov až tesne k pahrebe.

Pre Šimona je táto zmena trochu náhla. Cíti sa ňou skoro osobne dotknutý. Zazlieva Drakovi, že – sotva sa rozvravel – znova zamĺkol a vrátil sa k predošlým odmeraným pohybom. Sám sa nechtiac zatvrdí a utiahne do tmy pod kolibu. Pred chvíľou rád by sa bol Draka na čosi spýtal, no teraz nevie už otázku vysloviť. Nevie ani, čo sa chcel vlastne od Draka dozvedieť. Cíti len, že premeškal vhodnú chvíľu a že to hlavné a konečné, na čom sa raz zvrtné všetko ostatné, zostane už navždy nevyslovené, že sa to už teraz nedá vybaviť slovami a že musí počkať na inakšie rozhodnutie. Netrúfa si však uhádnuť, kde a kedy toto rozhodnutie dozreje. Uvedomuje si len, že sám ho nijako nemôže posúriť, že sa naň nemôže ani pripraviť. Riešenie, ktoré sa ukazovalo možné v prvý večer po Drakovom návrate, vidí sa mu teraz trápne primitívne a myslí naň s najväčším odporom. A to, že sa Drak tomuto riešeniu nevyhýbal, ba že mu dokonca poskytol možnosť, aby ho použil, načisto ho odzbrojilo a vnieslo dokonalý zmätok do všetkých jeho predpokladov.

Čím ďalej je totiž zrejmejšie, že v hre, do ktorej sa s Drakom pustil, nie je v stávke už len Eva, ale ešte aj čosi iné, väčšie a významnejšie a zďaleka nie také určité, ako sú Evine pohľady a jej úsmevom poodha-

lené zuby. Je to hádam jeho alebo Drakova česť. A je to, hádam aj stratená dôvera ľuďí, ktorá sa donedávna zdala daromná a nepotrebná, no časom nadobudla takú dôležitosť, že stojí zato pustiť sa teraz o ňu za pasy a dobývať ju nazad hoci s nasadením vlastného života.

Nevie – nemôže to posúdiť. Nedozvie sa ani, akú úlohu má tu hrať on, Šimon, a čo treba urobiť, aby z nej nevypadol pred koncom. A Drak, ktorý mal istotne viac času, aby si všetko dokonale rozvážil, neprezradí mu nič zo svojich plánov. Ako tam sedí nad pahrebou a znovu poťahuje z fajky, nevidieť na ňom ani len to, či i jeho zamestnávajú tie isté myšlienky, alebo či sedí len tak, pofajčieva a trávi večeru. Nezdá sa, že by mal úmysel pustiť sa znovu do reči. A jednako Šimon na to ešte dlho čaká a díva sa naň zamačene z tmy pod ústreším. Ani raz však neobráti Drak k nemu tvár, ani raz neurobí trochu voľnejší pohyb. Sedí meravo na nízkom pni, díva sa do pahreby, a keby chvíľami nepotiahol z fajky, zdalo by sa, že tam zaspal, že vie usnúť i v takejto neprirodzene meravej polohe. A predsa – napriek tomu všetkému, napriek odcudzeniu, ktoré sa medzi nich znova dostalo, cíti Šimon celkom zreteľne, že ich spolu viaže akési nevysloviteľné tajomstvo, nepostihnuteľné, ale nadmieru mocné puto, ktoré spôsobí, že ich osudy sa rozhodnú spoločne v jeden a ten istý deň, na jednom a tom istom mieste. A tu si Šimon znova spomenie na kríž, ktorý sa im zjavil toho dňa na svitaní

medzi vetvami stromov. Nebolo to ono? Nebolo to niečo, čo ich oboch poznačilo spoločným znakom?

Nie, istotne nie. Ani toto, ani ono lastovičie mláďa, čo Drak jedného iného rána zodvihol zo zeme a uložil nazad do hniezda, nemohli vytvoriť takéto silné, do žíl sa zarezávajúce puto. Musí tu byť ešte čosi iné, čosi hlbšie, čo tkvie v samej podstate ich pováh a vzájomného pomeru a čo sa nemôže prejaviť takýmito viditeľnými znakmi. To mláďa vtedy a ten kríž dneska možno len na chvíľu poodhalili clonu, ktorú stále cíti pred očami. Ani dnes ani vtedy nestihol sa však presvedčiť, čo sa za ňou skrýva. Bolo to, zdá sa, čosi svietivé, čosi čisté, čosi podobné pohľadu Eviných očí, ktorý sa mu pár ráz podarilo zachytiť, keď sediac pri ňom v slnečný, jasný deň na lúke – zahľadela sa ponad zelené polia a modrasté vrchy kamsi do neznámej diaľky.

Čo to len mohlo byť, že to nikdy nevedel postihnúť a že sa nad tým musí teraz trápiť?

Šimon unavene vstane a pretiahne sa pomedzi dvercia do koliby. Zohnutý vpoly prekročí vysoký prah a hmatajúc rukami po zemi, nájde svoje lôžko. Kým usne, dlho mu ešte chodia popred oči zahmlené obrazy so vzorkami vyšíťmi náhle sa vynorujúcimi, svietiacimi, akoby zlatými niťami.

Ráno sa zobudil na tichý a jednotvárný šumot dažďa na streche. Draka už v kolibe nebolo. A nevidel

ho, ani keď vystrčil hlavu pomedzi dvercia a rozhliadol sa po poľane. Pomyslel si, že sa azda znova vybral na salaš. Prečo to však urobil tak zavčasu? A prečo ho neupovedomil, ak odišiel niekam ďalej?

Pršalo, vlastne len mrholilo, celé predpoludnie. Voly si našli úkryt na okraji poľany a ležiac roztratene popod svrčiny, pokojne meridzali. Psi sa prikmotrili ku kolibe a vyňuchajúc žinčicu, ktorú zabudol odložiť na neprístupné miesto, vychlemtali ju do dna. Našiel ich vyvalených, spokojne sa olizujúcich pred dvermi.

Celé predpoludnie strávil tým, že chodil v daždi pomedzi horu a hľadal kúsok rovnej rakyty, súcej na vyrezanie kúdele. Nechce si vlastne priznať, že to má byť kúdel'. Chce sa len niečím zamestnať a potrebuje na to kúsok rovnej rakyty. Od začiatku má však pred očami vyrezávanú a žeravým klincom vypaľovanú kúdel'. Z predošlého večera zostali mu v mysli niektoré z tých obrazcov, čo sa mu pred usnutím motali hlavou, a rád by ich teraz videl pekne vykrúžené na podnoží kúdele. Okolo poludnia nad'abil konečne na mladý, náležite hrubý a všade pekne rovný stromček. Nebola to rakyta, ale javor.

„I javor je dobrý," pomyslel si. Opatrne ho odrezal popri samom koreni.

Idúcky ho okliesnil a priam cestou začal stružlikať. Dôjdúc ku kolibe, sadol si na holú zem pod ústrešie a vtiahnuc kolená pod bradu, pokračoval v práci. Začal od horného konca, kde vyrezal guľatú hlávočku v

podobe makovice, potom urobil niekoľko ostrých zárezov a poníže pustil sa do vyrezávania cifrovaného hada, ovinutého koldokola a siahajúceho otvorenou papuľou po makovici. Spodobenie hada ho natoľko zaujalo, že zabudol temer na voly, popásajúce sa v tichom daždi popod horu. Zabudol i na Draka a nezbadal ho, keď sa celý premoknutý vynoril náhle z hory a zočiast Šima, postál chvíľu na uhle a uprene ho pozoroval. Všimol si ho až po chvíli, keď počul za chrbtom pukať oheň. Nazrel škárou do koliby a videl ho napoly zvráteného, chystajúceho sa usušiť si premoknuté háby. Videl, že si sňal i pásku z ľavého oka, a nevdojak sa odvrátil, keď zbadal, že jazva, tiahnuca sa cez čelo až k lícnej kosti, má podobu hada so vztyčenou hlavou a rozzevenou papuľou. Striasol sa odporom a poďívajúc sa na kúdel', ktorú držal v ruke, schoval ju s nijako neodôvodneným chvatom medzi mach, ktorým bola upchatá spodná škára v zrubu.

„Hlúposť," pomyslel si, „čo má kúdel' spoločného s jazvou na jeho čele."

No jednako nechal ju tam a pod zámienkou, že na noc treba zohnať voly do čriedy, vošiel po bič do koliby. Drak bol k nemu obrátený chrptom. Zostal tak za celý čas, kým hľadal bič.

Dlhými krokmi prešiel potom cez poľanu a plieskajúc, začal pomocou psov zháňať voly do čriedy. Keď bol s tým hotový a vrátil sa ku kolibe, sedel už Drak na prahu a večeral.

– Bol som v Tomanovej, – začal sám od seba. – Prezvedieť sa, – doložil po chvíli. Potom urobil dlhú prestávku, akoby hľadal slová na najstručnejšie vyslovenie toho, čo chcel ešte povedať.

– Dolina je plná statku, – pokračoval. – Dve čriedy z Koščelísk a dve zo Zakopaného. Okrem toho ovce... Pastieri vravia, že zostanú až do Mitra... Neviem, ako prejdeme, dovtedy čakať nemôžeme...

To bolo všetko, čo povedal. A nebol by už istotne toho večera povedal viac, keby sa na samom mraku nebol ukázal honelník z pribylinského salaša. Prišiel si po geletku a doniesol v ľadvenici čerstvej žinčice od večerného pôdoja. Drak vyňal z mešca peniaz a dával mu od cesty. Vtom sa náhle zarazil, poďíval sa chlapcovi do očí, vzal mu peniaz z ruky a siahol znova do mešca.

– Dám ti zlatku, – vraví a díva sa mu stále do očí. – Túto zlatku ti dám, ale musíš mi niečo vykonať. Pôjdeš do Leštín, vyhladáš tam richtára a povieš mu: ... Dávaj pozor, čo mu povieš... Povieš, že chlapi, čo išli po statok do Smrečín, nemôžu sa vrátiť do týždňa. Že sú s volmi v Tichej a čakajú, kým budú môcť prejsť cez Tomanovú. Tam že sú Poliaci. Ale nech sa neboja, črieda príde v poriadku domov. V Tichej je dobrá paša. Aj to mu povedz: v Tichej je dobrá paša. Možno, že tu zostanú až do Mitra. Zapamätal si si? Všetko musíš richtárovi rozpovedať.

Chlapčisko prikývlo hlavou a berie zlatku z Drakových prstov.

– A neboj sa, s bačom sa pozhováram, aby ťa pustil hneď zajtra ráno.

Šimon sa nečuduje tomuto Drakovmu rozhodnutiu. Naopak, pokladá ho za múdre a prirodzené. Menej prirodzené sa mu zdá, že Drak od tohto prvého dňa stále niekam odchádza, nevídať ho často celý deň a často sa nevracia ani na noc. Neprezradí ani len slovom, čo za robotu si našiel. Nemôže predsa večne trčať v Tomanovej. Čo by tam hľadal a načo by sa denne štveral cez príkre sedlo?

No nech tam, nech si chodí, keď mu je vôľa. Nám je dobre vyvaľovať sa v kolibe, stružlikat' kúdel' a večierkom chodiť na posiedky k bačovi na pribylinskom salaši. Dívať sa, ako vytáhuje z putery medzi kolenami hrudy syra, ako ich miesi v priehrští, vytláča z nich srvátku a formuje oštiepky, zdobené uprostred a na koncoch vypuklými ciframi. Možno sa tu všeličomu priučiť, možno donekonečna načúvať bačovým múdрым rečiam a žartovným porekadlám. Má ich stále v zásobe plné cedidlo. Má tam i zásobu spomienok na bitky pri Solferíne, Majlande a iných talianskych mestách, ktoré všetky dobyl Franc Jozef, zdá sa, hlavne jeho, bačovou zásluhou.

Raz sa Šimon pokúsil zaviesť s ním reč o Drakovi. Vie predsa, že sú tu spolu, že vedú voly zo Smrečín cez Tomanovú. Nespomínal Drak pred ním nič? Nevravel, kam to stále chodí? Sú predsa starí známi. No akoľvek nenápadne si počína, bača sa nedá zväbiť do rozhovoru. Strúha tajomnú tvár a obratne sa vyhýba Šimonovým narážkam. Začrie do cedidla a vytiahne daktorú zo svojich nedokončených spomienok na Lombardiu. Z celého môže mať Šimon dojem, že bača alebo sám nič nevie a *robí sa* len dôležitým, alebo že je s Drakom uzrozumený a bojí sa prezradiť, čo spolu kujú.

Našťastie ani bačovo tajnostkárstvo, ani Drakove výlety nie sú dostatočnou príčinou, aby sme sa priveľmi znepokojovali. Všetko ostatné má pokojný a očakávaný priebeh. Zem po dlhotrvajúcom suchu znova navlhla, tráva zmäkla, rozzelenala sa a zakvitla oneskorenými sedmokráskami a tureckými klincami. Voly sa na nej pasú od rána do večera s dvojhodinovou prestávkou cez obed, keď pokojne vylihujú v tóni pod svrčinami. Boky sa im zo dňa na deň vyplňajú, srst' na nich zhustla, dostala nový lesk. I ratice sa im zahojili. Dokonca aj zvonce na ich šijách majú od istého času celkom iný, utišujúci a lahodný zvuk. Psom sme odznove museli pripnúť klepce na obojok, pretože sa z dlhej chvíle opäť začali túlať po hore. Opäť začali znepokojsť mladé

srnky. Inak slnce každého rána vychádza nad *Krížnou* a večer zapadá nad Kamenistou. Dni sú ako lenivé bravy, prevaľujú sa v koryte medzi týmito dvoma vrchmi, spokojne si pochrochtávajú a nezdá sa, že by sa raz muselo dačo zmeniť na tomto poriadku. Od rána do noci stoja štíty na svojich miestach a strážia túto chvíľu, keď ležiac horeznačky pod svrčinou, hľadáme na biele obláčiky a pripodobňujeme si ich ku krdľu husí, plávajúcich po tichej hladine rybníka. I hora je, hľa, večne tá istá a potok pri jej nohách stále má s ňou o čom šepetiť. Vietor spoza vrchov donáša samé dobré zvesti. Naozaj, netreba sa trápiť o zajtrajšok a nemusí nás mýliť ani Drakova častá neprítomnosť. Jedného dňa sa beztak všetko vysvetlí.

10

Akože sa aj vysvetlilo ...

Toho rána ležala na tráve strieborná hmľa.

Ležala tam v nízkej vrstve, siahajúcej ledva nad kolená. Celé údolie bolo ňou vystlané akoby bielym, zľahka našuchoreným páperím.

Drak zobudil Šimona ešte pred úsvitom. Nahol sa k nemu a dotkol sa jeho pleca.

– Pôjdeme, – povedal mu.

Povedal mu to priduseným hlasom, akoby za uhlom mohol niekto načúvať.

Šimon sa posadil a díva sa rozospane na Draka. V rannom šere črtá sa jeho postava oproti svetlejšiemu rámcu dverí temer mátožne.

– Pôjdeme, – opakuje Drak a volá ho pohybom hlavy za sebou. Nato vychádza pred dvere a potichu zahvízda. Vzápätí pribehnú oba psi a vrtiac chvostmi, začnú mu obskakovať okolo kolien. Sú plní horlivosti, nedočkavo skučia, vetria okolo uhlov koliby a nachvat tam vykonajú svoju potrebu.

Šimon si okrúca návlaky. Prsty sa mu pritom trocha chvejú. Ľahké vzrušenie štekli ho na prsiach a popod pazuchy. Každú chvíľu návlak povolí a rozmotá sa. Napokon sedia však krpce pevne na nohách. Šimon v nich párkrát zadupá o podlahu, akoby sa chystal preskočiť z miesta vysokú prekážku. Ešte si pritiahne opasok na tri pracky, aby dobre doľahol na bedrá. A už len zápästky, kamizol a klobúk... Môžeme ísť, je pripravený.

Drak čaká na neho pred dvermi. Sleduje pozorne Šimonove prípravy. Obočie sa mu pritom trochu stiahlo. Ostré črty okolo úst akoby sa na chvíľu zachveli vonkajším chladom. Alebo sa azda zachveli nejakým vnútorným pohnutím? Niet času rozoznať to; vzápätí znova stvrdli a znehybneli. Drak ich utíšil dlaňou, ktorou si prešiel po tvári odhora nadol. Potom zvolna vykročil k miestu, kde stáli voly. Cestou roz-

motal bič a dvakrát ním plesol. Psi v tej chvíli pochopili svoju úlohu a štekajúc začali zdúrat' voly z ležoviska.

Šimon sa ešte chvíľu motá okolo koliby. Nenápadne vyberá hotovú vyrezávanú kúdeľ zo škáry v zrube, rozkladá ju na tri časti a strká pod kamizol. Neobyčajná nálada tohto rána vrýva sa mu do podvedomia niekoľkými nápadnými črtami. Zanecháva tam otvorené, citlivo reagujúce stopy. Dve hviezdy sliepňajú dosiaľ ospalivo proti blížiacemu sa úsvitu. Vyzerajú náramne opustené na prázdnom obzore. Kontúry vrchov vystupujú s nevľúdnou určitosťou na mútnom, rozmazanom pozadí. Voly sa lenivo brodia nízkou hmlou; ich beznohé trupy akoby po nej plávali. Zvuk zvoncov zasahuje nápadne rušivo do mrazivého ticha.

„Nemali by sme ich odopnúť? Alebo aspoň zapchať trávou?“ dumá Šimon sám pre seba.

No Drak nezdá sa tým znepokojený. Kráča zvolna popredku hore údolím. Šimon počká, kým prejde celá črieda, a pridá sa potom na jej koniec.

Čím vyššie stúpajú, tým redšia je hmla. Napokon, keď vyjdú do sedla, majú ju pod sebou zo všetkých strán ako mlieko, rozliate na nerovnom kastróle. Vrchy z nej vystupujú v nesúvislých osihotených skupinách. Podobajú sa pustým, neobývaným hradom. Dávno sa už rozvidnelo, môže byť okolo poludnia, no v povetří stále ešte čosi chýba.

Ach, áno, slnce sa dosiaľ neukázalo. A podľa toho, ako to tuná vyzerá, akoby sa už ani nemalo nikdy

ukázať. Nič si ho tu aspoň nežiada. Čierne skaly po oboch stranách sedla ustrnuli v matnom prísвите a neprejavujú nijakú ochotu vyjsť mu v ústrety. Trčia mrazivo dohora. Na ich plochách usadzuje sa vlhká osuheľ.

A čo je najhoršie: z druhej strany sedla vyzerá svet ešte nevľúdnejšie: vrchy neznámych mien zhŕkli sa tu proti nim v nevraživom zoskupení. Ich predný rad je temer na dosah ruky. Jeho výstražne vycerený hrebeň vynára sa z hmly čoraz hrozivejšie. Posunuje sa k nim bližšie a bližšie a zdá sa, strojí sa chňapnúť a rozdrviť ich obrovskými kerešami. Čo ako opatrne zostupujú, nemôže sa Šimon zbaviť dojmu, že na dne údolia nečaká ich nič dobrého.

Drak stále ide popredku. Chvílami postáva, a zdá sa, načúva. Díva sa uprene do údolia, akoby odtiaľ niekoho čakal. Vošli práve do hory, ktorá sa na tejto strane začína o hodne nižšie ako na tamtej, keď znova zastal a dočkal na čriedu. Díval sa pritom zdola nahor, na Šimona a dobrú chvíľu sa zdalo, že mu chce čosi povedať. Nepovedal však nič. Šimon bol od neho asi na desať krokov, keď sa znova obrátil a rýchlo stúpajúc, predbehol čriedu. No Šimon zreteľne pocítil, že mu tým pohľadom chcel čosi rieť. Čosi také, čo hádam nemohol povedať slovami. Darmo sa však usiloval uhádnuť, čo to mohlo byť, darmo sa aj on pristavil a hľadel zamyslene na jeho chytro sa vzdalujúci chrbát. Okrem nepokoja, ktorý sa od stretnutia s Drakovým pohľadom pridol k jeho predošlému vzrušeniu, nepo-

cítil a nedopátral sa ničoho. Spoliehajúc na psov, ponáhlal sa za Drakom. Pred chvíľou zmizol mu v náhlej zákrute z očí a práve vtedy zmocnilo sa ho nejasné podozrenie. Odbočil z cesty a stúpajúc opatrne po machu, usiloval sa predbehnúť Draka.

Nepodarilo sa mu to. Znevrady uvidel ho na ceste pred sebou. Stál chrbtom k nemu. Oproti, hore prťou, prichádzali dvaja Poliaci, dvaja Podhaľanci v bielych hološniach, s cifrovanými šujtášmi na stehnách, s vybíjanými klobúkmi na hlavách. Stúpali rýchle, čochvíľa boli pri Drakovi. Zvíтали sa s ním, podali si ruky, akoby boli spolu starí známi.

„Starí známi," blyslo Šimonovi hlavou. Temné podozrenie sa na chvíľu zosilnilo, nadobudlo určitejšie obrysy. „Starí známi..." Čosi sa k tomu žiada doložiť, čosi k tomu ešte patrí. „Pravdaže, sú to starí známi!" Jeden z Poliakov, starší a územčistý, s náramným orlím perom za klobúkom, poklepkáva, hľ'a, Draka po pleci. Vraví dačo veselé, čo ich všetkých na chvíľu rozosmeje.

Šimon sa prikráda ešte bližšie. Rozoznáva už jednotlivé poľské slová. Ten starší stále čosi šepľetí. Drak stojí nad ním vystretý, z času na čas prikývne hlavou. Všetci traja opierajú sa o valašky. A náhle – náhle Poliak otrčí proti Drakovi vystretú dľaň. Ten chvíľu zaváha, potom do nej tľapne. Dlho si potriasajú pravicami.

Toto je pohyb, ktorý má všade len jeden význam. Šimon ho však sprvoti nechápe. „Čo sa tu kupuje a kto komu čo predáva?"

Vtom sa Drak obráti tvárou k nemu. Keď zbadá Šima, je na jeho tvári najprv úžas a prekvapenie. Potom krátky náraz vzdoru a slabý pokus o výpad. Napokon ostane v nej len skleslosť a trápne doznanie.

Šimon stále ešte neverí. Celý Drakov výzor, celé jeho správanie prisviedča však na jeho žasnúcu otázku, napísanú v široko roztvorených očiach. Drakovi ovisli plecيا, pohľad skláňa k zemi. Niet už pochybnosti, nemožno sa mýliť – Drak predal Poliakom čriedu. Celú čriedu leštinských volov. Práve si tľapol s nimi do dlaní. Ale dávno, dávno predtým sa spolu zjednali... Kde sme len mali oči, že sme to nevideli? Čo sme len robili, že sme tomu nevedeli zabrániť? Ach, áno, vyrezávali sme kúdeľ. Kúdeľ pre Evu. Znovu nás opantali myšlienky na jej tvár, lono a plecيا. Nazdali sme sa, že kúdeľou sa jej *zavd'acíme*, že do nej vrežeme všetko, čo sa nám neprace do pŕs, čo vnáša mdlobu do slabín. A on medzitým... On medzitým vyjednával s Poliakmi. Chodil k nim denne, zostával u nich na noc, kým sme my pod ústreším vyrezávali z javora kúdeľ pre Evu.

Šimonovi sa chveje pera. Dolná pera sa mu odškerila, odhalila zaťaté zuby a chveje sa ako v zimnici. Nozdry sa rozširujú, nestačia naberať vzduch pre rozbúrené prsia. Na sluchách a na čele vystupujú žily ako

povrazy. Svaly sa napínajú samy od seba. Trvá to dlho, nekonečne dlho, kým Drak znovu zdvihne hlavu a poďíva sa na Šimona mútnym, neprítomným pohľadom. Šimon ustupuje pospiatky, akoby ho ten pohľad odstrkoval. Jeho ruka siaha po biči. Jeho zrak vymeriava vzdialenosť medzi ním a Drakom. A náhle sa ruka zoširoka rozmáchne. Ťažký voliarsky bič švihne vzduchom. Krátko hvizdne vzduchom a prilipne svojím koncom na Drakovu tvár. Zanechá tam dlhú krvavú stopu. Mútny, neprítomný pohľad na chvíľu zaiskrí, no tvár sa ani nepohne. A tu sa ruka znova rozmáchne, bič znova švihne vzduchom. A tvár sa znova ani nepohne. Z dvoch úzkych švárov na ľavom líci vymoká krv. Steká ku brade, kvape z nej na zem.

Obaja Poliaci akoby na chvíľu zdreveneli. Pozrú najprv na Šimona, potom na seba a napokon, akoby sa ešte raz chceli presvedčiť, na Draka, na jeho krížom rozťatú tvár. A vtom sa jeden z nich – ten vyšší, počerný – prikrčí, trochu sa zvrtné vbok a valaška z jeho rúk vyletí popri zemi prudkým, nečakaným pohybom proti Šimonovi. Hvizdne mu okolo uší a zatne sa ostrím do stromu za jeho chrbtom.

Temer súčasne, akoby to mali nacvičené, opakuje ten istý pohyb aj druhý Poliak. No Šimon stihol sa už uhnúť. Práve že stihol myknúť hlavu, keď i druhá valaška zaťala sa do stromu tesne vedľa prvej.

Prisámvačku, majú to naozaj nacvičené. Akoby ich to od malička v škole boli učili! Ale je tu ešte tretia valaška, pozor i na tú. Jeden z Poliakov trhá ju práve Drakovi z rúk. No ten ju drží pevne a zdá sa, nemieni ju pustiť.

Nastane tým nečakané spomalenie prudko sa vyvíjajúceho deja. Šimon je v prvej chvíli sám prekvapený. Drak nechce poslúžiť Poliakovi svojou valaškou. Chce ju azda hodiť po ňom sám?

I druhý Poliak je však prekvapený, jeho pozornosť je na chvíľu odpútaná od Šimona. Šimon to v momente postihne. V momente posúdi situáciu. Odhodí nabok bič a kamizol a niekoľkými dlhými skokmi vrhne sa na neho. Prv než sa mu stačí postaviť na odpor, búši doň z celej sily oboma päťami. Pocíti v hánkach mäkký, povoluujúci odpor zlomených rebár, akási strašná sila nadvihne Poliaka od zeme a odhodí ho dobrých päť krokov nadol. Vzápätí, ani za ním nepozrúc, skočí Šimon i na druhého, čo sa dosiaľ naťahuje s Drakom o valašku. Schváti ho od chrbta oboma rukami cez pás, zodvihne vozvysok, dvakrát sa s ním skrúti dokola, náhle ho pustí a odsotí ďaleko od seba. Džuchne o zem celou váhou ako vrece plné zemiakov.

Až teraz napľul si Šimon do dlaní. Až teraz dostal vlastne ozajstnú chuť do bitky. Hlava sa mu trocha zamotala, popred oči prešla mu krvavá hmľa. Videl cez ňu Draka, stojaceho stranou a zdá sa, nezúčastneného na všetkom, čo sa dosiaľ stalo. Podopiera sa nedbalo o

valašku a – nech som dobrý – medzitým, čo mu z rany na tvári vymoká krv, sotva viditeľný úsmev hrá mu okolo úst. Vari si myslí, že toto divadlo odohráva sa len kvôli nemu? Či sa vari nazdá, že naňho už nepríde rad? Šimon zaškrípe zubami, vtiahne hlavu medzi pleciami a vrhne sa rovno proti nemu. Nemerá vzdialenosť, nehľadá miesto, kam ho zasiahne. Cíti len, že sa preženie ponad neho ako uvoľnený balvan, že ho rozmliaždi na pagáč.

Je už od neho len na dva kroky. Jediný bod, Drakovo prižmúrené oko, priťahuje teraz Šimonovu pozornosť. Dvíha ruku, zohnutú v lakti, vysoko nad plece a mieri zaťatou päsťou rovno do oka. Oko hľadá nepohnute z úzkej štrbiny medzi mihalnicami. Svetí mu oproti čiernym, uhl'ovým leskom. Hrot jeho pohľadu mieri mu rovno doprostred prs. Ak sa nepristaví, nastokne sa naň ako na ražeň.

Prepára ho skrz-naskrz a vylezie mu na druhej strane popri chrbtovine. Šimon musí – uvedomuje si, že nesmie, no jednako musí vrátiť ten pohľad. Nedá sa, nemôže ho nechať bez odpovede. A tu zaťatá päsť na chvíľu zaváha. Jej pohyb sa zastaví. Krvou podliaty Šimonov zrak narazí s cvengotom na pohľad Drakov. Dva, trikrát sa s ním skríži, ostro nabrúsené čepele vymenia spolu kvart a terc. Potom tuš – ruka odkvácne a pustí kord. Vzápätí sa však znovu napruží. Šimon zavrie zrak a plnou silou uderí.

Neskoro. Drakova noha sa nenápadne zohne v kolene, potom sa prudko vymrští vpred. Okovaná podrážka doľahne tupým nárazom na Šimov žalúdok. Zohnutý vo dva konce zrúti sa Šimon k Drakovým nohám. Všetko sa odohrá tak rýchle a hladko, že Drak sa temer nepohol z miesta. Neprestal sa dokonca opierať o valašku. Nahol sa nad Šima a poďíval sa mu do tváre. Potom zastavil pohybom ruky oboch Poliakov, ktorí sa medzitým pozbierali zo zeme a vytrhnúc valašky zo stromu, hnali sa s nimi na Šimona.

– Netreba, – povedal im. – Nepreberie sa tak chytro. Vezmeme ho dolu.

Odtiaľ z najbližšieho sihliaka dve mocné haluze. Položil na ne Šimona hlavou vyššie a kývnuc na svojich nových kompánov, zapriahol ich do tejto čudesnej fúry. Sám zdvihol zo zeme Šimonov bič, jeho kamizol i vyrezávanú kúdeľ, ktorá vypadla spod kamizola. Počkal na čriedu a šiel za ňou do doliny. Na tvári mu okrem dvoch jaziev opäť nevidieť nič zvláštne. Čierny lesk oka pohasol a jeho chôdza je vyrovnaná ako chôdza človeka, ktorý dobre vykonal svoju úlohu.

Bdie, a či sa mu len sníva? Leží horeznak na tvrdej drevenej priči. Zdá sa, že už otvoril oči a že sa nimi díva niekam dohora. Nič tam nevidí. Je teda noc. Čo je to

však za noc? Plná nevysloviteľného čara a vytrženia. Príde dnes azda tá, na ktorú odprvoti čakáme?

Podľa čoho ju poznáme, ak vskutku príde? Ako jej dáme vedieť, že na ňu oddávna čakáme? Príde s hudbou a družicami, a či sa priblíži sama, na prstoch?

Pst, pst...! Ani slova viac! Zdá sa, že už aj prichádza s hudbou a družicami. Celkom nablízku hrajú, hľa, husle. Vysoký ženský hlas spieva. Spieva o láske a milovaní. Slovám nemožno rozumieť, ale melódia je všetkým známa. Vzdúva sa našou túžbou, chveje sa naším utrpením. Volá a vyčkáva, trpne a zaklína.

Ten, čo má prísť, sa však neozýva.

Pieseň sa zviíja, kvíliivo stúpa, vzdáva sa, láme, padá z vysoka, klesá a zaniká.

A vtom ju podoprie a vtom ju podchytí jeho hlas: prichádza zďaleka, je slabý a ukonaný. Rozpráva o moriach a cudzích krajinách. Už sa však blíži, už ju poznáva, už sa jej chytá, berie ju do náručia. Splýva s ňou v jedno, nesie sa s ňou vedno v jasavom finále.

Stále však nevie, či bdie alebo sa mu len sníva.

Oči si zvykli na tmú a rozoznávajú temné obrisy predmetov, ktoré, zdá sa, patria do skutočnosti a pripomínajú zariadenie valaskej koliby. V ušiach dosiaľ však znie melódia vášnivo a vrúčne primknutá k neubúdajúcemu a nepostihnuteľnému čaru tejto noci. Vzniká v ňom pocit čudnej rozpoltenosti. Akoby jednou polovičkou vedomia bdel, kým druhou zostáva v objatí sna, z ktorého sa nemôže vymaniť.

Popravde ani sa mu nežiada vymaniť sa z neho. Chce zostať v jeho náručí hoc aj za cenu rozdvojenia bytosti a zrieknutia sa jej lepšej polovičky.

Zostáva preto ležať horeznak s rukami založenými pod hlavou, s očami uprenými do tmavej povaly. Všetko, čo dosiaľ nevedel vysloviť, hovorí teraz za neho táto pieseň. V súhlase s jej melódiou preskupujú sa mu pred zrakom mäkké, vábivé tvary. Kľžu a vlnia sa v oblých pohyboch známych bedier a ramien. Do ich hladkého a plynulého striedania zasahuje rušivo len predstava upriameného, čiernolesklého pohľadu, dívajúceho sa spomedzi prižmúrených mihalníc a podčiarknutého dvoma rovnobežnými, krvácajúcimi jazvami. Táto predstava vynoruje sa v krátkych, pravidelných prestávkach, a hoci sa mu zakaždým podarí zatlačiť ju späť, vracia sa neodbytné a vytrvale.

Náhle sa však melódia skončí. Kolembavý pohyb, ktorý ho uspával, prestane. Prudkým nárazom vyhodí ho zvlnený príboj na tvrdý breh skutočnosti.

Pokúša sa zachrániť. Lapí sa oboma rukami okrajov priče, nohami hľadá pod sebou pevnú zem. Nenachádza však oporu a spoza chrbta útočí naň desivá predstava, že visí nad bezodnou prázdnotou. Až po chvíli zbadá, že sú tu dve priče a že leží na hornej z nich. Oddýchne si a s uľahčením spustí nohy na zem. Macia vôkol seba, dotýka sa jednotlivých predmetov a poznáva ich podľa hmatu. Áno, zrejme je to valaská koliba: tu visí kotol na kumhári, zastoknutom medzi dve brvná, tu je putera s

varechou, gelety, črpáky, pôdišiar. A všetko dookola razí syrom a žinčicou. Vôňa syra a žinčice prebudí v ňom pocit hladu. Začrie varechou do putery a vypije na dúšok všetko, čo sa mu do nej nabralo. Je to čerstvo odvarená žinčica, ešte teplá, a v nej plno drobného syrenia. Akoby baču bolo niečo vyrušilo z práce, takže nemal čas dokončiť ju. Inak by predsa syr dávno musel byť v cedidle.

Áno, koliba bola zrejme nachvat opustená: v popole na ohnisku tlejú dosiaľ žeravé uhličky. Prečo ho však nezobudili a nepojali so sebou, keď odchádzali? Hmatá ďalej vôkol seba, usiluje sa nájsť nejaký východ alebo aspoň výhľad. Obíde všetky štyri steny, kým nenad'abí na škáru, ktorou sem vniká trochu svetla. Pritkne k nej oko. Výjav, ktorý sa mu ukáže na druhej strane, je v prvej chvíli nepochopiteľný. Pripomína mu nejakú udalosť, ktorá sa začala vo sne a teraz tu pokračuje, presadená do skutočnosti.

A či vari naopak: to, čo práve vidí pred sebou, je nadzmyselné a neskutočné pokračovanie toho, čo sa nedávno odohralo v skutočnosti. Vyzerá to tak, akoby stena, čo oddeľuje vnútorný priestor koliby od vonkajšieho sveta, tvorila súčasne priehradu medzi snom a skutočnosťou. Na nešťastie nevie však rozoznať, na ktorej strane je sen a na ktorej skutočnosť. Celkom zmätený odvráti zrak od škáry a ohmatáva ešte raz predmety vôkol seba.

Niet pochybnosti: toto tuná je skutočné a opravdivé, kým tamto máta mu len v hlave a je blúznivým pokračovaním sna, ktorý ho pred chvíľou opantal.

Ešte raz sa na to poďíva triezvym a nezmúteným pohľadom:

Uprostred poľany, nezdá sa, že príliš veľkej, horí nízka vatra. Okolo nej, z tejto i tamtej strany, sedia neznámi chasníci. Podávajú si hlinenú krpku a pijú z nej dlhými dúškami, zrejme nie po prvý raz. Jeden z nich obnieca kotol, ktorý visí nad ohňom. Druhý brnká potichu na husliach, kým nenájde nôtu, ktorú po chvíli podchyť vysoký ženský hlas, čo náhle znova vypučí z tmy ako ohnivý, červený kvet.

Ba nie, hlas nevypučal z tmy.

Spoza človeka, ktorého si dosiaľ nevšimol, pretože jeho čierna postava splýva s tmavým pozadím, vyklonila sa teraz jasná tvár. Vzhliadla dohora k temnému profilu, v ktorom Šimon s údesom poznáva zastretý Drakov profil. Sedí tam na kláte, v pravej ruke drží svoju čutoru, ľavou objíma nedbalo okolo pliec tú, ktorej hlas podstúpil skúšku dnešnej noci a ktorej tvár žiari v mäkkom, červenkastom svetle ako tvár spievajúceho cherubína.

Jeho profil skláňa sa z výšky k nej a ona naň hľadá a spieva o tom, čo noc, ako je táto, prináša na čiernych perutiach do ľudských sŕdc.

Čupí na zemi pri jeho kolenách, túli sa mu k boku a spieva pieseň tejto noci. Jej tvár je osvietená červen-

kastým svitom, vidieť ju celú, žiarivú a čistú. Tvár má v tóni. Poznať ju však predsa podľa temného profilu, podľa čiernej pásky na ľavom oku a tiež podľa dvoch nezacelených rovnobežných jaziev, ktoré sa náhle ukážu v plnom svetle, keď Drak zodvihne hlavu a pije z čutory.

Tieto dve nezacelené jazvy sú známe a desivo skutočné. Najskutočnejšie zo všetkého, na čo sa práve díva. Boli tu pred chvíľou vo sne. Ale boli tu už dávno predtým. A teraz sú tu zasa. Patrí k nim... Počkajteže... Patrí k nim ešte oko – čierny pohľad prižmúreného oka. A ruka, cieliaca do prižmúreného oka . . .

Celý výjav z predošlého dňa vynorí sa náhle pred ním v desivej, meravej skratke. Vidí ho pred sebou – nehybný a stĺpnutý – vo chvíli, keď ruka práve hcela odraziť ten prižmúrený pohľad a keď vtom skl'avela, akoby podľahla zaklínacej formule neviditeľného čarodeja, ktorý sledoval celý ten výjav zo svojej lesnej skrýše.

Istotne bolo to tak, pretože inak by predsa ruka uderila, inak by sa musel pamätať, ako sa sem vlastne dostal. Istotne mu ten pohľad uriekol. Istotne spôsobil, že mu ruka odkväcla nevládne, skôr než zasiahla cieľ. Nič iné, len ten čiernolesklý pohľad z prižmúrených mihalníc... Cíti ho dosiaľ v útrobach. Odlomený jeho hrot trčí mu dosiaľ medzi rebrami. Obklady z medvedieho sadla mu hádam časom pomôžu. No teraz niet

kedy dlhšie sa tým zabávať. Chasníci s Drakom pijú, hľ'a, oldomáš. Oslavujú lacné víťazstvo. Celá jarka vrie im v kotle. Súdok rozólišu si nachystali. Ešte aj dievku pripravili pre vzácneho host'a. A jeho samého ako brava zavreli do koliby, aby sa díval škárou v zrube, ako tuná hodujú.

Lenže počkajte, bračekovci, ešte sme sa neporátali. Ešte ste sa nás nespýtali, čo na to povieme. Koľko vás je vlastne? Dvaja, štyria, ôsmi – trochu veľa na jedného – Drak je deviaty.

Ozaj, Drak... dostal nás. Ako malého chlapca nás dostal. Sadli sme mu na lep. Teraz tam sedí a iste sa v duchu smeje, ako nás prekabátil. Od prvej chvíle, od chvíle, keď nám podal čutoru s pálenkou, nás klamal a podvádzal. Dokonca ešte pred tým, dávno pred tým, keď zdvihol zo zeme lastovičie mláďa, keď zatlačil hánkou späť pod mihalnicu slzu, čo sa mu usadila v kútiku oka pri pohľade na kríž medzi stromami, keď sa pustil ozlomkrk dolu úšustom k Zelenému plesu, stále nás klamal a podvádzal. Celé správanie vyrátal si tak, aby v nás vzbudil najprv dôveru a potom aby túto dôveru sklamal. Aj sa mu to podarilo. Namojveru, že sa mu to podarilo. Uspal nás, učičíkal. Tak nás učičíkal, že my, blázni, začali sme dokonca vyrezávať kúdel' pre Evu, akoby sme inakšiu robotu ani nemali. Ozaj, kdeže je tá kúdel'? Dávno sme ju nevideli... Eh, čert tam po nej. Máme teraz inakšie starosti. Keď aj nie ostatných,

ale Draka musíme dostať do hrsti. Musíme dostať svoje, i keby mal popod holé nebo lietat'.

Ako vždy, ani teraz nepije viac, než znesie. Očistom si sem-tam prihne z čutory. Lenže, skaza ho vie, možno tam má čistú vodu: ako vždy, i teraz chce zostať triezvy. Chce si udržať v ruke všetky tromfy. Bohvie, čo má ešte za lubom.

Zato ostatní – ostatní pijú ako dúhy. Akoby od hôd nevideli nápoj. Každú chvíľu putuje krpka k súdku a od súdka nazad k smädným ústam. Máte vari pípeť, mládenci, že sa tak ponáhľate? Nolen, dajte si pozor, veľmi sa neroztalpašte, sedí medzi vami Drak. Tú čriedu, čo predal dnes vám, môže zajtra predať dakomu inému. Dívajte sa mu dobre na prsty, vie s nimi vyvádzať kúsky, že vám oči navrch hlavy vylezú. Nedajte sa oklamať, že sa naoko díva len na tú Magdalénku, čo mu čupí pri nohách, že ju hladká a objíma. Poznáme ho, má len jedno oko, ale vidí ním dobre. Vidí, ako sa častujete, ako vám žilky ihrajú – len už skočiť, zaujúkať a pustiť sa do tanca. Uverte, čaká len na to. Čaká len, kým budete mať všetci dost', aby vám vyparatil niečo, nad čím sa zajtra budete svorne chytať za hlavu. Chceli by ste vedieť, čo za klepec vám prichystal? To, namojpravdu, sám neviem. No dávam vám slovo, že budete poriadne prekvapení. Spýtajte sa hádam tej dievky, čo sa jej zalieča, tej sa skôr zdôveril ako mne. Stále jej, hľ'a, šepce čosi do ucha. Iste ju už obrobil. Ak dobre vidím, hotová

je urobiť preň všetko. Hotová je... Práve, hľa, vstáva a nenápadne odchádza do tmy.

Pozor, pst... zdá sa, že ide sem, práve sa ktosi dotkol dvier.

Jediným dlhým skokom vrhol sa Šimon na lôžko. Robí sa, že spí, no ledva zdržiava zrýchlený dych. Cíti, že mu srdce bije až kdesi v hrdle. Nemá ani poňatie, načo ju Drak poslal k nemu do koliby. Je však pripravený...

Áno, keby len vedel, na čo má byť pripravený? Čaká a predstavuje si mäkkú, žiarivú tvár. Cíti už na líci jej teplý dych. Rozpaľuje ho a musí tuho zatáť päsť, aby ho vydržal, aby sa nepohol a neprezradil sa. Rád by sa na ňu poďíval aspoň kútikom oka: musí byť celkom blízko, nakláňa sa mu nad tvár, cíti vôňu jej vlasov. Stačilo by vzťahnuť ramená, aby ju objal v páse a pritisol k sebe.

Nie, musí sa tváriť, že spí, že dosiaľ nie je pri vedomí. Zatína päsť ešte tuhšie. Čaro jej blízkosti pomaly, nečujne vyprcháva. Otvára opatrne oči. Niet tu nikoho. Že by sa mu to všetko bolo len zdalo?

Sadne si na priču a šúcha si dlaňou čelo. Nie. Istotne bola tuná. Sklákala sa nad ním a dlho, skúmavo ho pozorovala. Pach jej blízkosti vznáša sa dosiaľ v povetrí. Hlavu mu omámila. Ťaží sa mu vstať a prejsť znovu ku škáre v zrubu, aby sa poďíval, či tam sedí tak ako prv. Chce, aby dojem jej prítomnosti zostal v ňom čo najdlhšie.

Napokon si však predsa uvedomí, ako hlúpo si po-
čína. Vstane a zdvihne hlavu. A tu sa mu zdá, že dvercia
na kolibe sú máličko odškerené: čerstvý vzduch ovial
mu cez ne tvár. Prejde k nim a dotkne sa ich koncom
prstov. Povolili a trochu zavrzgali v pántoch. Skúsi to
ešte raz: naozaj sú otvorené. Zabudla ich teda zavrieť za
sebou. Alebo ich azda schválne nezavrela? Na chvíľu sa
nad tým zamyslí. Náhle si však uvedomí, aká možnosť
sa mu tým naskytla. Chvatné vezme z priče kapsu a
kamizol, ešte raz sa poriadne napije z putery a potíšku,
aby dvercia veľmi nevzrgali, vyklzne z koliby. Jej tóna
poskytuje dobrú skryšu jeho prvým krokom. Podíva sa
na hviezdy a podľa vytrčeného oja Veľkého voza
rýchlo nájde smer, ktorým musí ísť.

Zastavil sa, celý udychčaný, až hore v sedle, o kto-
rom tuší, že sa volá Pyšné. Odhaduje čas; môže byť
okolo polnoci: nad vrchmi vyšiel práve polpeceň me-
siaca v druhej štvrti. Ešte pred svitom môže byť v Leš-
tinách. Ale prv než sa spustí na druhý bok do Kame-
nistej, rád by sa aspoň na chvíľu vrátil k tej, čo odchý-
lila dvercia na kolibe. Ľutuje, že sa pred odchodom
nepodíval ešte raz na jej teplú, žiarivú tvár. Sotva ju
viac uvidí. A keď ju aj uvidí, bude to za celkom iných
okolností než dnes, keď ožiarená mäkkým, červenkas-
tým svitom spievala pieseň tejto noci a preklenula
hlasom všetky rozpory, čo sa navrstvili v ostatné dni.

Premohla ho a pripútala na lôžko do tých čias, kým sa mu rozum neočistil a myseľ nevyjasnila. Nedožičila času jeho vášni, aby v ňom vybuchla a vohnala ho do nerozmysleného konania vo chvíli, keď podľa dvoch švárov na tvári poznal vedľa nej Draka. Z nevysvetliteľnej príčiny bola jej tvár v tej chvíli dôležitejšia ako tvár Drakova, ako všetko ostatné, a pohľad na ňu nesmel premeškať. Bol jej za to vďačný. Dokonca vďačnejší než za to, že otvorila dvercia na kolibe. Privrel na chvíľu oči a znovu ju uvidel, počul jej vábivý, vyčkávací hlas. Chcel sa ho chopiť, chcel naň odpovedať. Obraz sa však zvolna začal rozplývať, hlas tíško zanikal, až zmlkol načisto. Napokon sa poďíval za seba do údolia. Hlboko pod ním horelo červené svetielko, akoby jedna z hviezd bola spadla do temravej, bezodnej studne. Udalosti, ktoré sa tam toho dňa odohrali a ktorých bol sám svedkom, videli sa mu teraz neuveriteľne nepravdepodobné a musel si ich násilím pripamätať, aby sa utvrdil v predsavzatí, ktoré mal vykonať.

Temer behom spustil sa dolu príkrym svahom. Prudká chôdza v čerstvom povetří prevetrala mu myšlienky a zbavila ho všetkých pochybností. Keď sa nad ránom blížil k Leštinám, videl svoju úlohu pred sebou celkom jasne. Dôjduc k Drakovej vyžihárni, odbočil trochu z cesty, vyňal z kapsy práchno, kremeň a ocielku a podpálil jej slamenú strechu. Počkal, kým sa oheň

rozhořel a kým sa jeho hriva posadila rozkročmo, mávajúc víťazoslávne plamennými mečmi, na hrebeň strechy. Nazdal sa – a na to vlastne čakal – že pohľad na horiace Drakovo stavenie vzbudí v ňom pocit uspokojenia a zadosťučinenia. No nestalo sa to ani ono, naopak, doľahla naň temná nevôľa a pocit zbytočnosti a daromnosti toho, čo práve vykonal.

Z nohy na nohu, so zamračeným a oveseným čelom vošiel cez záhumnie do dediny. A iba teraz si uvedomil, že sa vracia z prehranej bitky a že ho podľa toho akiste aj privítajú. Nepripravil si nijakú výhovorku, nič, čím by okrášlil alebo ospravedlnil svoju porážku. Môže im síce rozpovedať, ako sa udalosti odohrali navonok, ale o tom, čo sa pritom dialo pod povrchom, v jeho mozgu a prsiach, nebude im vedieť povedať ani slovo. Nik by mu nerozumel a neuveril. Sám si už veľmi neverí, sám už pochybuje, či všetko bolo naozaj tak, ako sa mu zdalo, keď to prežíval.

Predstiera, že sa vracia ako víťaz. Podpálil Drakovu chalupu. Ale je to len prázdne a lacné gesto, ktorým zbytočne na seba upozornil, pretože v skutočnosti prichádza ako porazený. Nič z toho, čo bolo vykonané, nedá sa už teraz odvolať. Neostáva než vziať na seba všetky následky, ktoré privodili temné a nezmyselné udalosti v Smrečinách, Tichej a Tomanovej.

Ako zlodej plazí sa popod uhly. Nezodvihne hlavu ani vtedy, keď prechádza popred obloky, za ktorými dospáva svoj ranný sen Eva, jeho žena. Len v skrytom záhybe podvedomia vynorí sa nepriaznivý objav: Drak sa viac nevráti, Eva ho už nikdy neuvidí, patrí odteraz len jemu. Nemá však z toho objavu nijakú radosť. Výhodu, ktorú mu poskytuje, nezískal si v statočnom chlapskom zápole. Prišiel k nej lacno a bez zásluh. V záchvate hrdého a nie priam úprimného odriekania púšťa ho z mysle a ospanlivou rukou klepe na okenicu richtárovho bývania.

12

A tu sme pri tom, na čo sme od začiatku čakali v úzkostiach, za čo nás každý odkundes môže vykvákať za vlasy. Aha, vraj, lapali sme vtáčika, zasa sa tu chvasce cudzím perím. Počkaj len, pôjdeš ešte popred nás, prebijem ti hlavu. Lenže chyba lávky, milý odkundes! Nie každý má tvoje móresy. Aspoň nie náš richtár. Stojí, hľa, na prahu v gatiach a kapcoch na bosú nohu, v krátkom kožušku a s neprikrytou hlavou. Palica mu však nechýba. Bez nej by ani nebol richtárom. Ak nás dačo v jeho výzore prekvapuje, nuž len to, že nám sa vôbec nezdá prekvapený, keď nás tu vidí bez čriedy, bez Draka, včasráno, samých, s holými

rukami. Víta nás dokonca s úsmevom. Akoby nás od začiatku inak ani nebol čakal.

Prvá jeho starosť, keď vojdeme do pitvora, nie je črieda, ale krpka s pálenkou.

Dobre – vraj – padne takto za rána. Jeden, dva, tri kalíšky vypili sme na dúšok.

– A teraz vrav, pekne od začiatku.

Počúva nás trpezlivo. Oblapil si spakruky kolená, takže mu lakte vyčnievajú bokom ako uchá na bachratej panvici. Z času na čas prikývne hlavou, z času na čas zažmurká očkami. Nepreruší nás však ani slovom. Iba ku koncu, keď sa nazdáme, že niet už o čom vravieť, poznamená ako rektor, čo skúša žiačika z úlohy, ktorú sám dávno vie naspamäť:

– No a – nič si nezabudol, nič si nevynechal?

Podívame sa naňho prekvapene.

– Nolen, spomeň si... Keď si ho šibol po tvári, čo on na to, čo spravil, ako sa zatváril?

Na to sme ver zabudli. A richtára to zrejme zaujíma. Očká sa mu blyštia a pupok sa natriasa duseným smiechom, keď mu rozprávame, ako sme vyzvrtali Poliakov, ako Drak ani okom nepohol, keď náš bič švihol vzduchom a prilepil sa mu na tvár. Nevieme, ver, čo je na tom do smiechu.

– No a potom, čo bolo potom? – vyzvedá sa richtár a zdá sa, všetky žilky v ňom ihrajú. – Ako si sa dostal z koliby? Vybíril si dvere? A oni ťa nezbadali?

– To som vedel, mohol som si to myslieť, – smeje sa richtár na celé kolo, keď rozpovieme, trochu sa pritom zhŕdajúc, ako tá, o ktorej už ani neveríme, že sme cítili jej dych na tvári, zabudla zavrieť dvercia na kolibe. Ešte vždy však nevieme, čo ho v našom rozprávaní tak rozveseľuje, že sa musí chytať za pupok. Čakali sme pravý opak. Čakali sme, že sa bude tváriť ako sa na richtára svedčí: prísne a karhajúco, a jemu sa, hľa, namiesto toho bruško natriasa, akoby sme mu rozprávali najlepšíe žarty. Dívame sa naň zarazene a nechápavo.

– No, nič to, napi sa, Šimko, dobre si sa držal.

Dobre? Vraví, že dobre?

– Môžeme si ešte aj pospať, kým začnú kravy vyhánať. Eva ťa už čaká. Bola tu predvčerom.

Pospať? Že pospať? – Ale veď črieda... Treba ju ratovať, nie je hádam ešte neskoro. Načože som sem chodil? Nech richtár pošle hajdúcha s bubnom, nech dá zvoniť na poplach. Chlapi nech sa vystroja, nech vyrukujú s valaškami a sekerami...

– Ba ešteže čo? A kamže by s nimi šli?

– Po čriedu predsa. Do Tomanovej. Poliaci budú po včerajšku vyspávať.

Richtár mávne rukou a smeje sa, akoby som povedal dáky podarený vtip.

– Do Tomanovej... veď črieda dávno nie je v Tomanovej. Azda si nemyslíš, že Drak tam na nás čaká ako na spasiteľov.

– Že už nie je v Tomanovej? A kdeže je teda?

– Neviem, kde práve môže byť. Ale ak chceš, môžeme jej ísť naproti.

– Naproti?

– No hej, naproti.

Šimon zbledne nedobrou predtuchou.

– Vravíte, že naproti? – spytuje sa ešte raz a kladie medzi jednotlivé slová dlhé prestávky, v ktorých ako na otvorenom javisku obnovujú sa pred ním jednotlivé udalosti a nadobúdajú nový, neuveriteľný význam. Stojí ako stĺp a vyvaľuje oči na richtárovu usmiatu tvár.

– Všetko je v najlepšom poriadku, všetko...

Richtár sa na chvíľu odmlčal, no zdá sa, že chce ešte čosi riecť, keď vtom akoby rozmáchnutou sekerou rozkálal krátky štiep ticha medzi nimi dvoma: piskľavý ženský hlas zvolal na priedomí:

– Horí!

Štiep ticha rozletel sa na dve strany. Richtárovi primrzlo slovo na jazyku. Rukou sa mimovoľne dotkne úradnej palice. Potom skočí k polenici a trhá z nej súkenky. Chvatné si ich

stokýna na nohy. Náhle sa však zarazí, akoby si na čosi spomenul, a poďíval sa bokom na Šima.

Šimon sa usiluje vyhnúť jeho pohľadu, skláňa zrak a cíti, ako mu pod návalom krvi navierajú žily na sluchách.

– Podpálil si ho, vrav?

Šimon skláňa zrak ešte hlbšie. Nevraví hej ani nie. Netreba však ani, aby dačo povedal. Richtár vyčítal z predošlého jeho rozprávania veci, o ktorých sa jemu samému ani nesnívalo. Vyčítal teraz aj odpoveď na svoju otázku. Šimon ju má napísanú na čele. Páli ho tam a je ňou navždy poznačený, aby sa mu ľudia zďaleka vystupovali.

Chvíľu je richtár bezradný. Sedí nedoobliekaný, s jednou nohavicou natiahnutou, s druhou prázdnu, na lavici konča stola. Hľadí tupo do zeme. Akoby zabudol na svoju richtársku dôstojnosť. Akoby ju bol kdesi zapotrešil a nevedel si spomenúť, kde ju hľadať. Znovu siahla po palici, akoby u nej hľadal pomoc. Drží ju pevne za rukoviatkou vo vystretej pravici a tlačí ju špicom do zeme. Chrbát sa mu pomaly narovnáva a črty tváre postupne tvrdnú. Nevraví ešte nič, ale jeho pohľad je už rozhodnutý.

– Teraz mu už naozaj musíme ísť naproti, – povie napokon. Rozvážne sa dooblieka, pričeše si vlasy a prihladí

ich sadlom, vezme si celkom novú gurtku s veľkými striebornými gombami a čižmy, ktoré nosieva len do kostola. Dôstojne, akoby šiel vítať biskupa, vykročí z domu. Šimon ho poslušne nasleduje.

Bok po boku kráčajú dolu cestou. Popod uhly stoja bosí rozospatí chlapi a sledujú ich mlčanlivými pohľadmi. Vidieť, že len pred chvíľou vyskočili z vyhriateho pelechu: s rukami krížom cez prsia tiskajú uzímené dlane pod teplé pazuchy. Tak isto ženy: kryjú ruky pod zástery na teplé bruchá a prestávajú rapotať, náhle zočia Šima s richtárom. Podajedni stoja tu s vedrami a sekerami, ale na nikom nevidieť úmysel hasiť tento požiar. Je príliš výrečný, príliš jednoznačný a dostatočne vzdialený od ich bývaní. A keď vidia Šima s richtárom, je všetko dokonale jasné. Nemusia sa ani vypytovať, aspoň nie hneď teraz. Na podrobnosti je dosť času neskoršie. Predbežne nechce sa nikomu strkať prsty do tejto pahreby. Nech sa o ňu starajú tí, čo ju rozduchali. Všetci beztak odprvoti vedeli, že sa Drak s čriedou nikdy nevráti, nemuseli ich na to tak nápadne upozorňovať tým, že mu podpálili chalupu. Chlapi sa odvracajú, premrvávajú v ústach nevyslovené kliatby, ženy si pred nimi vyzývavo odplávajú.

A Šimon richtárovi ledva stačí. Náhli sa, akoby od toho závisela spása jeho duše. Navrch Brezia sa na chvíľu pristaví a zacloniac si dlaňou zrak proti slncu, ktoré práve vychádza cez otvorenú bránu, čo vedie z Liptova do Spiša, díva sa smerom k Sihlám.

– Tamhľa... – ukazuje prstom rovno pred seba a chytá Šimona za plece.

Šimon sleduje zrakom jeho vystreté rameno. Ďaleko pod Ošustami, na strmom svahu, obrátenom k slnku, vidí červenkasté bodky.

„Promincle na medovníku.“

Nedá sa rozoznať, či bodky stoja alebo sa pohybujú. Ale istotne je to črieda. Jediná črieda, ktorá sa tam mohla dostať takto včasráno...

Šimon nedomyslí, náhle sa pred ním všetko dookola zakníše, hlava sa mu zatočí a sám sa hornou polovicou tela trochu zatacká, takže musí prestúpiť z nohy na nohu, aby udržal rovnováhu. V hlave má prázdno, zato údy oťaželi, akoby mu na ne zavesil centové závažia. Nohy sa pod ním chvejú, nevládny pot vystúpil mu na čelo.

– Sadnem si trochu, strýko. Choďte ďalej sami, ja počkám tuná.

Richtár sa naň podíva krátkym, kosým pohľadom a rozpačite vykročí. Urobí pár krokov a opäť sa nerozhodne zastaví.

– Počkám s tebou, – povie a sadne si obďaleč na holú zem. Brucho mu pritom trochu zavadzia, takže vystreté nohy musí rozložiť hodne naširoko, aby spravil preň miesto medzi nimi. Vyzerá v takejto pozitúre bezmocne a ustarostene.

Šimon sa naň ľútostivo poďíva. Sedí na zemi, bokom k nemu. Chrbtom sa opiera o zbútlavený, od slnca vybielený peň. Dlane, zakriачené prstami do seba, zložil na prsiach, lakte primkol k bokom. Slnce začína pripekať a svieti mu rovno do tváre. Skláňa pred ním hlavu a zacláňa si oči klobúkom. Nevláda z údov prešla teraz do celého tela. Cíti ju najmä v zápästiach a nad členkami ako železné okovy, ktorými je nakrátko pripnutaný k zemi. Udalosti minulých dní doľahli naň zrejme až teraz plnou váhou. Nazdá sa, že nikdy už nebude mať dosť síl, aby sa s nimi vyrovnal. Ich účinnok, podporovaný účinkom prihrievajúceho slnka, začína sa prejavovať tupou ospanlivosťou. Odovzdáva sa jej a spúšťa zvolna hlavu na prsia.

Sníva:

Najprv je v ňom len pocit neurčitej slabosti a malátnosti, ktorým sa preklenuje hranica medzi spánkom a bdením. Veľmi sa mu žiada čohosi a nemôže to dosiahnuť. Potom sa ten pocit zaostruje a vyhraňuje. Vidí sám seba na dne hlbokého údolia, okruženého zo všetkých strán nedostupnými skalnými štítmí. Stojí na brehu zeleného jazera, ktoré vyplňa celé dno údolia. Vie, že ho tu čaká nejaká dôležitá úloha – schválne kvôli nej sem prišiel – za živý svet si však nevie spomenúť, čo by to malo byť. Dáva sa bezradne na svoj obraz, ktorý sa mu ukazuje pod zelenou hladinou jazera. A zrazu zbadá tam vedľa svojho obrazu aj obraz

Evin. Súčasne počuje spoza chrbta jej hlas. Spieva vo vysokej polohe tú istú pieseň, ktorú počúval včera v noci. Obzerá sa prekvapene vôkol seba a konečne ju nachádza na vysokej skalnej veži, ktorá vyčnieva za jeho chrbtom priamo z jazera. Sedí tam s vystretým chrbtom na samom vrcholci, objíma si dľaňami kolená a spieva proti zázračnému modrému nebu známu pieseň. Ona sa naň nedíva, on ju však vidí celkom zreteľne. Tudolu pri ňom je vlhké šero, ale tamhore pri nej je plno svetla a jasu. Jej odvrátená tvár žiari tam v slnečných lúčoch ako nádherný červený karbunkul. Núka sa mu a volá ho. Nemôže ho však dosiahnuť, pretože steny skalnej veže sú úžasne hladké a strmé. Jednako ich probuje zliezť. Ale nohy sa pod ním kľžu a zakaždým zvezie sa späť k jazeru. Hrozí mu nebezpečenstvo, že ak sa sklzne trochu prudšie, utopí sa v jeho vodách.

A náhle si uvedomí, že nemá nijaký zmysel namáhať sa, pretože zabudol na kúdel', ktorú jej mal doniesť. A sotva si na to spomenie, vynorí sa odkiaľsi Drak a podáva mu kúdel', ktorú pre ňu vyrezal. Berie ju váhavo z jeho rúk a díva sa mu pritom nedôverčivo do očí, či v tom nie je zasa nejaký figel'. Nezdá sa však, že by mal Drak bočné úmysly. Usmieva sa naň a podáva mu kúdel' tým istým pohybom, ako mu v prvý večer podával čutoru s pálenkou.

No tak sa zdá, že je už neskoro. Hlas nad ním náhle zmĺkol, celá scenéria zmizla a premenila sa na inú: stojí

nad ním richtár a štuchá ho okovaným špicom palice medzi rebrá. Je tu aj Drak. Nie je však sám. Drží za uzdu nízkeho plavého koníka. Na jeho chrbte sedí bokom, s nohami po jednej strane tá, čo mu včera čupela pri kolenách. Všetci, dievčina, Drak i richtár, sa naň usmievajú. Usmievajú sa mu do tváre a richtár ho štuchá palicou medzi rebrá. Drak drží v jednej ruke uzdu, v druhej jeho vyrezávanú kúdeľ. Dievčina sa naň díva šibalsky spod obočia, na lícach má červený rumenec, jej úsmev je hanblivý a súčasne aj povzbudivý. A ešte čosi: sú tu aj obaja Dunčovia, obaja bieli chlpaní. Aj oni sa mu smejú do tváre a vrtia šibalsky chvostami. Okrem toho počuje za chrbtom známe zvonce a znásobený zdusený zvuk, ktorý vydáva črieda ťažkých volov, keď ide po mäkkej tráve.

– Hore sa, Šimon, vari si nezaspal, – vraví richtár a štuchá ho palicou do boka.

– Zabudol si kúdeľ v Tomanovej, – vraví Drak a podáva mu kúdeľ.

– Ďaf, ďaf, – vraví bližší z Dunčov a chce ho obliznúť ružovým jazykom po tvári.

Dievčina na koni nevraví nič. Díva sa naň spod obočia a povzbudivo sa usmieva.

Šimon sa hanbí a červená. Cíti, ako mu horia uši i líca. Žmúri na nich proti svetlu a otvára ústa, akoby chcel do nich dačo lapiť. Smejú sa mu ešte viac. Napokon sa Drak nahne k richtárovi a šeptá mu čosi do

ucha. Richtár zväžnie, kľakne si pred Šimona na ľavé koleno a vraví mu celkom zblízka:

– Martin Lepiš Madlušovie ti chce dačo povedať. Ale najprv mal by si hádam ty povedať čosi jemu.

Martin Lepiš? Kde je tu aký Martin Lepiš? Nikdy to meno nepočul. Obzerá sa dookola; hádam že ho dosiaľ nezbadal.

– Ja som to, ja, – vraví mu Drak.

– Martin Lepiš?

– Tak je, to je moje meno. A meno mojej... – poďíval sa s nehou, ktorú Šimon dosiaľ u neho nevidel, na tú, čo sedela na koni, vynechal to slovo, čo malo prísť, a povedal len: – A meno mojej ... je Žoška.

Šimon sklopil zrak a zahniezdil sa, akoby chcel vstať. Zostal však sedieť na zemi pri ich nohách, dúfajúc vari stále, že to, čo práve vidí, nie je ešte vždy skutočnosť a že skutočnosť by sa mu ukázala len potom, keby sa postavil na nohy.

– Richtár vraví, že mi chceš dačo povedať, – prihovára sa mu Drak znovu.

Šimon sa opatrne poďíva na richtárove čižmy, potom na čižmy Drakove a napokon zasa len sklopí zrak.

Vznikla dlhá a trápna pomlčka. Bol rad zas len na richtárovi, aby to nejako skoncoval.

– Stala sa totiž chyba, Martin. Malá chyba sa stala. Zabudli sme... totiž ty si zabudol... vlastne ja som zabudol... – Richtár sa poplietol. Odprskol zlostne a začal

z druhého konca: – Keď si odchádzal do Smrečín po voly, povedal som, že ak sa do týždňa nevrátiš ...

Drak trochu zbledol. Vzápätí sa však spamätal a slovo, ktoré mu už sedelo na jazyku, prehltol s námahou, až mu pritom ohryzok pod bradou povystúpil a pohl sa zdola nahor, akoby preglgal hrubú, nestráviteľnú gundžu.

– Ved’ ale... poslal som vari honelníka s odkazom?

Richtár prikývol hlavou: – Tak-tak, honelníka si poslal, ale...

– Počkajte, – zastavil ho Drak pohybom ruky. – Nechcem vedieť, kto to spravil, nie teraz – inokedy...

Keby bol Šima horúcou vodou obliat, nebol by sa cítil tak ako teraz. Drak zrejme vie, tuší to aspoň, kto podpálil jeho bývanie. Prečo mu teda neusporil toto zahanbenie? Vstáva zo zeme a chce mu to sám povedať. Bledne, dvíha k nemu pomaly zrak. Stretáva sa s jeho pohľadom. Objavuje v ňom nečakanú mäkkosť, chápacú a odpúšťajúcu poddajnosť, ktorá ho celkom zmätie a nedá mu prísť k slovu. Ale i tak je rozhodnutý skoncovať všetko razom. Uhýba Drakovmu pohľadu, narazí však na pohľad richtárov a na pohľad dievčat a na koni. V oboch nachádza to isté, čo v pohľade Drakovom. No má tu vyzeráť ako slaboch, ktorého všetci ľutujú? Radšej nech...

Áno, aby teda vedeli: sám to spravil, sám podpálil Drakovo bývanie... Pri slove „Drakovo“ sa potkol.

Chcel ho vziať nazad, no bolo už neskoro. Drak mu nedal dokončiť, vzal to meno na seba a nedívajúc sa na Šima ani na richtára, ale kamsi bokom, prerušil ho vážnym, neobyčajne hlbokým hlasom:

– Viem, nedalo sa inakšie, ten, čo to spravil, vrátil mi len, čo som ja dávno predtým vykonal jemu. – Potom zdvihol hlavu k svojej milej, čo sedela na koni pri jeho boku, a dokončil s úsmevom:

– Musíme dnes teda prenocovať v obecnej bujačiarňi.

– Nato trhol uzdou a kráčajúc vedľa koňovej hlavy, pohol sa za čriedou, ktorá sa medzitým vzdialila od nich o hodný kus napred.

EPILÓG

– A potom? Čo bolo potom, stará mať?

Chlápä, ktoré celý večer driemalo pod materiným kamizolom a v polospánku načúvalo rozprávke o tom, ako Drak zachránil čriedu z Temných smrečín, vytrčilo teraz hlavu, posadilo sa na prípecku a zíza vypúlenými očami do kúdeľnej izby.

Stará mať neodpovedá na jeho otázku. Od dlhého rozprávania vyschlo jej v hrdle. Berie si z omarie pláňa na prieslinku a omáľa ho v bezzubých ústach. Priadky, ktorým ten príbeh rozprávala, dávno už zadriemali s vretenami v lonách. Kolovrátky zmlkli, oheň v kozube

temer vyhasol, izba norí sa do šera. Tône, ktoré za celý večer stáli nehybne na vybielených stenách, postupne mäknú a rozplývajú sa. Len chlápä ešte vždy bdie a čaká na dokončenie rozprávky. Hlavou snujú sa mu strašidelné predstavy o tom, ako sa to všetko napokon skončilo. Volá znova na starú mať.

Stará mať si ho nevšíma. Je nahluchlá a sotva aj počuje chlapcovo volanie. Nedokončila rozprávku, pretože ju začala neskoro, keď sa už priadkam dávno drieralo, takže za celý čas hovorila viac pre seba ako pre ne. A keby ju aj boli počúvali, sotva by priadky videli v jej rozprávaní niečo zvláštne. Príbeh o Drakovi a Šimonovi zdá sa zvláštny a zaujímavý hádam len jej samej. V spomienkach na dni svojej mladosti vracia sa k nemu stará mať každej zimy, obnovuje a občerstvuje si ho v pamäti, a čím nižšie chýli sa jej hlava k zemi, čím bližšie má za Pochvánku, kam ju raz vynesú, tým sviežejšie ho vždy znova prežíva.

...rátali vtedy na šajne a lážovce. Pálenku merali na holby a rumplíky. Žili v tých časoch ešte vedmy a čarodejnice, ktoré vedeli liečiť neduhy, zariekať diabla a odoberať kravám mlieko. Zmokovia nosili gazdom, ktorí si to zaslúžili, zrno do sýpok a vlkolaci navštevovali za dusných nocí panny v komôrkach. Líhali s nimi a zanechávali im na znak toho krvavé chrasty na ústach. Žilo sa vtedy hádam ťažšie, ale svet bol menší a jednoduchší, ľahšie sa v ňom človek vyznal. Odplata stíhala hriech a dobrý skutok bol podľa zásluhy od-

meňovaný. Ľudia mali svoje biedy, ktorých dodnes len málo ubudlo, ale aj svoje zábavy a radosti, o ktorých my potomci nič už nevieme. Každý mal v kalendári svoj deň a ku každému dňu vzťahovalo sa množstvo všelijakých povier a porekadiel, mnoho veselých hier, ktorými sa krátili dlhé zimné večery, ale aj mnoho vážnych a dôležitých udalostí, podľa ktorých spravoval sa beh sveta. Načo by sme ich tu jednotlivo spomínali, beztak už všetky dávno vymreli a sotva sa z nich zachovalo viac než kostonky mien a čudných starých slov, ktorým vrstovníci nerozumejú.

Stará mať bola vtedy mladá a pekná. Nosila sa hersky, rada tancovala cindrušku, omilienec a všetky staré tance. Mládenci sa jej zaliečali, a keby nebola bývala z chudobného domu, iste by sa bola dostala pod čepiec ako prvá zo svojich vrstovníčok. Mala pekný hlas a vedela pesničky, ktoré sa dnes už nespievajú.

Jednu z tých piesní spievala toho letného večera, keď sama v celom poli zberala ľan z veľkého štôchu na Kráľovej. Jej hlas, hoc nebol silný, niesol sa ďaleko v tichom súmraku ponad tably zrejúceho žita a slová piesne hovorili práve to, čo stará mať vtedy cítila: hovorili o zelenom majoráne, ktorý nadarmo vädne na hriadke pod oknami, pretože dievča nemá komu uviť z neho pierko. A tu sa jej medzi dvoma veršami zazdalo, že jej hlas zastihol práve kohosi, či išiel sám chodníkom pomedzi zbožie. Chodník bol ešte vyhriaty popoludňajším slnkom, vydychoval teplú vlahu čerstvo

upečeného chleba, a ten, čo po ňom kráčal, nachýlil k nemu tvár, aby tú teplú vlahu lepšie zachytil na svojich lícach a perách. Starej materi stiahlo sa hrdlo, ukradomky sa poobzerala okolo seba, a hoci nevidela nikoho, nedokončila pieseň. Tušenie, že ju počul práve ten, ktorému bola určená, bolo v nej príliš silné. Chvatné zaviazala pozberaný ľan do plachtice, prehodila si ho cez chrbát a ponáhľala sa domov.

A tu sa pred ňou vynoril ten, o ktorom vedela, že raz príde. Usmieval sa jej do tváre a díval sa na ňu spýtavým, žiarivočiernym pohľadom. Hanbila sa za svoje rozpaky, ale neľutovala, že počul jej pieseň. Nemusela nič viac hovoriť, ani on sa jej nemusel prihovárať, pretože začiatok povedala pieseň a ostatok dopovedal jej pohľad. Cítila, ako sa pod ním celá prebára a roztápa – ako ľad na zamrznutej rieke, keď naň zasvieti jarné slnko. Nemohla to pred ním zatajiť a nechcela ani nič zatajovať. Zdvihla k nemu zrak, z ktorého on ľahko vyčítal plachý a odovzdaný súhlas na upriamenú otázku svojho žiarivolesklého pohľadu. Pritiahol ju k sebe a bozkal ju rovno doprostred úst, raz, dva, tri razy... bohvie koľko ráz.

Ostatok sme už povedali. Odľahlo nám, že sme to rozpovedali. Hoci nevieme, či sme všetko povedali tak, ako na to spomínala stará mať. To všetko stalo sa totiž dávno, v časoch, keď ešte žili strigy a vedmy, ktoré odoberali kravám mlieko, vedeli zariekať a porobiť.

Zriekli sa i proti starej materi a poponáhľali sa, aby prerušili jej krátke šťastie. Vzali jej toho, ktorého ľúbila, a vydali ju za iného, ktorého nemohla mať rada.

Až po rokoch, po dlhých rokoch bolestného odriekania a tupého utrpenia našla cestu k tomu druhému. Vyšla mu v ústrety toho rána, keď sa vracal s čriedou a keď sa zvest' o tom rozletela po celej dedine. Vybehla na záhumnie a videla ho zďaleka, kráčajúceho za čriedou. Pritisla sa k plotu, čakala a strpala, či ju zbadá, až pôjde pomimo.

Videla vtedy aj toho prvého. Šiel popredku a viedol za uzdu plavého koňa. Prešiel povedľa a nevšimol si ju, pretože sa práve díval a usmieval na tú, čo sedela bokom na koni.

Črieda prešla, on sa k nej blížil viac a viac, a stále ju ešte nevidel. Išiel so spustenou hlavou, žiaľ a zármutok sedel mu v tvári. Preto ju nevidel. Dva psi, dva biele chlpáne, ju však zbadali. Zaštekali a len potom zdvihol on hlavu. Pristavil sa uprostred cesty a dlho sa na ňu díval. Čím dlhšie sa díval, tým väčšími sa ona pýrila, až napokon musel tomu uveriť, osmelil sa, pristúpil k nej a dotkol sa jej. Zdvihla k nemu oči a v každom oku trblietala sa plachá, odprosujúca slza. V tej chvíli spomenul si na vyrezávanú kúdel', ktorú držal v ruke:

– Pozri, akú kúdel' ... páčila by sa ti?

Podával jej kúdel'. Nevzala ju priam, ale oblapila ho naprv okolo hrdla, schovala tvár na jeho pleci a ti-cho sa rozfikala.

Potom...

– Čo bolo potom, stará mat'?

Chlápä ešte vždy nespí. Zíza na babku, ktorej bezzubé ústa tíško čosi šepocú, oslovujú kohosi než-ným, maznavým menom. Na chlapcov hlas preberie sa z driemot a odvetí mu mäkkým, trpezlivým hlasom:

– Potom? Potom už nebolo nič. Mali sa radi a žili spolu šťastne, kým nepomreli... Spi, syn môj.